

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma / sairaanhoitaja

Annika Asplund, Nelly Järvinen ja Olga Krasnova

MAAHANMUUTTAJALAPSEN SOPEUTUMINEN

SUOMALASEEN YLEISLUOKKAAN

Opinnäytetyö 2011

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Terveysala, Kotka

ANNIKA ASPLUND

NELLY JÄRVINEN

OLGA KRASNOVA

Maahanmuuttajalapsen sopeutuminen suomalaiseen yleisluokkaan

Opinnäytetyö

Työn ohjaajat

68 sivua + 40 liitesivua

Eeva-Liisa Frilander, KT

Anna-Maija Uusoksa, HTM

Kevät 2011

Avainsanat

maahanmuuttajalapset, sopeutuminen, vanhemmat, opettajat ja koulu

Tutkimuksessa kuvataan miten eri tekijät vaikuttavat maahanmuuttajalasten sopeutumiseen yleisluokkaan. Tavoitteena oli, että maahanmuuttajalasten parissa työskentelevät saavat tietoa eri tekijöistä, jotka edesauttavat lapsen sopeutumista.

Tutkimuksen teoreettisena pohjana käytettiin Leiningerin auringonnousumalliteoriaa monikulttuurisesta hoitotyöstä. Malli auttaa ymmärtämään eri kulttuuritaustaisten lasten ja perheiden kulttuurin laaja-alaisuutta ja sen vaikutusta ihmisten arvoihin ja käyttäytymiseen. Tätä teoriaa käytettiin työssämme soveltuvien osien. Tämän teorian avulla selvitettiin eri tekijöiden vaikuttavuutta lasten sopeutumiseen. Lisäksi tutkittiin lasten sopeutumista vanhempien ja opettajien näkökulmista.

Tutkimuskohteina olivat kahden kotkalaisen koulun viidennen luokan maahanmuuttajaoppilaat, heidän vanhempansa ja opettajansa. Tutkimusmenetelmänä oli lapsille teemahaastattelu, vanhemmille ja opettajille kyselylomake, jossa oli sekä avoimia että strukturoituja kysymyksiä. Tutkimukseen osallistui viisi lasta, heidän neljä vanhempansa ja neljä opettajaansa. Avoimet kysymykset sekä haastattelut analysoitiin sisälönanalyysillä. Strukturoidut kysymykset analysoitiin tilastollisella analyysillä. Vastaukset käsiteltiin manuaalisesti. Tulokset esitetään vastaajien suorina lainauksina, lukuina sekä taulukoin.

Maahanmuuttajalapset olivat sopeutuneet yleisluokkaan hyvin. Sopeutumisessa keskeisin tekijä oli suomenkielen oppiminen. Muita sopeutumista edesauttavia tekijöitä olivat suomalaiset kaverit ja luokanopettajan tuki, oman kulttuurin säilyttäminen, kiinnostus suomalaiseen kulttuuriin sekä perheen hyvä taloudellinen tilanne. Sopeutumista suomalaiseen yleisluokkaan helpotti myös se, että vanhemmat suhtautuivat koulunkäyntiin positiivisesti ja lapsilla oli motivaatiota opiskeluun. Sopeutumista vaikeuttivat luokkien liian suuri koko, tuntiresurssien vähäisyys, kouluavustajan puuttuminen, valmentavan luokan riittämätön suomenkielen opetus sekä yhteiskunnan taloudellisen tuen määrä kouluille. Sopeutumista hidasti myös kiusatuksi tuleminen ulkomaalaisuuden vuoksi sekä sukulaistukiverkoston puuttuminen.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että sopeutumisen onnistumiseksi tarvitaan kaikkien osapuolten tuki huomioiden lapsen erilaiset taustalla vaikuttavat tekijät.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Health Care, Kotka

ASPLUND, ANNIKA

JÄRVINEN, NELLY

KRASNOVA, OLGA

Bachelor's Thesis

Supervisor

Spring 2011

Keywords

Immigrant children's adaptation to the general class

68 pages + 40 pages of appendices

Eeva-Liisa Frilander, PhD

Anna-Maija Uusoksa, MNSc

immigrant children, adaptation, parents, teachers, school

Purpose of this study was to describe how various factors affect immigrant children's adaptation to the general class. The aim was that those who worked with immigrant children were informed of the various factors that contributed to child adaptation.

We used Leininger Sunrise Model theory of multi-cultural nursing. The model helped us to understand the different cultural backgrounds of children and families cultural scope and its impact on people's values and behavior. We applied partly this theory in our work. Using this theory helped us to clarify the effectiveness of the various factors for children's adaptation. We also investigated the children's adaptation from parents and teachers' perspectives.

Investigation points in Kotka were two schools on fifth grade immigrant students, their parents and teachers. The research method were theme interview for the children and a questionnaire for parents and teachers. In the questionnaire there were both transparent and structured questions. The study included five children, their four parents and four teachers. Open-ended questions and interviews were analyzed using content analysis. Structured questions were analyzed using statistical analysis. Answers were treated manually. Results were presented respondents as direct citation, numbers and tables.

Immigrant children had adapted well to the general class. The most important factor in adaptation was learning the Finnish language. Further adaptation of contributory factors were Finnish friends and the class teacher's support, maintaining their own culture, an interest to the Finnish culture and family's good financial situation. Adaptation to the Finnish general class also simplifies parents positive attitude at school and children's motivation in studying. Difficulties in adaptation were too many students in same classes, the resources of too limited hours, lack of class assistant, the lack of Finnish language teaching in coach-class as well as the financial support from society for schools. Adaptation is also slowed down by fear of being teased because of being a foreigner and the need of the relatives support. It can be concluded that the success of adaptation requires all parties taking into account the child's support remarking also child's various background factors.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	TAUSTA JA TARKOITUS	7
2	MONIKULTTUURISUUS MAAHANMUUTTAJALAPSEN SOPEUTUMISESSA	8
2.1	Leiningerin auringonnousmalli	8
2.2	Sopeutumiseen vaikuttavat tekijät	10
2.2.1	Sukulaisuus- ja sosiaaliset tekijät	10
2.2.2	Uskonnolliset tekijät	12
2.2.3	Kulttuuriset arvot ja elämäntavat	12
2.2.4	Taloudelliset tekijät	13
2.2.5	Koulutukselliset tekijät	14
2.3	Sopeutumiseen liittyviä käsitteitä	16
2.3.1	Akkulturaatioasenteet	16
2.3.2	Integraatiomuodot	17
2.3.3	Inklusio	17
3	MAAHANMUUTTO SUOMEEN	18
4	SUOMEN MAAHANMUUTON OHJELMAT JA LAIT	20
4.1	Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma	21
4.2	Etelä-Kymenlaakson maahanmuutto-ohjelma 2007 - 2012	22
4.3	Maahanmuuttajien kotouttaminen	23
4.3.1	Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta	23
4.3.2	Kotouttaminen Suomeen	23
4.4	Valtakunnallinen peruskoulun opetussuunnitelma 2004	24
4.4.1	Opetussuunnitelman laatiminen	24
4.4.2	Perusopetuksen arvopohja	24
4.4.3	Kieli- ja kulttuuriryhmien opetus; maahanmuuttajat	25
5	TUTKIMUSONGELMAT	25
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	26

6.1 Kohderyhmä ja otanta	26
6.2 Tutkimuskoulujen maahanmuuttajaopetus	27
6.2.1 Toivo Pekkasen peruskoulu	27
6.2.2 Rauhalan peruskoulu	27
6.3 Tutkimusmenetelmät ja aineistonkeruu	28
6.3.1 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä	29
6.3.2 Teemahaastattelurungon laadinta ja esihaastattelu	31
6.3.3 Kysely tutkimusmenetelmänä	32
6.3.4 Kyselylomakkeen laadinta ja esitestaus	34
6.4 Analyysimenetelmät	35
6.4.1 Tilastollinen analyysi	35
6.4.2 Sisällönanalyysi	35
7 TUTKIMUSTULOKSET	37
7.1 Lasten teemahaastatteluiden tulokset	37
7.2 Yhteenveto lasten teemahaastatteluiden tuloksista	41
7.3 Vanhempien kyselyiden tulokset	42
7.4 Yhteenveto vanhempien kyselyiden tuloksista	46
7.5 Opettajien kyselyiden tulokset	46
7.6 Yhteenveto opettajien kyselyiden tuloksista	51
8 POHDINTA	53
8.1 Johtopäätökset	53
8.2 Tulosten tarkastelua	54
8.3 Opinnäytetyöprosessi	56
9 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA ETIIKKA	58
9.1 Luotettavuus	58
9.2 Etiikka	60
9.3 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusehdotukset	61
LÄHTEET	63

LIITTEET

Liite 1. Aikaisempien tutkimusten taulukko

Liite 2. Muuttujataulukko

Liite 3. Haastattelupyyntö vanhemmille

Liite 4. Teemahaastattelurunko lapsille

Liite 5. Kysely vanhemmille

Liite 6. Kysely opettajille

Liite 7. Lasten teemahaastattelun sisällönanalyysitaulukko

Liite 8. Vanhempien avointen kysymysten sisällönanalyysitaulukko

Liite 9. Opettajien avointen kysymysten sisällönanalyysitaulukko

1 TAUSTA JA TARKOITUS

Amerikkalaisen Newsweek-lehden artikkelin mukaan (julkaistu 16.8.2010) Suomessa on maailman paras opetusjärjestelmä. Väite perustuu kansainvälisiin Pisa-testeihin, joissa suomalaiset oppilaat ovat menestyneet erinomaisesti. Johdonmukaiseen menestykseen on kiinnitetty huomiota myös Ruotsissa, jossa omien oppilaiden testitulokset ovat heikentyneet ja taso on pudonnut jo selvästi Suomen alapuolelle. Tulos on varsin yllättävä, koska molemmissa maissa on hyvin samantyyppinen koulutusjärjestelmä. Itse asiassa Suomessa on otettu mallia juuri naapurimaan systeemistä. Asiaa tutkinut Peter Fredriksson (Institute For Labour Market Policy) epäilee, että Ruotsin heikompi suoritus johtuu maahanmuuttajataustaisten oppilaiden suuremmasta määrästä. Hänen laskelmiensa mukaan tämän ryhmän suorituksen poistaminen lopputuloksista kaventaisi maiden välistä piste-eroa huomattavasti. Toisaalta hänen teoriansa perusteella Suomenkin tuloksien pitäisi olla laskusuunnassa, koska maamme maahanmuuttajataustaisten oppilaiden osuus on ollut merkittävässä kasvussa viimeisen kymmenen vuoden aikana. Mitkä tekijät vaikuttavat Suomessa maahanmuuttajataustaisten oppilaiden integraatioon? Miten eri osapuolet, opettajat, vanhemmat ja oppilaat, kokevat sopeutumisprosessin esimerkiksi Kotkan seudun peruskouluissa?

Lasten- ja nuorten terveysterveys- ja tapakasvatushankkeen (2007 - 2010) yhteydessä olevista opinnäytetyöaiheista päätimme valita syrjäytyneisiin/maahanmuuttajiin liittyvän vaihtoehdon ja siitä tarkemmin maahanmuuttajalapsia. Tämän hankkeen avulla saimme mahdollisuuden tutkia integraatioprosessia Kotkan peruskouluissa. Terveysterveystarpeiden edistämisen jaksolla olimme käsitelleet alakouluikäisten lasten terveyttä ja hyvinvointia. Kiinnostuksemme koulumaailmaan heräsi ja halusimme perehtyä aiheeseen myös opinnäytetyössämme. Lasten ja nuorten terveysterveystarpeiden ja tapakasvatushankkeen tavoitteena on tuottaa tietoa peruskoululaisten ja heidän perheidensä terveydentilasta, terveystarpeista ja riskitekijöistä sekä menetelmistä, joilla terveystarpeisiin vastataan. Hankkeessa ovat yhteistyössä Kotkan seudun peruskoulut, lähikuntien koulut ja Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyöhömmä valittiin kaksi kotkalaista koulua, joista tutkittiin 5. - luokkalaisten maahanmuuttajalasten sopeutumista yleisluokkaan ja siihen vaikuttavista tekijöistä, myös heidän vanhempiansa ja opettajiensa näkökulmista.

Saara Tervo on tutkinut pro gradussaan (2007) maahanmuuttajataustaisten oppilaiden sopeutumista kouluun. Tarkastelussa on ollut oppilaiden kokemukset koulunkäynnistä sekä erityisesti opettajien ja oppilaiden välisen suhteen merkitys sopeutumisprosessissa. Joanna Tedder pro gradussaan (2005) on puolestaan tutkinut Opettaja-lehdessä vuosien 1970 ja 2003 välisenä aikana olleita kirjoituksia opettajien ja muun henkilöstön suhtautumisesta maahanmuuttajaoppilaisiin. Hän keräsi tutkimukseensa opettajien mielipiteitä ja kokemuksia aiheesta. Maahanmuuttajien integraatioita opettajien näkökulmasta on tutkinut myös Pia Lumme pro gradussaan (1999). Hän on selvittänyt työssään yleisopetusluokkien opettajien maahanmuuttajiin kohdistuvia akkulturaatioasenteita osana maahanmuuttajaopetuksessa esiintyviä ongelmia ja niiden käsittelytapoja. Maahanmuuttajavanhempien näkökulmia on selvitetty Sari Liukkosen pro gradussa (2010). Hänen tutkimuksessa on kerätty tietoa liittyen vanhempien suhtautumisesta suomalaiseen peruskoulujärjestelmään.

2 MONIKULTTUURISUUS MAAHANMUUTTAJALAPSEN SOPEUTUMISESSA

Monikulttuurisen hoitotyön perustajana pidetään Madeleine Leiningeriä. Hänen mukaansa monikulttuurisuuden päämääränä on tulla tietoiseksi eri kulttuureista tai oppia ymmärtämään niitä. Tavoitteena on tehdä kulttuurista ammatillisen hoitotiedon sekä hoitokäytännön perustaa, käsitteiden muodostumisen lähtökohdan. Kulttuurin pohjalta voidaan laajemmin ja kokonaisvaltaisemmin muodostaa käsitteitä, ymmärtää ihmisiä ja toimimaan tehokkaasti heidän kanssaan. (Marriner-Tomey 1994, 414.)

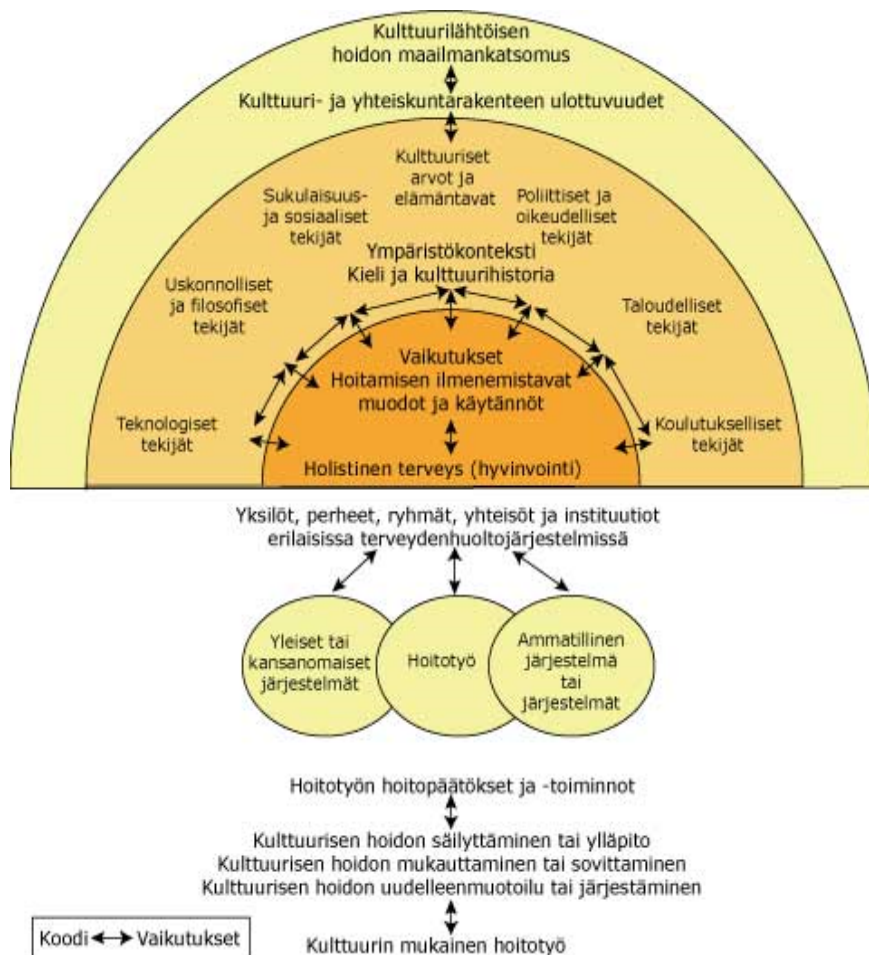
Tässä opinnäytetyössä on käytetty Leiningerin auringonnousumallia. Malli auttaa ymmärtämään eri kulttuuritaustaisten lasten ja perheiden kulttuurin laaja-alaisuutta ja sen vaikutusta ihmisten arvoihin ja käyttäytymiseen. Mallissa esiintyvien tekijöiden avulla kartoitettiin maahanmuuttajalapsen sopeutumisen liittyviä osa-alueita. Haastattelut ja kyselyt tehtiin tämän mallin pohjalta soveltuvin osin.

2.1 Leiningerin auringonnousumalli

Leininger on tehnyt The Sunrise Model- auringonnousumallin kuvaamaan teoriansa osa-alueita (Kuva 1.). Yläosa kuvaa yhteiskuntarakenteen tekijöitä ja maailmankatsomuksellisia tekijöitä. Ne yhdessä vaikuttavat hoitoon ja terveyteen kielen ja ympäristön välityksellä. Hoitamisen ilmenemistapoihin vaikuttavat kulttuuriset arvot ja elämäntavat, teknologiset -, uskonnolliset ja filosofiset -, sukulaisuus ja sosiaaliset -, po-

liittiset ja oikeudelliset -, taloudelliset ja koulutukselliset tekijät. Alemmassa puoliskossa on tekijät, jotka vaikuttavat kansanomaisiin, ammatillisiin ja hoitotyön järjestelmiin. Yhdessä nämä kaksi puoliskoja muodostavat kokonaisuuden, auringon. Se edustaa kaikkea sitä, mitä hoitotyöntekijän on otettava huomioon ymmärtääkseen inhimillistä hoitoa ja terveyttä. (Marriner-Tomey 1994, 420.)

Teoria perustuu käsitykseen, jonka mukaan eri kulttuureihin kuuluvat ihmiset kykenevät enimmäkseen itse määrittelemään millaista hoitoa he toivovat ja tarvitsevat. Leiningerin mukaan hoitotyössä pitää pyrkiä selvittämään yksilöiden, perheiden ja ryhmien kulttuuriin elämäntapoihin perustuvaa hoitamiskäyttäytymistä, arvoja ja uskomuksia. Vain sitä kautta voitaisiin toteuttaa hyvää, tehokasta ja tyydyttävää hoitoa. (Marriner-Tomey 1994, 416 - 417.)

Kuva 1. Leiningerin auringonmalli. (Hoitotyön teoreetikot ja heidän työnsä. Marriner-Tomey 1994)

2.2 Sopeutumiseen vaikuttavat tekijät

Tässä opinnäytetyössä on käytetty Leiningerin auringonnousumallin tekijöistä kulttuuriset arvot ja elämäntavat, uskonnolliset-, sukulaisuus ja sosiaaliset-, taloudelliset ja koulutukselliset tekijät. Muut tekijät ovat työstämme jätetty pois, koska ne eivät sopineet työhömmme tutkittaessa lapsia.

Heleniuksen (1997) mukaan sopeutuminen on yksilöllinen ja pitkäaikainen prosessi. Sopeutumisessa keskeisiä tekijöitä ovat kielitaito, maassaoloaika ja se, minkä ikäisenä maahanmuuttajaoppilas on tullut Suomeen. Maahanmuuttajaoppilaisissa ilmeni paljon voimavaroja, jotka auttavat heidän sopeutumisessaan vaikeuksista huolimatta. He ovat innokkaita ja yritteliäitä oppimaan koulussa, ja heillä on kova pyrkimys päästä eteenpäin. Sopeutumista suomalaiseen kouluun helpottaa myös se, että useimmat vanhemmat suhtautuvat myönteisesti koulunkäyntiin ja arvostavat sitä. Alkuperäisen kulttuurin ja kielen säilyttämisessä näyttää vanhempien asenteilla olevan ensisijainen merkitys.

2.2.1 Sukulaisuus- ja sosiaaliset tekijät

Koulun tehtävänä on kehittää oppilaiden sosiaalisia taitoja ja valmiuksia kohdata toisia ihmisiä ja liittyä toisiin ihmisiin. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden monipuolista oppimista ja kehittymistä. Opetuksen perustana ja keinona ovat toimivat ihmissuhteet. Oppilaan suhteilla opettajiin ja muihin oppilaisiin on tärkeä merkitys, vaikka oppilaiden oppimiseen vaikuttavat omat valmiudet, kotiolot ja suhtautuminen koulutyöskentelyyn. Aikuisten keskinäinen kanssakäyminen koulussa on mallina oppilaille ja vaikuttaa siihen, miten oppilaat viihtyvät ja voivat opiskella koulussa, minkälaisia vuorovaikutustaitoja he oppivat. Koulu voi monin tavoin vahvistaa tai murtaa ihmissuhteiden perustaa, joka on luotu kotona. (Hämäläinen & Sava 1989, 19 - 20.)

Ihmisen elämään kuuluu monenlaisia ryhmiä lapsuudesta ja nuoruudesta lähtien. Lapsi oppii paljon asioita vuorovaikutuksessa isän ja äidin, sisarusten ja opettajien kanssa. Toisella tavalla lapsen kehitykselle ovat tärkeitä myös vertaisryhmät. Vertaisryhmät ovat ryhmiä, joihin lapsi kuuluu itselleen tasavertaisten toisten lasten kanssa, yleensä ikätoveriensa. Lapsi liittyy vertaisryhmään ja samalla kodin ulkopuoliseen maailmaan viimeistään koulunkäynnin aloittaessaan. Hyvin tärkeä vertaisryhmä tulee koululuokasta. Siinä ollaan pitkään ja päivittäin. Vuorovaikutusta tapahtuu niin oppimistilan-

teissa kuin välitunneillakin. (Salmivalli 1998, 12.) Väitöskirjassaan Soilamo (2006) on tutkinut maahanmuuttajaoppilaiden osallisuutta koulukiusaamisessa ja toteaa, että kiusaamista tapahtuu erityisen paljon juuri välituntien aikana. Suomalaiset ja maahanmuuttajaoppilaat olivat yksimielisiä välituntiin liittyvästä uhkatekijöistä ja siitä, että samat kiusaajat toistuvasti suorittavat ryhmänä väkivaltaisia tekojaan. Joka neljäs maahanmuuttajaoppilas ja joka seitsemäs suomalainen pelkää joutuvansa kiusatuksi välitunnilla.

Lapsille ja nuorille vertaissuhteet ovat erittäin merkityksellisiä kaikissa ikävaiheissa ja ovat vaativampia kuin kanssakäyminen vanhempien, sisaruksien tai lastenhoitajien kanssa. Lapsuuden toverisuhteissa lapsi oppii monia taitoja, joita hän tarvitsee myöhemmin omassa elämässä, esimerkiksi ystävyys- tai parisuhteissa. Vertaisryhmät vaikuttavat monin tavoin lapsen yksilönkehitykseen ja käyttäytymiseen. Niissä opitaan yhteistyötaitoja, kommunikointia sekä kykyä asettua toisen asemaan. Vuorovaikutuksessa muiden kanssa lapsi tekee sosiaalista vertailua muihin lapsiin: mikä minussa on samanlaista, mikä erilaista kuin toisessa, muodostaen näin omaa minäkuvaa. Toverit ovat lapselle sosiaalisia malleja, joilta hän oppii kaikenlasta käyttäytymistä, toivottua tai ei-toivottua. Toverisuhteet ja vertaisryhmät eivät ole aivan välttämättömiä, mutta lapsen kehitykselle ne ovat hyvin hyödyllisiä. Koulussa ystävyyssuhteet muodostuvat ennen kaikkea samalla luokalla olevien oppilaiden kesken, koska he ovat eniten tekemisissä keskenään. (Salmivalli 1998, 12 - 14, 24.) Maahanmuuttajalasten ystävyyssuhteisiin, oppimiseen, ja sosiaaliseen kompetenssiin on ratkaisevasti vaikuttanut lasten vähäinen tai heikko suomenkielen taito, joka on suurin ongelma. (Nummela 2005).

Lankinen (2005) on pro gradussaan tarkastellut maahanmuuttajien kokemuksia sosiaalisesta tuesta ja sosiaalisista suhteista liittyen heidän sopeutumiseensa ja elämäänsä Suomessa. Tuloksista ilmenee, että sosiaalisten suhteiden solmiminen voi olla haastavaa uudessa ympäristössä, erityisesti suhteessa valtaväestöön. Sosiaalisista suhteista, kuten perheeltä, etniseltä yhteisöltä ja valtaväestöltä, voidaan saada monipuolista emotionaalista ja välineellistä tukea helpottamaan sopeutumista ja arkea. Sosiaalisen tuen lähteenä saatetaan itse toimia aktiivisesti. Sosiaalisilla suhteilla koetaan kuitenkin olevan myös huonot puolensa. Esimerkiksi eristyminen etnisen yhteisöön voi hidastaa sosiokulttuurista sopeutumista.

2.2.2 Uskonnolliset tekijät

Uskonto liittyy jossain muodossa maailman kaikkiin kulttuureihin. Maailmankatsomuksella tarkoitetaan sitä, miten ihminen paikantaa itsensä ympäröivässä maailmassa ja miten hän selittää maailman ja oman olemassaolonsa. Uskontoon tai yleensä maailmankatsomukseensa perustaen ihminen muodostaa käsityksen siitä, kuka tai mikä elämäämme kontrolloi ja on toiminnastamme vastuussa. Sisäisen kontrollin maailmankatsomukseen sisältyy, että ihminen on itse vastuussa omasta elämästään, kohtalostaan ja teoistaan. Ulkoisen kontrollin mukaisesti ajattelevien mielestä ihmiselle tapahtuu asioita riippumatta hänen omasta toiminnastaan. Hän kokee kohtalonsa olevan sattuman tai jonkin ulkoisen voiman, kuten jumalan, hallitsijan tai luonnon hallussa. Uskonto vaikuttaa arkiseen elämään, sen päivittäisiin toimintoihin ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon kuten lainsäädäntöön. (Räty 2002, 55 - 56.)

Kristinuskon vaikutus näkyy edelleen suomalaisessa yhteiskunnassa arvoin ja tavoin, vaikka yhteiskunta on melko maallistunut. Suurin osa suomalaisista juhlapyhistä pohjautuu alun perin kristillisiin juhliin. Monikulttuurisessa koulussa juhlien järjestelyissä on otettava huomioon lasten uskonto ja maailmankatsomus. (Räty 2002, 55 - 56.) Maahanmuuttajaoppilas voi saada oman uskontonsa mukaista opetusta (Maahanmuuttajan koulutusopas 1993, 32).

2.2.3 Kulttuuriset arvot ja elämäntavat

Kulttuuri koostuu asioista, joita ihmiset ja kansat ovat historiansa aikana oppineet tekemään, arvostamaan ja uskomaan. Ihminen ei synny tietyn kulttuurin jäseneksi, vaan hänet kasvatetaan omaan kulttuuriinsa. Tätä kulttuurisen käyttäytymismallien, normien ja arvojen oppimista kutsutaan sosialisatioprosessiksi. Prosessissa omaksutaan omalle yhteisölle tyypillinen maailmankatsomus, käsitys oikeasta ja väärästä sekä ihmisen olemassaolon ja elämäntehtävän merkityksestä. Kulttuurinen tulkintakehys vaikuttaa yksilön arjen toimiin. Kulttuuri antaa raamit, jonka kautta maailmaa tulkitaan. (Räty 2002, 42 - 43.)

Yksilön suhde lähiyhteisöönsä, perheeseen ja sukuun on yksi merkittävimmistä kulttuurieroja aiheuttavista seikoista. Kulttuurit voidaan jakaa sen mukaan, arvostetaanko niissä enemmän ihmisen yksilöllisyyttä vai yhteisöllisyyttä. Kulttuurin yhteisöllisyyteen vaikuttavat yhteiskunnan rakenne ja taloudellinen tilanne. (Räty 2002, 57.)

Maahanmuuttajalapselle on luotava olosuhteet, jossa hän voi rakentaa itselleen minän myös suomen kielen ja suomenkielisten ihmissuhteiden, roolien ja identiteetin varassa, jos tavoitteenamme on maahanmuuttajaoppilaan kehittyminen kaksikulttuuriseksi. Lapsi tarvitsee merkityksellisiä ihmissuhteita, jotka voivat vahvistaa hänen suomalaisista todellisuuttaan. Kielitaito on viestinnän väline, eikä oikeakielisyyksivaatimuksia saa tehdä hänelle kohtuuttomiksi. Lapsen kehittyvä suomalaisuus tulee hyväksyä osaksi hänen identiteettiään. Hän tarvitsee myös oman kulttuurinsa merkityksellisiä ihmissuhteita ja yhteyksiä alkuperäiskieliseen kulttuuriinsa, jotta hänen oma etninen ”primäärinen minä” säilyisi vahvana. (Mikkola 2001, 230.)

Uskonnolliset tekijät ja kulttuuriset arvot ovat usein toisiaan lähellä ja näitä kahta asiaa on vaikea erottaa toisistaan. Maahanmuuttajalasten kulttuuri ja uskonto usein näkyy elämäntavoissa. Esimerkiksi Kuntsi (1999) on tutkinut pro gradu –tutkielmassaan kahden muslimityön sopeutumisesta suomalaiseen peruskoululuokkaan. Tutkimuksessa tuli ilmi, että islam näkyi pukeutumisessa ja ruokailussa. Sopeutumisessa oli vaikeuksia, esimerkiksi vaikeudet sopeutua tiettyihin koulun sääntöihin.

2.2.4 Taloudelliset tekijät

Taloudellinen tilanne on huono perheissä, joissa työttömyys on kestänyt pitkään. Työttömyys aiheuttaa perheissä toimeentulon heikkenemisen myötä myös psykososiaalisen elämänpiirin kaventumista. Työttömyys ja perheen muut taloudelliset huolet heijastuvat lapsiin perheen sisäisen ilmapiirin välityksellä. Vanhempien jaksaminen, mielialat ja vanhempien keskinäinen suhde joutuu koetukselle, mikä voi ilmetä lapsissa depressiona tai koulusuoritusten heikkenemisenä. Toimeentulon riittämättömyyden syynä voi olla esimerkiksi pätkätyöt, osa-aikaisuus, matalapalkkaisuuden vuoksi huono työmarkkina-asema. (Bardy, Salmi & Heino 2001, 37 - 38.)

Köyhyys Suomen kaltaisessa hyvinvointivaltiossa on suhteellista, verrattuna kehitysmaiden absoluuttiseen köyhyyteen. Absoluuttisella köyhyydellä tarkoitetaan nälkää, aliravitsemusta ja puutetta biologisten perustarpeiden tyydyttämisessä. Suhteellisesti köyhiä ovat ne ihmiset, joiden rahavarat ovat minimiksi katsotun elintason ja elämäntavan saavuttamiseksi liian pienet. (Moisio 2007.)

Suomessa elää 570 000 ihmistä eli 11 % väestöstä suhteellisen köyhyysrajan alapuolella. Lasten köyhyys on yhtä yleistä tai harvinaista kuin köyhyys väestössä keskimää-

rin. Köyhien lapsiperheiden osuus on kasvanut muuta väestöä nopeammin viimeisen kymmenen vuoden aikana. (Moisio 2007.)

Lapselle köyhyys voi ilmetä monin tavoin. Kun perheen taloudellinen tilanne on huono, voi lapsi jäädä helposti ulkopuoliseksi kaveripiirin kulutus- ja harrastustottumuksista. Lapset myös osallistuvat muita lapsia harvemmin säännölliseen harrastukseen. Kun perheen tulot ovat niukat, voi uusien vaatteiden ja ulkoiluvarusteiden hankkiminen olla hankalaa. Perheiden lapset kokevat kuitenkin halua ja painetta kuulua joukkoon. (Lapsiköyhyys on Suomessa kasvussa.)

Mannerheimin lastensuojeluliiton kesällä 2010 IRC-galleriassa tehdyssä kyselyssä kartoitettiin 13 - 18 -vuotiailta nuorilta heidän kokemuksiaan toimeentulovaikeuksista. Nuoret tiedostavat, mistä asioista voi perheen taloudellisen tilanteen nähdä esimerkiksi vaatteista ja ulkonäöstä, elektroniikasta ja vapaa-ajanviettotavoista. Edelliset asiat paljastavat, onko perheellä rahaa vai ei. Perheen taloudellinen tilanne vaikuttaa nuorten sosiaaliseen elämään ja kaverisuhteisiin. Näitä nuoria voidaan kiusata, jättää porukan ulkopuolelle, sääliä tai halveksua. Vähävaraiset nuoret saattavat jättäytyä itse pois kaveriporukasta, koska kokevat, ettei heillä ole varaa samoihin asioihin kuin muilla.

2.2.5 Koulutukselliset tekijät

Peruskoulu kuuluu jokaiselle Suomessa asuvalle lapselle, myös ulkomaalaisille lapsille. Ulkomailta muuttanut lapsi sijoitetaan yleensä luokalle, joka vastaa hänen ikäänsä. Vanhempien kanssa yhdessä keskustellaan mihin kouluun lapsi sijoitetaan. (Maahanmuuttajan koulutusopas 1993, 32.) Kaikilla vieraskielisillä lapsilla on oikeus osallistua puolen vuoden ajan valmistavaan opetukseen ennen siirtymistä opiskelemaan peruskoulun perusopetusryhmässä. Valmistava opetus auttaa lapsen kotouttamista suomalaiseen yhteiskuntaan. Sen avulla voidaan osittain ennakoida konfliktitilanteiden syntymä. Saman ikäisten luokkaan sijoittamisella pyritään helpottaa ystävyysuhteiden muodostumista maahanmuuttajaoppilaan ja valtaväestöön kuuluvien oppilaiden välillä. (Soilamo 2006.)

Maahanmuuttajaoppilaan koulupolun siirtymävaiheita ovat: siirtyminen kotoa tai päivähoidosta esiopetukseen, siirtyminen esiopetukseen, ensimmäiselle luokalle sekä siirtyminen ala-asteelta yläasteelle. Siirtyminen peruskoulun jälkeisiin opintoihin on yksi kriittisimmistä muutoksista maahanmuuttajanuoren koulupolulla. Näiden siirtymien

lisäksi kriittinen vaihe on siirtyminen valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen. Ulkomailla syntyneet maahanmuuttajalapsen liittyvät koulupoluille Suomessa syntyneitä ikätovereitaan myöhemmin ja heiltä jää usein puuttumaan polun alkuvaiheet. Se on usein syy oppilaan tietojen ja taitojen riittämättömyyteen yleisopetuksessa selviämiseen. Koulupolulla syrjäytymisen keskeisimpiä syitä ovat kielitaito-ongelmat. (Bröcker & Hautaniemi 2001, 217.)

Pietilä (2010) on väitöskirjassaan tutkinut sopeutumisprosessia kahdella eri ryhmällä. Lyhytaikaisesti Suomeen tulleilla oli vähäinen motivaatio opiskella suomea ennen maahantuloaan. Suomeen saavuttuaan heillä oli aluksi halu oppia suomea ja suomalaista kulttuuria, mutta heidän motivaationsa laski nopeasti, kun he eivät löytäneet tarpeeksi suomalaisia, joiden kanssa olisivat voineet kommunikoida ja tuntea itsensä suomalaiseen yhteiskuntaan mukaan otetuiksi. Pitkään Suomessa olleiden ryhmä oli motivoitunut oppimaan suomea ja he hakivat tietoa suomalaisesta kulttuurista jo ennen tuloaan suomeen. Heillä oli myös paljon kontakteja suomalaisiin. Huono kielitaito varsinkin oleskelun alkuaikana oli kulttuuriin sopeutumisessa suurin este. Apajalahti ja Lehto (2002) ovat verranneet kahden 6. luokan maahanmuuttajaoppilaan suomen kielen taitoja suomea äidinkielenään puhuvaan vertaisryhmään. Tuloksista käy ilmi, että toimivan kaksikielisyyden tavoite ei ole heidän kohdalla toteutunut. Maahanmuuttajaoppilaat eivät selviytyneet kielitaitotesteistä ikätasonsa mukaisesti. Maahanmuuttajaopetuksen resurssit riittävät nykyisellään ainoastaan heikoimpien oppilaiden tukemiseen.

Lehtinen (2002) on väitöskirjassaan tutkinut maahanmuuttajalasten suomen kielen kehitystä ja kaksikielisyyttä peruskoulun ensimmäisellä luokalla. Tuloksista käy ilmi, että maahanmuuttajalapsen kehittyivät kaikilla kielellisillä osa-alueilla varsin voimakkaasti ensimmäisen kouluvuotensa aikana. Tämä ilmeni eri opettajien arvioissa ja testituloksissa varsin yhdenmukaisesti.

Laaksonen (2008) on tutkinut väitöskirjassaan maahanmuuttajaoppilaita erityiskouluissa. Hänen tutkimuksessaan tulee ilmi, että maahanmuuttajien suurimmat vaikeudet olivat suomenkielen osaamattomuus ja keskittymisvaikeudet. Lapset viihtyivät erityiskouluissa hyvin, he kokivat oman oppimisensa ja keskittymiskykynsä parantuneen erityiskoulun pienissä opetusryhmissä.

Maahanmuuttajaoppilaan oman äidinkielen oppimisella on ensisijainen merkitys kielenkäyttötaitojen, ajattelun, persoonallisuuden ja identiteetin kehittymisen kannalta. Sen avulla lapsi säilyttää sosiaaliset kontaktinsa oman perheensä, sukulaistensa ja muiden samaa kieltä puhuvien kanssa. Oman äidinkielen oppiminen koulun alkuvaiheessa on erittäin tärkeää, koska silloin lapsen kielellinen kehitys on nopeaa hänen oppiessaan peruskäsitteitä abstraktin ajattelun tueksi. (Bröcker ym. 2001, 218.)

2.3 Sopeutumiseen liittyviä käsitteitä

2.3.1 Akkulturaatioasenteet

Sopeutumista uuteen kulttuuriin kutsutaan akkulturaatioksi. Akkulturaatio toteutetaan eri tavoin: assimilaatiolla eli sulautumisella, integraatiolla, separaatiolla eli eristäytymisellä ja marginalisaatiolla eli vieraantumisella. Assimilaatio eli sulautuminen merkitsee oman kulttuurin hylkäämistä ja sen tilalle enemmistökulttuurin omaksumista, sulautumista uuteen kulttuuriin. Tämä voi tapahtua silloin, kun maahanmuuttajalla ei ole mahdollisuuksia tai halua säilyttää omaa kulttuuriaan ja kulttuuri-identiteettiään. Assimilaatiolle eniten alttiita ovat nuoret. He voivat menettää oman kulttuurinsa hallinnan ja ovat alttiita sopeutumisvaikeuksille. Sopeutumiselle tämä asenne voi olla haitallista. (Liebkind 1994, 26; Berry, Kim, Minde & Mork 1987, 491 - 511.)

Separatiolla tarkoitetaan eristäytymistä uudesta kulttuurista. Silloin vähemmistön jäsenet korostavat vain omaa kulttuuriaan ja vetäytyvät kanssakäymisestä valtaväestön edustaman kulttuurin kanssa. Jos asenne johtaa kyvyttömyyteen osallistua laajempaan yhteiskuntaan, sopeutuminen vaikeutuu. Marginalisaatio eli vieraantuminen on kyseessä silloin, kun maahanmuuttajalla ei ole kiinnekohtia omaan ja uuteen kulttuuriin. Tällöin vähemmistön jäsen ei hyväksy kumpaakaan kulttuuria tai ei tule hyväksytyksi kummassakaan kulttuurissa. Sopeutumiselle tämä asenne on epäsuotuisin vaihtoehto. (Liebkind 1994, 26; Berry ym. 1987, 491 - 511.)

Integraatio merkitsee uuteen kulttuuriin sopeutumista, mutta omat kulttuuriset ominaispiirteet myös säilytetään. Integraatiota pidetään akkulturaation parhaimpana tapana. Kaikki yksilöt akkulturoituvat eri tahdissa. Akkulturaatioon vaikuttavat paljon sukupuoli ja ikä. Akkulturaatio voi edetä saman yksilön kohdalla eri tahtia eri elämänalueilla. (Liebkind 1994, 36 - 37; Berry ja ym. 1987, 491 - 511.)

2.3.2 Integraatiomuodot

Integraatio erityiskasvatuksen yhteydessä merkitsee erityisopetuksen ja yleisopetuksen toisiinsa sulauttaminen, erityisopetukseen otetun oppilaan siirtyminen yleisopetukseen. Integraation tavallisin malli on se, että oppilas opiskelee erityisluokalla, mutta osallistuu tavallisen luokan opetukseen joillain tunneilla, hänet integroidaan sinne. Oppilas opiskelee pääasiassa pienessä ryhmässä, ja hänellä on kuitenkin erityisoppilaan status. Hänellä saattaa olla erityisopetuksen tarvetta yhdessä tai useammassa oppiaineessa, mutta opetus voidaan toteuttaa yleisopetuksessa tukitoimen avulla. Jos on mahdollista, oppilas voidaan integroida kokonaan yleisopetuksen ryhmään. Integraatio on askel lähemmäs yleisopetusta: ensin lapsi on erityisopetuksessa, josta hänet sitten siirretään kokonaan tai osaksi aikaa yleisopetukseen. Idealistisena tavoitteena on yksi yhteinen koulujärjestelmä, joka palvelee hyvin kaikkia koulutettavia. (Moberg 2001, 82 - 83, Takala 2010, 15 - 16.)

Integraatiossa erotetaan neljä muotoa: fyysinen, toiminnallinen, sosiaalinen ja yhteiskunnallinen. Fyysinen integraatio tarkoittaa oppilaiden sijoittamista yleisluokkaan tai liittämistä erityisluokasta yleisopetuskoulun yhteyteen. Toiminnallisessa integraatiossa eri opetusmuodot tekevät yhteistyötä ja yhteistoimintaa, mikä edesauttaa toisten hyväksymistä ja kaikkien osallistujien kehittymistä. Sosiaalinen integraatio on myönteisten sosiaalisten suhteiden syntyä. Kouluaikana päämäärä on sosiaalisen integraation toteutuminen. Se tarkoittaa, että integroidulla ja enemmistöllä on myönteisiä vuorovaikutuksia. Yhteiskunnallinen integraatio korostuu koulun jälkeen. Se tarkoittaa yksilön sijoittumista yhteiskuntaan yhteisön täysarvoisena jäsenenä, kun kaikilla on samat velvollisuudet ja oikeudet. Todellinen integraatio koulussa on sosiaalinen integraatio. (Moberg 2001, 85.)

2.3.3 Inkluisio

Inkluisio tarkoittaa osallistavaa opetusta ja syrjäytymättömyyttä, sulautumista, kaikkien mukana olemista, sisällyttämistä ja kuulumista johonkin. Inkluisio on ajattelutapa, jossa kaikki ihmiset ovat tasa-arvoisia. Joka kansalaisella on oikeus osallistua tasavertaisesti kaikkiin yhteiskunnassa tapahtuviin toimintoihin ja sosiaaliseen elämään. Inkluisioiden tarkoituksena on edistää kaikille mahdollisuutta elää arvokasta ja tarkoitukSELLISTA elämää. Yksi keino on koulutus. Inkluisiossa ja integraatiossa tavoitteena on yhteinen koulu kaikille. Integraatiossa oppilas siirretään yleisopetukseen, mutta in-

klusion mukaan yhteinen koulu on koulu, jossa kaikki oppilaat ovat alusta lähtien. Siihen sisältyy jokaisen lapsen oikeus samaan opetussuunnitelmaan ja kouluun kuin ikätovereillaan. Inklusio tarkoittaa opetuksen järjestämistä kaikille oppilaille sopivaksi. Inklusion lähtökohta on tasa-arvoisempi kuin integraation, koska integraation teoriassa joku ulkopuolella oleva otetaan mukaan. Inklusion mukaan kaikki ovat samassa ryhmässä. (Poussu-Olli 2003, 111 - 114; Murto 2001, 39; Murto 1999, 32.)

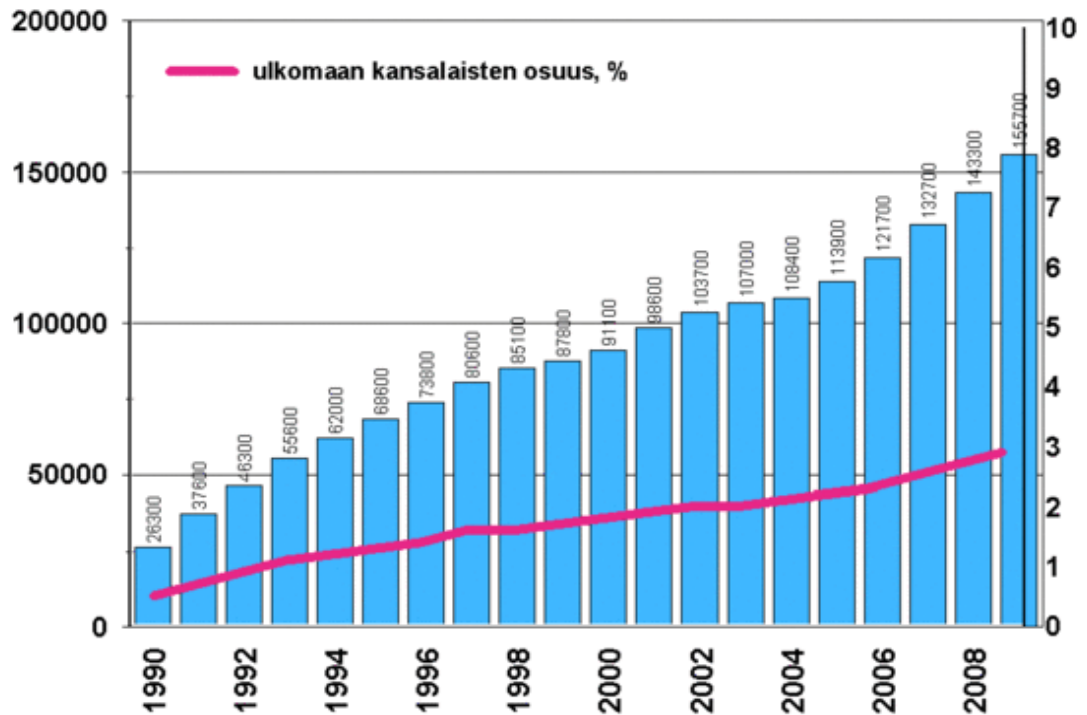
Ajatus inklusiosta perustuu ihmisten väliseen tasa-arvoon. Oppilas aloittaa opiskelun lähikoulussa ja saa siellä tarvitsemaansa tukea eri muodoissa. Kaikki tuki tuodaan oppilaan luokkaan, lähikouluun ja missään vaiheessa oppilasta ei siirretä erityisluokalle tai erityiskouluun. Tuki annetaan tarpeen mukaan ja yksilöllisesti. Kovasta inklusiosta puhutaan silloin, kun oppilaan kaikkiin tarpeisiin vastataan yleisopetuksen puolella. Sitä nimitetään jopa fanaattiseksi inklusioksi. Pehmeä inklusio tarkoittaa, että tukea annetaan monin tavoin yleisopetuksessa, mutta joissain tilanteissa tukea tarvitaan myös muualla. Tyhmä inklusio kuvaa tilannetta, jossa tiedostetaan erityistarpeet, mutta niihin ei vastata ja ei haluta nimittää niitä erityiseksi. Kunnan inklusiopolitiikka on useimmiten niiden yhdistelmä. Inklusio on tavoiteltava tilanne nykykoulussa. (Takala 2010, 16 - 17.)

3 MAAHANMUUTTO SUOMEEN

Maahanmuuttajien määrään vaikuttaa se, arvioidaanko ulkomaalaisten määrää kansallisuuden, äidinkielen tai syntymämaan perusteella tai näiden yhdistelmänä (Maahanmuuttajat).

Suomesta on ennen lähdetty muualle työn perään. 1980-luvulta alkaen maahanmuutto Suomeen alkoi painottua perheen yhdistämisestä tai pakolaisuudesta johtuvista syistä. 1990-luvulla tänne muutti vuosittain keskimäärin noin 13 000 henkeä. Maahanmuuttajien määrä alkoi kasvaa 2000-luvulle tultaessa. Parin viime vuoden aikana meille on muuttanut 25 000–29 000 henkeä vuosittain. (Maahanmuuttajat.)

Maahanmuuton vähäisyyden vuoksi ulkomaalaisten osuus väestöstä on kasvanut hitaasti. Tällä hetkellä ulkomaalaisten osuus koko väestöstä on noin kolme prosenttia. Ulkomaalaisten määrän kasvusta huolimatta Suomessa asuu muihin läntisen Euroopan maihin verrattuna vähiten ulkomaalaisia. (Kuva 2; Maahanmuuttajat.)

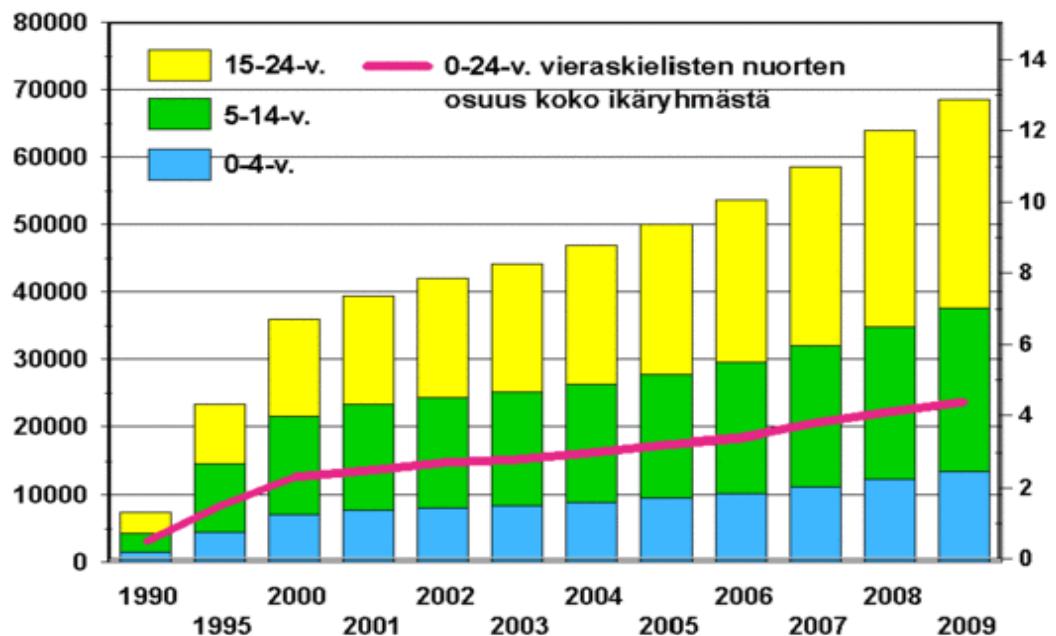

Kuva 2. Ulkomaalaisten määrä ja osuus (%) Suomessa (kansalaisuuden perusteella) 1990- 2009. (Maahanmuuttajat)

Työministeriön vuonna 2005 tekemän arvon mukaan suurin osa Suomeen 1990- ja 2000-luvun alkupuolella muuttaneista henkilöistä tuli tänne perhesyiden vuoksi. Maahanmuuttoviraston vuodesta 2006 alkaen tilastoimien oleskelulupapäätösten perusteella perhesyistä tapahtuva muutto on edelleen tärkeä maahantulon peruste. Työn tai opiskelun vuoksi tapahtuva muutto on kuitenkin lisääntynyt 2000-luvulla. Työhön perustuvien oleskelulupahakemusten määrä on kasvanut lähes 50 prosentilla 2000-luvun puolivälistä. (Maahanmuuttajat.)

Suomessa asuu runsaat 30 000 sellaista lapsiperhettä, joissa toinen tai kumpikin vanhemmista on ulkomaan kansalainen. Vieraskielisiä lapsiperheitä, joissa toinen tai kumpikin vanhempi on vieraskielinen, on noin 40 000. Näistä noin puolet on sellaisia, joissa toinen vanhemmista on suomen- tai ruotsinkielinen. Runsaassa 20 000 lapsiperheessä kumpikin tai perheen ainoa huoltaja on vieraskielinen. Kun mukaan lasketaan sellaiset perheet, joissa kaikki lapset ovat täysi-ikäisiä tai pariskunnan muodostamat perheet, vieraskielisten (vähintään toinen puolisoista tai ainoa huoltaja vieraskielinen) perheitä on yhteensä noin 70 000. (Maahanmuuttajat.)

Maahanmuuttajanuorista puhuttaessa ei aina ole selvää, tarkoitetaanko termillä niitä lapsia ja nuoria, jotka ovat muuttaneet perheensä mukana Suomeen, vai myös niitä lapsia ja nuoria, jotka ovat syntyneet Suomessa, mutta joiden vanhemmat tai toinen vanhemmista on maahanmuuttaja. Usein lasten ja nuorten kohdalla käytetään ulkomaalaisuuden määrittämisessä vieraskielisyyttä. Vieraskielisyys aliarvioi jossain määrin lasten ulkomaalaistaustaa varsinkin silloin, kun mukaan halutaan ottaa ns. toisen polven maahanmuuttajat. Vuonna 2009 Suomessa asui noin 70 000 äidinkielenään jostain muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvaa lasta tai nuorta (0–24-vuotiaat). Vieraskielisten osuus koko ikäryhmästä (0–24-vuotiaat) oli reilu 4 prosenttia. (Kuva 3.) (Maahanmuuttajat.)

Kuva 3. Vieraskielisten lasten ja nuorten määrä ja osuus (%) kaikista 0- 24-vuotiaista 1990- 2009. (Maahanmuuttajat)

4 SUOMEN MAAHANMUUTON OHJELMAT JA LAIT

Maahanmuuttajalasten kouluissa kokemat vaikeudet hidastavat tai estävät sopeutumista suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Yhteiskunnan velvollisuus on ennaltaehkäistä sopeutumista haittaavia tekijöitä.

4.1 Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma

Hallitus antoi periaatepäätöksellään ensimmäisen maahanmuutto- ja pakolaispoliittisen ohjelman 1997. Vuonna 2006 hallituksen tuli laatia uusi maahanmuuttopoliittinen ohjelma. Ohjelman tavoitteilla pyritään edistää ja vahvistaa kaikkien maahanmuuttajien, erityisesti naisten ja lasten mahdollisuuksia kotoutumiseen, osallistumiseen ja perhe-elämään. Tavoitteilla pyritään kiinnittämään erityistä huomiota lapsen edun toteutumiseen sekä lasten ja nuorten koulutukseen ja kotoutumiseen. (Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006.)

Maahanmuuttopoliitiikan keskeisin periaate on ihmisoikeuksien toteuttaminen. Ihmisoikeudet koskevat kansalaisuudesta huolimatta jokaista. Ihmisoikeuden toteuttamisen kannalta keskeisiä ovat esimerkiksi syrjimättömyys, naisten oikeudet, lapsen edun periaate ja sosiaaliset oikeudet. Kansainväliset sopimusvelvollisuudet koskevat keskeisesti ihmisen kohtelua ja oikeusturvaa. (Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006.)

Tavoite monikulttuuristuvasta yhteiskunnasta asettaa yhteiskunnalle haasteita myös palvelujen tarjoamisen näkökulmasta. Eri kulttuureista tulevien asiakkaiden palvelutarpeisiin vastaaminen edellyttää valtiolta, kunnilta ja muilta toimijoilta erilaisuuden ottamista huomioon palveluosaamisessa. (Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006.)

Suomessa tuetaan maahanmuuttajien, erityisesti maahanmuuttajalasten oman kielen sekä kulttuurin oppimista ja säilyttämistä. Oikeus omaan kulttuuriin ei oikeuta perustai ihmisloukkauksiin eikä muuhun Suomessa lainvastaiseksi todettuun toimintaan. (Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006.)

Valtioneuvoston hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa (2003 - 2008) linjataan myös maahanmuuttajaoppilaiden ja -opiskelijoiden koulutusta. Suunnitelman mukaan opetuksessa tulee panostaa erityisesti riittävään suomen tai ruotsin kielen hallintaan, mikä luo pohjaa jatko-opinnoille ja tukee kotoutumista. Oman äidinkielen säilyttämistä ja kehittämistä tulee tukea tavoitteena toimiva kaksikielisyys. Myös opettajien valmiuksista huolehtimien on tärkeää. Vähemmistö- ja ihmisoikeuskysymykset sisällytetään järjestelmällisesti osaksi opettajien perus- ja täy-

dennyskoulutusta. Vähemmistötietoutta pyritään edistämään oppikirjoja ja opetusmateriaalia kehittämällä. (Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006.)

4.2 Etelä-Kymenlaakson maahanmuutto-ohjelma 2007 - 2012

Maahanmuuttajaoppilaalla tarkoitetaan Suomeen muuttaneita sekä Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Heillä on tasavertainen oikeus ja velvollisuus käydä koulua. He kuitenkin tarvitsevat erityistoimenpiteitä kuten peruskoulun valmistavaa opetusta, suomi toisena kielenä opetusta, oman äidinkielen opetusta, tukiovetusta ja muita koulunkäyntiä tukevia toimenpiteitä. (Etelä-Kymenlaakson maahanmuutto-ohjelma 2007 - 2012.)

Suvaitsevouden edistäminen kuuluu koulun perustehtäviin, jonka tulisi ilmetä koulun opetussuunnitelmassa. Tarkoituksena on, että oppilas hyväksyy ihmisen erilaisuuden, tuntee erilaisia kulttuureita, ymmärtää ihmisten ja kansojen keskinäisen riippuvuuden, erilaiset maailmankuvat, uskonnot ja tavat. (Etelä-Kymenlaakson maahanmuutto-ohjelma 2007 - 2012.)

Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma osana oppilaan kotouttamissuunnitelmaa. Henkilökohtaisessa suunnitelmassa pyritään huomioimaan erityistarpeet, oppimishistoria sekä kasvatus- ja opetusperinteet. Huomioidaan myös perheen kulttuuritausta ja kokemukset lähtömaan koulujärjestelmästä. Huoltajat saavat tietoa suomalaisesta koulujärjestelmästä, koulun toiminta-ajatuksista, opetussuunnitelmasta, arvioinnista sekä opetusmenetelmistä ja oppilaan oppimissuunnitelmasta. (Etelä-Kymenlaakson maahanmuutto-ohjelma 2007 - 2012.)

Maahanmuuttajaoppilaalle järjestettävän valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa valmiudet selviytyä suomenkielisessä opetuksessa. Oppilasta perehdytetään suomalaiseen kulttuuriin, koulun toimintaan ja tapoihin sekä annetaan opetusta peruskoulun eri aineissa. (Etelä-Kymenlaakson maahanmuutto-ohjelma 2007 - 2012.)

Maahanmuuttajalapsille opetetaan suomea toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomi äidinkielenä -oppimäärän sijaan. Opetuksen keskeinen tavoite on, että oppilas saavuttaa mahdollisimman hyvän suomen kielen taidon peruskoulun loppuun mennessä, pystyy opiskelemaan kaikkia perusopetuksen aineita ja jatkaa opintoja perusope-

tuksen jälkeen. Opetuksen lähtökohtana on suomen kielen taito, ei luokka-aste. (Etelä-Kymenlaakson maahanmuutto-ohjelma 2007 - 2012.)

Oma äidinkieli on yksilön ajattelun ja tunteen kieli sekä osa ihmisen oman identiteetin muodostumista. Sen avulla kulttuuria säilytetään ja siirretään. Oman kielen hallinta on perusta uuden kielen oppimiselle. Maahanmuuttajalapsen äidinkielen opetus on perusopetusta täydentävää opetusta. Vanhempien aloitteesta on oman äidinkielen opetusta mahdollista saada, jos alueella asuu vähintään neljä samankielistä oppilasta. (Etelä-Kymenlaakson maahanmuutto-ohjelma 2007 - 2012.)

Elämänkatsomustiedon ja vähemmistöuskontojen opetusta järjestetään, jos vähintään kolme oppilasta osallistuu. Uskonnon opetuksen tehtävä on antaa oppilaalle tietoja, taitoja ja kokemuksia, joista hän saa aineksia identiteetin ja maailmankatsomuksen rakentamiseen. (Etelä-Kymenlaakson maahanmuutto-ohjelma 2007 - 2012.)

4.3 Maahanmuuttajien kotouttaminen

4.3.1 Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta

Lain tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista, tasa-arvoa ja valinnan vapautta. Ne saavutetaan toimenpiteillä, jotka tukevat yhteiskunnassa tarvittavia keskeisiä tietoja ja taitoja. Laki määrittelee kotouttamisella maahanmuuttajan yksilöllisen kehityksen tavoitteena osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan säilyttäen oman kielen ja kulttuurin. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 9.4.1999/493.)

Kunta laatii kotouttamisohjelman yhdessä työvoimaviranomaisen ja muiden viranomaisten sekä kansaneläkelaitoksen kanssa. Ohjelma sisältää suunnitelman tavoitteista, toimenpiteistä, voimavaroista sekä yhteistyöstä maahanmuuttajien kotouttamisessa. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 9.4.1999/493.)

4.3.2 Kotouttaminen Suomeen

Sisäasiainministeriö vastaa maahanmuuttajien kotouttamisesta. Kotouttamisen tavoitteena on, että maahanmuuttajat voivat osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan

kuten muutkin maassa asuvat. Suomen tai ruotsin kielen oppiminen on yksi kotoutumisen keskeinen tekijä. (Sisäasiainministeriö 2010.)

Kotouttamisen tarkoitus on tarjota maahanmuuttajalle mahdollisimman pian maahan-tulon jälkeen mahdollisuus hankkia suomalaisen yhteiskunnan aktiivisen ja tasavertai-sen jäsenen tarvitsemat valmiudet. Kotouttamisen tavoitteena tulee olla maahanmuut-tajan oman aktiivisuuden edistäminen. Onnistuneessa kotoutumisessa maahanmuuttaja saavuttaa muun väestön kanssa tasavertaisen aseman yhteiskunnassa niin oikeuksien kuin velvollisuuksienkin osalta. Kotoutumisen tärkeimmät edellytykset ovat kielitaito ja työllistyminen. Kotouttamistoimenpiteiden tulee lähteä maahanmuuttajan omista tarpeista ja perehdyttää tarvittaessa myös arkielämän taitoihin. (Suomen kuntaliitto 2010)

Kotouttamisella tarkoitetaan viranomaisten järjestämiä toimenpiteitä, joilla edistetään maahanmuuttajien kotoutumista. Kotoutuminen on prosessi, jossa maahanmuuttajat osallistuvat yhteiskunnan sosiaaliseen, taloudelliseen ja poliittiseen elämään. Maa-hanmuuttajat ylläpitävät ja kehittävät omaan kulttuuriinsa ja etnisyyteen liittyviä tär-keinä pitämiään asioita. Kotoutuminen edellyttää myös sopeutumista sekä valtaväes-töltä että vähemmistöltä. (Etelä-Kymenlaakson maahanmuutto-ohjelma 2007 - 2012.)

4.4 Valtakunnallinen peruskoulun opetussuunnitelma 2004

4.4.1 Opetussuunnitelman laatiminen

Opetussuunnitelman perusteet on kansallinen kehys, jonka mukaan paikallinen ope-tussuunnitelma laaditaan. Vastuu opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatus- ja opetustyöstä sekä täsmennetään perusteissa määriteltyjä sisältöjä ja tavoitteita. Opetta-jan on opetuksessaan noudatettava opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunni-telmaa. (Opetushallitus 2004.)

4.4.2 Perusopetuksen arvopohja

Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, demokratia, tasa-arvo, luonnon mo-nimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuu-den hyväksyminen. Opetuksessa on otettava huomioon kansalliset vähemmistöt. Ope-

tuksessa huomioidaan suomalaisen kulttuurin monipuolistuminen myös eri kulttuureista tulevien maahanmuuttajien myötä. Siten edistetään suvaitsevaisuutta ja kulttuurien välistä ymmärrystä. (Opetushallitus 2004.)

4.4.3 Kieli- ja kulttuuriryhmien opetus; maahanmuuttajat

Maahanmuuttajien opetuksessa noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden taustat ja lähtökohdat (äidinkieli, kulttuuri), maahanmuuton syy ja maassaoloaika. Maahanmuuttajille järjestetään mahdollisuuksien mukaan myös oman äidinkielen opetusta suomen kielen lisäksi. Opetuksen tulee tukea oppilaan kasvamista sekä oman että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön jäseneksi. Tukea tulee antaa myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Opetuksessa on otettava huomioon oppilaan aikaisempi oppimishistoria sekä opetus- kasvatuserinteet. Yhteistyössä perheiden kanssa tulee ottaa huomioon kulttuuritausta ja kokemukset lähtömaan koulujärjestelmästä. (Opetushallitus 2004.)

5 TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää miten eri tekijät vaikuttavat maahanmuuttajalapsen sopeutumisessa suomalaiseen yleisluokkaan. Tavoitteena on, että maahanmuuttajalasten parissa työskentelevät saavat tietoa eri tekijöistä, jotka edesauttavat lapsen sopeutumista.

1. Miten sukulaisuus ja sosiaaliset tekijät vaikuttavat maahanmuuttajalapsen sopeutumiseen yleisluokassa?
2. Miten uskonnolliset tekijät vaikuttavat maahanmuuttajalapsen sopeutumiseen yleisluokassa?
3. Miten kulttuuriset arvot ja elämäntavat vaikuttavat maahanmuuttajalapsen sopeutumiseen yleisluokassa?
4. Miten taloudelliset tekijät vaikuttavat maahanmuuttajalapsen sopeutumiseen yleisluokassa?

5. Miten koulutukselliset tekijät vaikuttavat maahanmuuttajalapsen sopeutumiseen yleisluokassa?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Kohderyhmä ja otanta

Otantatutkimuksella tarkoitetaan tutkimustyyppiä, jossa koehenkilöt valitaan erilaisilla otantamenetelmillä perusjoukosta. Näin tutkitaan vain osaa perusjoukosta, mutta tulokset pyritään yleistämään koko perusjoukkoa koskevaksi. Tutkittavaa perusjoukon osaa kutsutaan otokseksi. Sen pohjalta saadaan tutkimustulokset. (Valli 2001, 107.) Otantamenetelmiä joilla otoksen yksilöt valitaan perusjoukosta, on useita. Yleisimmin käytetyt menetelmät ovat yksinkertainen satunnaisotanta, systemaattinen otanta, ositettu otanta ja ryväotanta. (Karjalainen 2010, 31.) Tässä opinnäytetyössä on käytetty otantamenetelmänä ositettua otantaa. Siinä perusjoukko jaetaan jonkin tunnetun ominaisuuden mukaan ryhmiin, ositteiksi. Osituksen perusteena voi olla esimerkiksi sukupuoli tai ammatti. (Karjalainen 2010, 32.) Tässä työssä ominaisuutena on ollut maahanmuuttajatausta.

Kohdehenkilöitä ei valittu satunnaisesti, koska haluttiin tutkia kahden koulun tietynikäisiä oppilaita. Opinnäytetyöhömmme valitsimme kaksi kotkalaista peruskoulua. Valintaperusteena oli, että kouluissa on maahanmuuttajalapsia sekä läheinen sijainti. Perusjoukoksi valittiin kohdekoulujen viidesluokkalaiset maahanmuuttajalapset, joita oli neljällä luokalla yhteensä 15 oppilasta sekä heidän vanhemmat ja luokkien opettajat. Näin halusimme tietoa lasten sopeutumisesta eri näkökulmista.

Perusjoukkona toimi kaikki kahden koulun 5. luokan maahanmuuttajataustaiset lapset, heidän vanhempansa sekä luokanopettajat. Ennen lasten haastattelua pyysimme lupaa vanhemmilta lasten haastatteluun sekä kysyimme vanhempien halukkuutta osallistua kyselyyn. Lupa-anomus (liite 3) käytiin läpi ja hyväksyttiin ohjaavalla opettajalla ja koulun rehtorilla. Opettajat jakoivat lupa-anomukset oppilaiden mukana koteihin. Lupa-anomuksia lähetettiin yhteensä 15 kappaletta. Haastattelulupia lapsille tuli viisi kappaletta ja vanhemmille neljä kappaletta. Neljä opettajaa osallistui kyselyyn.

6.2 Tutkimuskoulujen maahanmuuttajaopetus

6.2.1 Toivo Pekkasen peruskoulu

Toivo Pekkasen koulussa on perusasteen 1. - 6. luokat. Syksystä 2005 alkaen koulussa on toiminut valmistava luokka ulkomaalaistaustaisille oppilaille. Koulun opetustyön lähtökohtia ovat monikulttuurisuuden hyväksyminen ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Koulun oppilaista pyritään kasvattamaan monikulttuurisuuden hyväksyviä ja kulttuuritaustansa tuntevia suomalaisen yhteiskunnan jäseniä. (Toivo Pekkasen koulun perusopetuksen opetussuunnitelma 2006.)

Maahanmuuttajaoppilaiden arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan tausta ja kielitaito. Suomenkielen taitojen puutteiden merkitystä vähennetään joustavilla, monipuolisilla ja oppilaan tilanteeseen sovitetuilla arviointimenetelmillä. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine arvioidaan oppimäärän mukaisesti, joko suomi toisena kielenä tai suomi äidinkielenä. Oppimäärä päätetään oppilaan kohdalta erikseen. Maahanmuuttajaoppilaan arviointi perusopetuksen aikana voi olla sanallista. (Toivo Pekkasen koulun perusopetuksen opetussuunnitelma 2006.)

6.2.2 Rauhalan peruskoulu

Rauhalan koulu on kotkalainen koulu, joka antaa perusopetusta 1-6 luokille. Oppilaskunta on kansainvälistynyt muuttuneen maailman myötä. Koulussa toimii valmistava luokka, joka on tarkoitettu maahanmuuttajalapsille, joiden suomen kielen taito ei vielä ole riittävän hyvä perusopetuksen ryhmässä opiskelukseen. Tämän luokan perustettava on valmistaa maahanmuuttajaoppilasta mahdollisimman hyvillä valmiuksilla integroitumaan suomalaisiin luokkiin sopivissa oppiaineissa. Tarkoituksena on vuoden ajan valmentaa maahanmuuttajaoppilaita suomalaiseen kulttuuriin, kouluun, suomenkielen eri osa-alueisiin sekä edistää oppilaan tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. (Rauhalan koulun perusopetuksen opetussuunnitelma.)

Luokan maksimikoko on kymmenen oppilasta. Maahanmuuttajille annetaan oman kielen opetusta asetusten mukaisesti. Koulussa käytetään erityisopettajan asiantuntemusta. Erityisopettaja ja maahanmuuttajaopettaja tekevät maahanmuuttajaoppilaille valmiuskartoituksia, jonka perusteella arvioidaan lasten lähtötaso, laaditaan tavoitteet ja lisätuen tarve. (Rauhalan koulun perusopetuksen opetussuunnitelma.)

Maahanmuuttajaoppilaiden valmistava opetus tapahtuu opetuksen mukaisesti suomi toisena kielenä. Opetus valmistavalla luokalla kestää puolesta vuodesta yhteen vuoteen, mutta voi tarvittaessa olla pitempi. Oppilaat integroidaan lähinnä ikätasoaan vastaaviin perusopetusryhmiin sopivissa aineissa. Valmistavan luokan opiskelijat saavat opetusta matematiikassa, suomenkielessä, taitoja taideaineissa ja orientoitumisaineissa. (Rauhalan koulun perusopetuksen opetussuunnitelma.)

Molemmissa kouluissa on monta vuotta toiminut maahanmuuttajakuraattori, joka kannustaa ja tukee maahanmuuttajataustaisia oppilaita. Kuraattorin tehtäviin kuuluu myös oppilaan alkuhaastattelut valmistavan luokan opettajan kanssa.

6.3 Tutkimusmenetelmät ja aineistonkeruu

Tutkimusmenetelminä olemme käyttäneet lapsille teemahaastattelua, lasten vanhemmille ja luokanopettajille kyselyitä. Opinnäytetyömme on sekä kvalitatiivinen, että kvantitatiivinen. Kvalitatiivisen tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen. Todellisen elämän kuvaaminen on lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on moniulotteinen. Tapahtumat vaikuttavat samanaikaisesti toisiinsa, ja silloin onkin mahdollista löytää monensuuntaisia suhteita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa taas keskeistä ovat aiemmat teoriat, johtopäätökset aikaisemmista tutkimuksista ja käsitteiden määrittely. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkittavien henkilöiden valinnassa määritellään ensin perusjoukko, johon tulosten tulee päteä. Tästä perusjoukosta otetaan otos. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 136, 157, 160.)

Kvalitatiivista menetelmää käytettiin tässä opinnäytetyössä lasten teemahaastattelussa, koska halusimme saada monipuolisempaa tietoa lapsilta haastatteluiden kautta. Teemahaastattelu kuuluu metodeihin, joissa tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille (Hirsjärvi ym. 2007, 160). Kvalitatiivisia menetelmiä käytettiin myös vanhempien ja opettajien avoimissa kysymyksissä.

Kvantitatiivisia menetelmiä opinnäytetyössä ovat vanhempien ja opettajien kyselylomakkeiden strukturoidut kysymykset. Vanhempien kyselylomakkeiden vastausvaihtoehdot ovat dikotomisella asteikolla ja opettajien kyselylomakkeet likert-asteikolla.

Vanhempien kyselylomakkeissa käytettiin dikotomia-asteikkoa ja kysymykset kirjoitettiin mahdollisimman yksinkertaisiksi. Näin siksi, että emme voineet tietää vanhempien kielitasosta. Opettajille laadimme kyselylomakkeet likert-asteikolla, koska kouluilta tuli toive nopeasta ja helposta kyselystä, jonka voi tehdä itselleen parhaiten sopivalla ajalla.

6.3.1 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Teemahaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, jossa haastattelijalla on mietittynä valmiiksi joukko haastatteluteemoja, eräänlaisia keskustelun otsikoita. Se on lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua. Teemahaastattelua nimitetään myös puolistrukturoiduksi haastatteluksi. Tutkimushaastattelun aikana vastaaja voi antaa oman kuvauksensa kaikista teema-alueista. Teemojen käsittelyjärjestyksellä ei ole merkitystä. (Eskola 2007, 33; Hirsijärvi & Hurme 2001, 48; Vilka 2005, 101 - 102.)

Teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen teema-alueiden tai aihepiirien mukaan. Menetelmästä puuttuu kysymysten tarkka muoto ja järjestys. (Heikkinen, Rovio & Syrjäla 2007, 110; Eskola & Vastamäki 2001, 26 - 27.)

Teemahaastattelu on paras haastattelumuoto kun halutaan tietoa vähemmän tunnetuista asioista tai ilmiöistä. Teemahaastattelussa haastattelijalla on mielessään teemoja, joista hän haluaa keskustella haastateltavien kanssa. Haastattelijalla huolehtii siitä, että kaikki etukäteen mietityt aiheet, teemat ja otsikot käydään läpi jokaisen haastateltavan kanssa. (Eskola 2007, 32 -33.)

Teemat haastattelijalla voi muokata tutkimusongelmista, voi etsiä kirjallisuudesta esimerkiksi aiemmista tutkimuksista tai teoriasta tai intuition perusteella. Käsiteltävät teemat valitaan tutkittavaan aiheeseen perehtymisen pohjalta. (Eskola & Vastamäki 2001, 33 - 34.)

Teemahaastattelu edellyttää huolellista aihepiiriin perehtymistä ja haastateltavien tilanteen tuntemista, jotta haastattelu voidaan kohdentaa juuri tiettyihin teemoihin. Sisältö- ja tilanneanalyysi on siis teemahaastattelussa tärkeää. Tutkittaviksi tulee valita sellaisia ihmisiä, joilta arvellaan parhaiten saatavan aineistoa kiinnostuksen kohteena olevista asioista. (Eskola & Vastamäki 2001, 24 - 43.)

Tutkijalla teemahaastattelussa pitää olla mukana lyhyet muistiinpanot käsiteltävistä aiheista, jotta hän voisi hyvin keskittyä keskusteluun. Keskustelua varten saa käyttää apukysymyksiä tai avainsanoja. Teemat listataan esimerkiksi ranskalaisin viivoin. Haastattelija varmistaa, että kaikki etukäteen päätetyt teema-alueet käydään haastateltavan kanssa läpi. Haastattelija voi käyttää etukäteen laadittua teemarunkoa. Teemaruunun avulla varmistetaan, että kaikista teemoista tulee keskusteltua jokaisen kanssa. Teemaruunkona voi olla esim. mind map tai kolmentasoiset teemat. Ylimmällä tasolla ovat laajat teemat, joista pitää keskustella. Toisella tasolla on apukysymyksiä. Kolmannella tasolla sijaitsevat yksityiskohtaiset kysymykset, jotka käytetään silloin, kun aiemmat kysymykset eivät ole tuottaneet vastauksia. Muistiinpanot pitää olla mahdollisimman niukat. Haastattelun tavoitteena on keskustelu. (Eskola & Vastamäki 2001, 34 - 36.) Tässä työssä on käytetty teemahaastattelurunkoa (liite 4), jossa oli kolmentasoiset teemat.

Teemahaastattelua kannattaa nauhoittaa. Silloin tutkijalla on mahdollisuus saada kaikesta puhutusta selvää niin, että asiat tulevat oikein ymmärretyiksi ja kirjoitetuksi. Kun haastattelu nauhoitetaan tutkija voi keskittyä keskusteluun ja haastattelu sujuu nopeasti ja ilman katkoja. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 92.)

Teemahaastattelu edellyttää hyvää kontaktia haastateltavaan. Sen takia haastattelu paikka pitää olla rauhallinen ja haastateltavalle turvallinen. Haastattelu voidaan tehdä haastateltavan kotona, työpaikalla, koulussa, yliopistossa tai muussa julkisessa paikassa. Haastattelua ei kannatta tehdä liian virallisessa tilassa, jossa haastateltava kokee epävarmuutta. Oppilaiden haastattelu tapahtuu tavallisesti koulun tiloissa. Etuna on se, että haastattelu voidaan tehdä nopeasti. Tutkija voi myös antaa haastateltavan ehdottaa, missä haastattelu suoritetaan. Haastattelupaikalla pitää olla sopiva lämpötila ja valaistus. (Eskola & Vastamäki 2001, 27 - 29; Hirsjärvi & Hurme 2001, 74.) Opinnäytetyömme teemahaastattelut tehtiin koulun tiloissa koulupäivän aikana.

Teemahaastatteluaineistoa on analysoitu useimmiten teemoittamalla, eli aineisto jaennetaan teemojen mukaisesti. Jokaisen teeman alla on kaikkien haastateltavien vastaukset tähän teemaan. Sen jälkeen aineisto on helppo analysoida teemoittain. Aineistoon tutustumista helpottavia keinoja ovat esim. aineiston koodaaminen tai aineiston taulukointi. (Eskola & Vastamäki 2001, 41 - 42.)

Haastattelujen kesto voi vaihdella suuresti. Lasten haastattelusta on aina omat ohjeensa. Haastattelua ei kannata tehdä yhden tai kahden kysymyksen vuoksi. Teemahaastattelu on usein luonteeltaan henkilökohtaista, ja keskustelua ei saa lopettaa äkkinäisesti, kun omat tavoitteet on saavutettu. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 74 - 75.)

Henkilöt valitaan haastateltavaksi silloin, kun hän edustaa jotakin ryhmää, kuin eläkeläisiä, esikouluikäisiä, ulkomaalaisia, nuorisoa. Haastattelijan ei tarvitse tietää haastateltavaansa nimeltä. Hänelle riittää tieto siitä, että haastateltava edustaa tutkimukseen valittua ryhmää. Kun haastatellaan alaikäisiä, pitää saada lupa vanhemmilta tai huoltajalta tai koulussa esimerkiksi rehtorilta ja opettajalta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 83.)

Teemahaastattelun avulla kerätty aineisto on yleensä runsas. Kaikkea materiaalia ei ole tarpeen analysoida. Jos aineistoa ei ole purettu ja tarkasteltu jo keruuvaiheissa, on sen käsittelyyn ja analyysiin ryhdyttävä mahdollisimman pian keruuvaiheen jälkeen. Haastatteluaineiston analyysi alkaa usein jo itse haastattelutilanteissa. Jos tutkija tekee haastattelut itse, hän voi jo haastattelussa tehdä havaintoja ilmiöistä niiden toistuvuuden, useuden, jakautumisen ja erityistapausten perusteella. Analyysi voi tapahtua jatkumolla, jonka voidaan nimetä kuvaus ja tulkinta. Analyysi kannattaa aloittaa tärkeimmistä teemasta eikä edetä haastattelujen mukaisessa järjestyksessä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 135 - 136.)

6.3.2 Teemahaastattelurungon laadinta ja esihaastattelu

Tässä tutkimuksessa teemahaastattelurunko laadittiin teorian ja tutkimusongelmien sekä Leiningerin teorian mukaisesti (Liite 4).

Teemahaastattelun luotettavuuteen vaikuttavat monet tekijät, kuten tutkijan taidot, haastateltavaksi valitut henkilöt, haastattelun laatu ja esihaastattelu. Esihaastattelu on tärkeä ja välttämätön osa. Niitä tulisi tehdä runsaasti. Esihaastattelujen avulla haastattelijat harjaannutetaan tehtäväänsä. Esihaastattelujen jälkeen varsinaiset haastattelut sisältävät vähemmän virheitä. Esihaastattelujen avulla tutkija testaa haastattelurunkoa ja aihepiirien järjestystä, jota voi vielä muuttaa ja hankkii kuvaa haastateltavan kohdejoukon kokemuksista. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 72 - 73.)

Ennen varsinaista haastattelua lapsille, teimme esihaastattelun tutkimuskoulun 6. luokan tytölle. Esihaastattelun teki kaksi opinnäytetyön tekijää, joista toinen haastatteli ja

toinen havainnoi ja teki muistiinpanoja. Kolmas tekijä olisi ollut liikaa, sillä se olisi saattanut vaikuttaa lapsen käytökseen esimerkiksi jännittämisenä. Tytön mielestä hänellä ei ollut vaikeuksia haastattelussa. Esihaastattelu kesti puoli tuntia, joka oli jo etukäteen suunniteltu lasten kohdalla sopivaksi. Esihaastattelu ei tuonut muutoksia teemahaastattelurunkoon.

Ennen haastattelua kävimme edeltävänä päivänä esittäytymässä lapsille sekä tutustumassa haastattelutiloihin. Haastattelut tapahtuivat lasten koulupäivän aikana. Haastattelutiloja oli kolme, koska haastattelut tehtiin samanaikaisesti. Haastattelut kestivät noin puoli tuntia. Haastattelut nauhoitimme, jotta pystyimme paremmin keskittymään itse haastatteluun. Haastattelut purimme sisällön analyysin avulla.

6.3.3 Kysely tutkimusmenetelmänä

Kysely on yksi tapa kerätä aineistoa. Kyselytutkimuksen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto: voidaan kysyä monia asioita ja saada paljon henkilöitä tutkimukseen. Menetelmä säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä ja se on tehokas. Jos kyselylomake suunnitellaan huolellisesti, aineisto voidaan nopeasti käsitellä ja analysoida. Melko tarkasti voidaan arvioida myös kustannukset ja aikataulu. Kyselyn haittoihin liittyy se, että aineistoa pidetään tavallisimmin pinnallisena. Tutkija ei pysty varmistamaan siitä, ovatko vastaajat pyrkineet vastaamaan kysymyksiin rehellisesti ja huolellisesti ja miten he ovat perehtyneet siihen asiaan, josta esitettiin kysymyksiä. On vaikea kontrolloida väärinymmärryksiä. Hyvän lomakkeen laatiminen vaatii tutkijalta monenlaista tietoa ja taitoa ja vie aikaa. Joissakin tapauksissa vastaamattomien määrä nousee suureksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 188 - 190.)

Kontrolloituja kyselyjä on kaksi muotoa: informoitu kysely ja henkilökohtaisesti tarkistettu kysely. Informoitu kysely tarkoittaa sitä, että tutkija menee kouluihin, työpaikoille tai harrastusryhmiin, jakaa lomakkeet henkilökohtaisesti ja samalla kertoo tutkimuksen tarkoituksesta. Vastaajat täyttävät lomakkeet omalla ajallaan ja palauttavat ne sovittuun paikkaan tai postitse. Henkilökohtaisesti tarkistetussa kyselyssä tutkija lähettää lomakkeet postitse ja hakee ne itse sovitun ajan kuluttua. Tutkija tarkistaa miten ne on täytetty ja tarvittaessa keskustelee tutkimukseen liittyvistä kysymyksistä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 191 - 192.)

Kysymyksiä muotoillaan yleensä kolmella tavalla: avoimet kysymykset, monivalintakysymykset ja asteikkoihin eli skaaloihin perustuva kysymystyyppi. Avovastauksille tulee jättää tyhjää ja riittävästi tilaa vastausta varten. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa, mitä hänellä on todella mielessä. Monivalintatyyppiset kysymykset kahlitsevat vastaajan valmiiksi rakennettuihin vaihtoehtoihin. Monivalintakysymykset sisältävät valmiit ja numeroidut vastausvaihtoehdot. Vastaajan tulee merkitä rastin sopivin vastausvaihtoehto. Asteikkoihin perustuvassa kysymystyyppissä vastaaja valitsee väitteistä sen, miten hän on voimakkaasti samaa tai eri mieltä. Asteikko on tavallisesti 5- tai 7- portaisia. Tätä asteikkoa kutsutaan Likertin asteikoksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 193 - 196.) Likert-asteikossa neutraaliluokka ”en osaa sanoa”, on sijoitettu asteikon keskimmäiseksi luokaksi. Tämä helpottaa pakovastaamisen ongelmaa, jos vastaajalla ei ole mielipidettä asiasta. (Valli 2001, 35.)

Kyselylomakkeenlaadinnassa pitää välttää sellaisia sanoja kuin ”tavallisesti”, ”yleensä”, ”usein” koska ne ovat monimerkityksisiä. Parempi käyttää spesifisiä kysymyksiä kuin yleisiä. Myös lyhyet kysymykset ovat parempia ja helpommin ymmärrettäviä kuin pitkät. Pitää kysyä yhtä asiaa kerrallaan ja välttää kaksoismerkityksiä kysymyksissä. Helpommin vastattavia ja yleisimpiä kysymyksiä on hyvä sijoittaa lomakkeen alkuun ja spesifiset loppupuolelle. Kysymyksen laadinnassa pitää välttää ”suuria sanoja” tai teknisiä termejä, joita vastaajat eivät voi ymmärtää. Kun lomake on koottu, sen tulee näyttää helposti täytettävältä. Lomakkeen lähetekirjelmässä kerrotaan kyselyn tarkoituksesta ja merkityksestä vastaajalle ja rohkaistaan vastaamaan. Myös palautuspäivä ilmoitetaan. Lomakkeen lopussa pitää kiittää vastaamisesta. Tärkeä on harkita, milloin lomake postitetaan. Maanantai ja tiistai ovat sopivia päiviä instituutioille, yrityksille tai vastaaville yhteisöille. Kotiin lähetettävän lomakkeen postitukselle torstai voi olla hyvä päivä. Lomakkeen lähettämistä joulukuussa pitää välttää. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 197 - 199.)

Tässä tutkimuksessa kyselylomake laadittiin teorian, aiempien tutkimusten sekä tutkimusongelmien pohjalta. Kyselylomake oli puolistrukturoitu eli se sisälsi strukturoituja kysymyksiä, joissa vastaajat saivat valita valmiiksi annetuista vastauksista sopivimman, sekä avoimia kysymyksiä, joihin vastaajat saivat vapaasti kirjoittaa omia ajatuksiaan (Liite 5 ja 6).

6.3.4 Kyselylomakkeen laadinta ja esitestaus

Ennen kyselyn toteuttamista haettiin koulujen rehtoreilta lupa (Liite 5) tutkimuksen suorittamiseen. Opettajien välityksellä lähetettiin oppilaiden vanhemmille lupa-anomus luettavaksi ja allekirjoitettavaksi (Liite 3). Lupa-anomuksessa kerrottiin opin- näytetyön aiheesta ja sen merkityksestä. Ennen lasten teemahaastattelua ja kyselylo- makkeiden jakamista oppilailta kerättiin vanhempien allekirjoittamat lupa-anomukset. Valituilla luokilla maahanmuuttajalapsia oli yhteensä 15, joista viiden lapsen van- hemmat antoivat luvan haastatteluun ja näistä neljä vanhempaa suostuivat osallistu- maan kyselyyn. Luokkien kaikki neljä opettajaa suostuivat heille laadittuun kyselyyn.

Ennen lopullisia kyselyitä ja teemahaastattelurunkoa laadittiin muuttujataulukko (Liite 2) selventämään vastaavatko tutkimusongelmat, teoriaosa, teemahaastattelurunko ja kyselyt toisiaan. Haastattelurunko ja kyselyiden kysymykset muotoutuivat tutkimus- ongelmien kautta.

Ennen kyselylomakkeen laatimista tulee perehtyä kirjallisuuteen, pohtia ja täsmentää tutkimusongelmia, määritellä käsitteitä ja tutkimusasetelman valintaa. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös aineiston käsittelytapa. (Heikkilä 2010, 47.) Kyselylomak- keet (Liite 5 ja 6) tehtiin teoreettisen tiedon pohjalta vastaamaan työn tutkimusongel- mia. Kyselylomakkeet tehtiin vanhemmille ja luokanopettajille.

Vanhempien kyselylomake koostui 34 kysymyksestä. Näistä 8 oli avoimet kysymyk- set ja loput strukturoituja kysymyksiä, jotka ovat dikotomisia. Dikotomiseksi sanotaan kysymystä, jossa vastausvaihtoehtoja on kaksi. Vastaaminen dikotomiseen kysymyk- seen ei esy kielivaikeuksien takia ja on helpompi antaa moittivia ja arvostelevia vas- tauksia. (Heikkilä 2010, 51.)

Kyselytutkimuksessa on usein mukana avoimia kysymyksiä. Niitä laadittiin osaksi ky- selyä, koska sanallisten vastausten luokittelu on vaikeaa. Avointen kysymysten avulla voidaan saada vastauksia, joita ei etukäteen huomattukaan. (Heikkilä 2010, s.49) Opettajien kyselylomake koostui 39 kysymyksestä. Näistä 12 oli avoimet kysymykset ja loput monivalintakysymykset. 27 kysymystä toteutimme 5-portaisella Likertin as- teikolla. Vastaajan tulee valita Likertin-asteikolta parhaiten omaa käsitystä vastaava vaihtoehto. (Heikkilä 2010, 53.)

Vanhemmille tehtiin kyselylomakkeen esitestaus varmistaaksemme lomakkeen toimivuuden. Esitestauksen suoritimme kahdelle tutulle maahanmuuttajalapsen vanhemmalle. Kehotimme vanhempia antamaan palautetta lomakkeen sisällöstä ja kysymysten ymmärrettävyydestä. Alkuperäinen kyselylomake sisälsi 5-portaisen Likertin asteikon. Vanhempien oli kuitenkin vaikea ymmärtää asteikon vaihtoehtoja. Päädyimme vaihtamaan vastausvaihtoehdot ”kyllä-ei” kysymyksiksi. Osa kysymyksistä muokattiin paremmin ymmärrettäviksi, huomioon ottaen vanhempien mahdollisen kieliongelman. Pyrimme käyttämään kyselykaavakkeessa suomen kielen yksinkertaisimpia perussanoja.

6.4 Analyysimenetelmät

6.4.1 Tilastollinen analyysi

Tilastollisen analyysin perustana on erilaisia mittaustuloksia sisältävä aineisto (Nummenmaa 2009, 40). Havaintoaineiston keräyksen jälkeen se muokataan tai tiivistetään, jotta aineisto olisi havainnollisempi ja johtopäätösten tekeminen olisi helpompaa. Aineisto muutetaan havainnollisemmaksi tarkastelemalla muuttujia yksitellen, luokittelemalla, taulukoimalla tai esittämällä se graafisesti eli kaavion avulla. (Karjalainen 2010, 38.) Tässä opinnäytetyössä on tulokset esitetty taulukoin, koska otos oli pieni ja muut vaihtoehdot eivät sopineet tähän työhön.

Perinteinen tapa järjestää numeerinen havaintoaineisto helposti omaksuttavaan muotoon on tilastotaulukko. Taulukosta lukija näkee esitetyn asian nopeasti ja tiivistetysti näyttäen tulosten keskeisimmät piirteet. (Viinamäki & Saari 2007, 90.) Tavallisempia keinoja tiivistää aineiston tieto on esittää muuttujan arvojen lukumääriä tai prosenttiosuuksia taulukkomuodossa. Frekvensseiksi sanotaan esiintymiskertojen lukumääriä ilmaisevia lukuja. Frekvenssistä käytetään yleisesti merkkiä f . Esiintymiskertojen prosenttiosuuksien lukumääriä sanotaan suhteellisiksi frekvensseiksi. (Karjalainen 2010, 39.) Työssämme käytimme frekvenssejä ilmaisemaan lukumääriä.

6.4.2 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on menetelmä, jolla voidaan analysoida kirjoitettua tai suullista kommunikaatiota. Sen avulla voidaan tarkastella asioiden ja tapahtumien merkityksiä, yhteyksiä ja seurauksia. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan saadun tietoaineiston tiivistä-

mistä siten, että tutkittavia asioita voi lyhyesti ja yleistävästi kuvailla tai tutkittavien asioiden väliset suhteet saadaan selkeinä esille. Olennaista sisällönanalyysille on, että tutkimusaineistosta erotetaan samanlaisuudet ja erilaisuudet. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, 21, 23.)

Sisällönanalyysi-prosessi etenee seuraavien vaiheiden mukaan; analyysiyksikön valinta, aineistoon tutustuminen, aineiston pelkistäminen, aineiston luokittelu ja tulkinta sekä sisällönanalyysin luotettavuuden arviointi. Prosessin eri vaiheet voivat esiintyä samanaikaisesti. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, 24.) Sisällönanalyysin tavoitteena on ilmiön laaja ja tiivis esittäminen, jonka tuloksena muodostuu käsiteluokeituksia, käsitejärjestelmiä, malleja ja käsitekarttoja. Sisällönanalyysi voi olla induktiivista tai deduktiivista, jolloin tarkoitetaan aineistolähtöistä tai teorialähtöistä analyysiä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä sanoja luokitellaan niiden teoreettisen merkityksen mukaan. Se perustuu päättelyyn, jota ohjaa tutkimuksen ongelmanasettelu. Tutkimusongelmien ohjaamana kategoriat johdetaan aineistosta. Tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus, niin etteivät analyysia ohjaa aikaisemmat havainnot, tiedot tai teorialat. Analyysiyksikkö voi olla yksittäinen sana, lause, lauseen osa tai ajatuskokonaisuus, jota kuitenkin ohjaavat tutkimustehtävä ja aineiston laatu. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 134 - 135.)

Analyysin seuraava vaihe on pelkistäminen, mikä tarkoittaa työlle esitettäviä tutkimuskysymyksiä. Aineiston ryhmittelyssä etsitään pelkistettyjen ilmaisujen erilaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Samaa tarkoittavat ilmaisut kootaan yhteen ja annetaan sisältöä kuvaava nimi. Aineiston teoreettisten käsitteiden luominen on seuraava vaihe, jossa yhdistetään samansisältöisiä luokkia. Näin saadaan yläluokkia. Raportointi on aineistolähtöistä. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, 25 - 29.)

Opinnäytetyössämme olemme käyttäneet sisällönanalyysi-prosessia soveltuvin osin. Leiningerin auringonnousumallin mukaan tekijät olivat jo määräytyneet työhömmen yläluokiksi. Olemme laittaneet tulokset taulukkomuotoon (Liite 7-9). Litteroimme vastaukset, ryhmittelimme samankaltaisuudet ja näistä olemme saaneet tulokset. Vastaukset on ilmaistu sanallisesti. Haastetta sisällönanalyysin tekemiseen on tuonut otoksen pienuus ja vastausten samankaltaisuudet. Vanhempien kielitaidon riittämättömyyden vuoksi osa kysymyksistä jäi ymmärtämättä, joka teki sisällönanalyysin tekemisen vaikeaksi.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Lasten teemahaastatteluiden tulokset

Haastatteluiden tulokset esitetään Leiningerin teoriaan pohjautuvien tekijöiden mukaan siinä järjestyksessä kuten ne teoriassakin etenevät. Jokainen tekijä jakautuu lisäksi teemoihin, joita haastatteluissa on käytetty. Teemat ovat nousseet teorian pohjalta. Lasten haastatteluista on jätetty taloudelliset tekijät osuus pois, koska lasten on vaikea määrittellä perheen taloudellista tilannetta.

Sukulaisuus ja sosiaalisia tekijöitä kartoitettiin tekemällä lapsille teemahaastattelu. Keskusteluteemoja olivat koulu, vapaa-aika ja sukulaiset (Liite 4).

Tuloksista ilmeni, että kaikki lapset viihtyivät koulussa ja luokassa hyvin. Suurin osa lapsista vastasi, että kivointa koulussa olivat oppiaineet. Muita kivoja asioita olivat kaverit ja luokanopettaja. Lapsilla oli kavereita koulussa ja suurimmalla osalla oli myös suomalaisia kavereita. Vain yhdellä lapsella oli ainoastaan ulkomaalaisia kavereita. Enemmistö olisi halunnut lisääkin suomalaisia kavereita. Useimmat viettivät välitunnit kavereiden kanssa leikkien ja pelaten.

”No menemme vallille, hyppäämme voltteja tai sellasii. Kesällä on sitten jalkapalloa tai jotain sellasta.” (H4)

”Yleensä heittelen koreihin tai tuun johokin leikkiin mukaan, mutta en oo ikinä yksin.” (H5)

Enemmistö lapsista koki tuleensa kiusatuksi koulussa ja kiusaamisen syyksi epäiltiin ulkomaalaisuutta. Lapset sanoivat kokeneensa fyysistä ja verbaalista väkivaltaa ei lyömistä ja haukkumista. Suurin osa vastaajista ei myönnä kiusaavansa ketään. Yksi lapsi kertoi, ettei kiusaa ketään, mutta puolustaa tarvittaessa pienempää lasta.

”Minua on kiusattu vähän, jotkut ovat sanoneet jotain.” (H1)

”Syy on se että ehkä kun on ulkomaalainen.” (H4)

”Ei. Miä niinku.. kiusaaminen ei oo se mie vaan niinku puolustan jos joku iso hakkaa pientä nii silloin niinku mie menen auttamaan sitä pientä. Mut muuten niinku mä en tee mitään. (H4)

Suurin osa lapsista piti luokanopettajastaan. Tarvittaessa opettaja reagoi kiusaamiseen puhumalla, huutamalla tai antamalla rangaistuksen. Lapset kertoivat opettajien ja van-

hempien tapaavan pakollisissa tilanteissa vähintään kerran vuodessa, esimerkiksi vanhempaintapaamisissa.

”Joo tosi paljon. Koska se on hauska. On kivaa kun hän ei niinku oo vihainen. Joskus hän on myös vihainen mutta yleensä hän ei oo vihainen. Sit se tekee hauskoja juttuja.” (H4)

”Opettaja antaa rangaistukset tai huutaa.” (H2)

Koulua ei koeta erityisen jännittäväksi tai pelottavaksi paikaksi. Yksi lapsista kertoi jännittävänsä ennen koetta. Eräs lapsi pelkäsi naurunalaiseksi tulemista kiusaamisen seurauksena. Tarvittaessa lapset kertoivat kouluongelmistaan opettajalle, vanhemmilleen tai kavereille.

”En. Ei mua jännitä missään. Ei ainakaan koulussa.” (H5)

”Pelkään vähän jos joku haluaa hakata minua.” (H2)

”En ole. En minä niinku pelkää mut minusta ei ole hauskaa et kaikki näkee et minua kiusataan. Sit ne tulee ja nauraa mulle. Muuten en minä pelkää mie voin hakata niitä.” (H4)

Suurin osa lapsista tapasi luokkatovereitaan myös vapaa-ajalla. Lapset kuluttivat aikaa vapaa-ajalla kavereiden ja perheenjäsenten kanssa. Koulupäivän jälkeen lasten toimintaan kuuluivat mm. leikkiminen, ulkoilu, harrastukset, läksyjen tekeminen ja tv:n katselu. Enemmistö lapsista harrasti jotain urheilulajia.

”Leikin pikkuveljen ja pikkusiskon kanssa ulkona ja kotona. Ja kahden ulkomaalaisen kavereiden kanssa.” (H2)

”Harrastan jalkapalloa neljä kertaa viikossa.” (H1)

Kaikkien lasten sukulaiset asuivat ulkomailla. Yhteydenpito heihin oli varsin vähäistä ja siihen lapset halusivat selkeästi muutosta. Etäisyyden vuoksi lapset eivät saaneet apua sukulaisiltaan.

”En mie tiää mun sukulaisista mitää ku ne on siellä.. En mä tiää mitä niille on käynyt.” (H4)

”Kyllä haluaisin tavata useammin.” (H1)

Uskonnollisten tekijöiden merkitystä lasten sopeutumiseen selvitettiin haastatteleamalla lapsia aiheista uskonto koulussa ja kotona (Liite 4).

Kolme haastatelluista lapsista osallistui luokan uskontotunneille, kaksi ei osallistunut ollenkaan. Yksi lapsista kertoi siirtyneensä käytännön syistä ortodoksisesta kirkosta evankelisluterilaiseen. Eräs lapsi sanoi olevansa ortodoksi, mutta silti osallistuvansa luokan uskontotunneille. Suurin osa lapsista osallistui suomalaisiin uskonnollisiin juhliin koulussa.

”En osallistu, koska olemme Jehova todistajat.” (H2)

”Joo osallistun kaikkiin, koska ei se liikuta mitenkään minua.” (H5)

Kaikki lapset juhlivat oman uskonnon juhlapäiviä kotona tai kirkossa, mutta eivät osaa selittää tarkemmin millaisista juhlista on kyse. Suurin osa lapsista kävi kirkossa tai muissa uskonnollisissa tapaamisissa perheensä kanssa.

”Ei ole oman uskonnon juhlapäiviä, paitsi kirkossa. En tiedä, äiti tietää paremmin.” (H1)

”Joo käydään me, luterilaisessa kirkossa. Joo käydään usein.” (H4)

Lapsia haastateltiin kartoittamalla heidän **kulttuurisia arvoja ja elämäntapoja**. Keskusteluteemoja olivat kulttuuri ja elämäntavat (Liite 4).

Monet haastatelluista lapsista kokivat luokkatovereiden olevan kiinnostuneita heidän kulttuuristaan. Lasten mukaan heidän kulttuuriaan ei huomioitu koulussa. Heidän kiinnostuksensa suomalaiseen kulttuuriin oli hyvin erilaista: osa oli kiinnostunut niin paljon, että haluaisi oppia lisää suomalaisesta kulttuurista ja osaa taas ei kiinnostanut suomalaiset tavat. Osa lapsista halusi säilyttää omaa kulttuuriaan.

”Luokkakaverit aina kysyvät kiinalaiset asiat.” (H3)

”Jotkut et hyi venäläinen ja sit haukkuu mut mä en välitä siitä, jollain ei oo mitään väliä. Harvoin kyseleet mitään, joskus kyselleet mitä ruokaa siel on ja mitä tapoja,” (H5)

”Olen kiinnostunut suomalaisesta kulttuurista. Haluan oppia lisää.” (H1)

”Minulle ihan sama”(H5)

Lapset viettivät viikonloppuisin aikaa kavereiden ja perheen kanssa. Suurin osa lapsista vietti aikaa perheen kanssa arkisten asioiden parissa. Osa lapsista auttoi vanhempiaan kotitöissä esimerkiksi siivouksessa.

”Kavereiden kanssa, vanhempien kanssa, kotona, pihalla, uimahallissa” (H3)

”Viikonloppuisin vaikka uimahalliin menen, lenkille tai olen kotona” (H4)

”Syödään yhdessä, katsomme televisiota, pelataan joku peli, käymme joskus puistossa tai saunassa.” (H2)

Kaikki lapset uskoivat syövänsä kotona terveellistä ruokaa. Osa lapsista söi kotona suomalaista ruokaa. Juhlaruokaa syötiin jokaisessa perheessä. Haastatteluissa ilmeni, että jokaisella lapsella oli oma käsitys juhlaruoasta, mikä ei välttämättä ollut kulttuurisidonnainen.

”Joo, ei me syödä mitään pakasteruokaa jota mikros lämmitettäs. Me tehdään ihan omaa ruokaa.” (H5)

”Oikeastaan ei kumpaakaan, syödään sellast mitä äiti tekee, se tykkää paistetuista vihanneksista, sitte joskus se tekee lihalettuja, joskus se tekee aika hyvää lasagnea, makaroonijauhelihalettuja. Mummo tekee kanakeittoa tai borskeittoa, mut se on venäjän taktiikalla.” (H5)

Lasten pukeutuminen ei eronnut suomalaisten lasten pukeutumisesta. Yksi lapsi kertoi pukeutuvansa kesällä oman kulttuurinsa mukaisiin vaatteisiin.

”Pukeudun kuin suomalaiset.” (H2)

”Tavalliset vaatteet kuin muilla.” (H3)

Koulutuksellisten tekijöiden merkitystä lasten sopeutumiseen tarkasteltiin haastatteleamalla lapsia aiheista kieli, koulussa pärjääminen ja apu opiskelussa tai kotitehtävissä (Liite 4).

Kaikkien lasten kotona puhuttiin omaa äidinkieltä, joka oli siis lasten vanhempien kieli. Osa lapsista sai oman äidinkielen opetusta myös koulussa. Suurimmalla osalla lapsista oli mielestään riittävä suomen kielen taito. Tarvittaessa lapset pyysivät opettajan apua jos eivät ymmärtäneet oppitunnilla käytyjä asioita.

”Joskus se sanoo sanoja mitä en oo ikinä kuullu, sit vaan mietin mitä se voisi puhua, sitten joskus tajuun joskus en. Ihan tavallista kieltä ymmärrän hyvin.” (H5)

”Yritän aina miettiä itse, en ihan viittis kysyä. Se on joskus pari sanaa viikossa, mutta ei enempää.” (H5)

Lasten lempiaineet vaihtelivat pärjäämisen ja mielenkiinnon mukaan. Suurin osa lapsista koki läksyjen määrän sopivaksi ja jaksoivat tehdä läksyt päivittäin. Läksyjenteleko aika vaihteli tehtävien määrästä riippuen. Aikaa läksyjen tekoon kului lasten kertoman mukaan 10 minuutista koko päivään. Suurin osa lapsista sai apua kotitehtävissä perheenjäseniltä. Enemmistö lapsista sai tarvittaessa apua opettajalta ja koki avun riittäväksi. Lapsista suurin osa sai hyviä koetuloksia.

”Historia, matematiikka. Matematiikassa kiva laskea, historiassa kivoja tekstejä. Mielenkiintoista.” (H2)

”Historiasta en tykkää paljon, koska vaikeita tekstejä, joskus en ymmärrä.” (H3)

”Ehkä se on historia tai äidinkieli. Historia on vähä tylsää ku tyhmii sanoja on siinä et ei pysty.. Kokeissa ei muista tai tulee huonoja numeroita. Siks mä en tykkää siitä.” (H4)

”Vanhemmat ei koskaan auttavat, koska he eivät ymmärrä suomen kieltä. Minä osaan kaikki.” (H3)

Lapset kokivat, ettei heillä ollut ongelmia koulussa, mutta tarvittaessa he saivat apua kavereilta, opettajalta tai vanhemmilta. Osa lapsista ei ollut saanut jälki-istuntoa, osa oli saanut muutaman kerran. Lasten luokilla ei ollut koulunkäyntiavustajaa.

”Jos minä en ymmärrä jotain historiassa, kaverit auttavat.” (H3)

”Oon miä kaks kertaa. Mie en muista.. Odota.. Aa nyt miä.. Eka kerta minä ja mun kaveri viivoittimilla tappelimme. Mutta ei lyöty. Vaan niinku miekkailimme. Siitä syystä olimme jälkässä. Ja toinen mie en muista.” (H4)

7.2 Yhteenveto lasten teemahaastatteluiden tuloksista

Lasten teemahaastattelun (n=5) tuloksista ilmeni, että lapset viihtyivät koulussa ja luokassa hyvin. Viihtyvyyteen vaikuttivat kaverit ja luokanopettaja. Suurimmalla osalla lapsista oli suomalaisia kavereita, joiden kanssa he viettivät aikaa koulussa ja vapaa-ajalla. Enemmistö lapsista halusi lisää suomalaisia kavereita. Suurin osa lapsista koki tulevansa kiusatuksi ulkomaalaisuuden vuoksi. Lapset kertoivat opettajan reagoivan kiusaamiseen eri tavoin. Lasten mielestä opettaja ja vanhemmat olivat yhteydessä lähinnä vanhempaintapaamisissa. Lapset eivät jännittäneet tai pelänneet mitään koulussa. Tarvittaessa lapset kertoivat ja saivat apua kouluongelmiaan opettajalta, vanhemmiltaan tai kavereiltaan. Yhteydenpito sukulaisiin oli vähäistä, koska kaikkien lasten sukulaiset asuivat ulkomailla. Kuitenkin kaikki lapset halusivat lisätä yhteydenpitoa sukulaisiin.

Enemmistö lapsista osallistui luokan yhteiseen uskonnon opetukseen sekä suomalaisiin uskonnollisiin juhliin koulussa. Kaikki lapset juhlivat oman uskonnon juhlapäiviä koulun ulkopuolella. Suurin osa kävi kirkossa tai muissa uskonnollisissa tapaamisissa.

Lasten mielestä heidän kulttuuriaan ei huomioitu koulussa, mutta suurin osa lapsista koki luokkakavereiden olevan kiinnostuneita heidän kulttuuristaan. Maahanmuuttaja-

lasten kiinnostus suomalaiseen kulttuuriin vaihteli suuresti. Osa lapsista halusi oppia lisää, osaa ei kiinnostanut yhtään. Vain osa lapsista halusi säilyttää omaa kulttuuriaan. Viikonloppuisin lapset viettivät aikaa kavereiden ja perheiden kanssa. Kotona syötiin sekä suomalaista, että oman kulttuurin ruokaa. Pukeutumisessa maahanmuuttajalapset eivät eronneet suomalaisista ikätovereistaan.

Kaikkien lasten kotona puhuttiin omaa äidinkieltä. Osa lapsista opiskeli omaa äidinkieltä koulussa. Enemmistö lapsista koki suomen kielen taidon riittäväksi. Suurin osa lapsista koki pärjäävänsä hyvin koulussa ja saavansa hyviä koetuloksia.

7.3 Vanhempien kyselyiden tulokset

Kyselyyn vastasi neljä vanhempaa. Otos oli sen verran pieni, että emme käyttäneet prosenttilukuja käydessämme läpi tuloksia. Tulokset on ilmoitettu lukuina ja avointen kysymysten suorina lainauksina.

Sukulaisuus ja sosiaaliset tekijät -kohdassa käsitelimme aihetta seitsemällä strukturoidulla väittämällä (Taulukko 1) ja yhdellä avoimella kysymyksellä (Liite 5).

Taulukko 1. Sukulaisuus ja sosiaaliset tekijät vanhempien kyselyssä (n=4)

	Kyllä f	Ei f
1. Lapsellani on suomalaisia kavereita	3	1
2. Lapseni tapaa luokkakavereita koulun ulkopuolella	3	1
3. Osallistumme koulussa vanhemmille järjestettäviin tapahtumiin	3	1
4. Olen käynyt lapseni luokassa	3	1
5. Yhteistyö luokan opettajan kanssa on helppoa	4	
6. Sukulaisiani asuu Suomessa		4
7. Olen yhteydessä sukulaisiini	1	3

Vanhempien mielestä heidän lapsillansa oli suomalaisia kavereita ja lapset tapasivat luokkakavereitaan myös koulun ulkopuolella. Vanhemmat osallistuivat koulussa järjestettäviin tapahtumiin ja olivat vierailleet lapsensa luokassa. Kaikki vanhemmat olivat kokeneet yhteistyön luokanopettajan kanssa helpoksi. Vanhempien sukulaiset asuivat ulkomailla ja vain yksi vanhempi piti yhteyttä sukulaisiinsa. Yhdellä avoimel-

la kysymyksellä halusimme selvittää, minkälaista apua vanhemmat saivat sukulaisiltaan. Kaikki vanhemmat kokivat, etteivät saa apua sukulaisiltaan. Tähän kysymykseen jätti yksi vastaaja vastaamatta.

Uskonnolliset tekijät kohdassa käsitteimme aihetta viidellä strukturoidulla väittämällä (Taulukko 2; Liite 5).

Taulukko 2. Uskonnolliset tekijät vanhempien kyselyssä (n=3)

	Kyllä f	Ei f
1. Lapseni uskonto huomioidaan koulussa	3	
2. Lapseni uskonnon opetus on järjestetty koulussa hyvin	3	
3. Juhlimme oman uskontomme juhlapäiviä	2	1
4. Osallistumme suomalaisiin juhlapäiviin	1	2
5. Lapsemme osallistuu suomalaisiin juhlapäiviin koulussa	2	1

Vanhemmat kokivat, että heidän lastensa uskonto huomioitiin koulussa ja että oman uskonnon opetus oli järjestetty hyvin. Kahdessa perheessä juhlittiin omia uskonnollisia juhlapäiviä. Vain yksi perhe vietti myös suomalaisia juhlapäiviä. Kaksi lasta osallistui koulussa järjestettyihin juhliin. Yksi vanhemmista jätti kokonaan vastaamatta uskonnolliset tekijät kohdan kysymyksiin.

Kulttuuriset arvot ja elämäntavat kysyimme kolmella strukturoidulla väittämällä (Taulukko 3) ja yhdellä avoimella kysymyksellä (Liite 5).

Taulukko 3. Kulttuuriset arvot ja elämäntavat vanhempien kyselyssä (n=4)

	Kyllä f	Ei f
1. Lapsemme oma kulttuuri huomioidaan koulussa	3	1
2. Haluan, että lapseni oppii suomalaiset arvot ja elämäntavat	4	
3. Suomalaisille tärkeät asiat ovat mielestäni erilaisia kuin meillä	4	

Vanhempien vastauksista selvisi, että lasten omaa kulttuuria huomioitiin koulussa hyvin. Yhden kyselyn vastaus oli kielteinen. Kaikki vanhemmat halusivat, että lapset oppisivat suomalaisia arvoja ja elämäntapoja, vaikka kokivat niiden olevan erilaisia kuin heillä. Kysymyksistä neljäs oli avoin. Tällä kysymyksellä halusimme selvittää sitä, mikä oli vanhemmalle ja hänen perheelle tärkeää. Tärkeiksi asioiksi vanhemmat kokivat uskonnon, lapsen koulunkäynnin, perheen keskinäisen yhdessäolon sekä suomenkielen taidon oppimisen. Tähän kysymykseen jätti yksi vanhemmista vastaamatta.

”Syö ja puhua keskenään.”

”Nyt, tärkeä asia meille, on ymmärtä ja puhua hyvin Suomea”

Taloudelliset tekijät kysyimme kuudella strukturoidulla väittämällä (Taulukko 4; Liite 5).

Taulukko 4. Taloudelliset tekijät vanhempien kyselyssä (n=4)

	Kyllä f	Ei f
1. Äiti käy töissä	1	3
2. Isä käy töissä	3	1
3. Perheemme taloudellinen tilanne on hyvä	3	1
4. Perheemme taloudellinen tilanne on huono	1	3
5. Lapsemme saa viikkorahaa	1	3
6. Saamme rahaa kunnalta/valtiolta	4	

Kolmen vastaajan mielestä heidän taloudellinen tilanteensa oli hyvä. Asian ymmärtämiseksi ja vastakkaisen vastausmahdollisuuden antamiseksi päädyimme kysymään taloudellisen tilanteen huonoudesta. Näiden edellä vastanneiden mielestä heidän taloudellinen tilanteensa ei ollut huono. Näin ollen vastaukset olivat yhteneväiset toisiinsa verrattuna. Kahdessa perheessä isät kävivät työssä, yhden vastauksen mukaan isä kävi töissä silloin tällöin. Yhdessä vastauksessa myös äiti oli työelämässä mukana. Kaikki vanhemmat saivat taloudellista tukea kunnalta tai valtiolta. Vastanneista yhden vanhemman lapsi sai viikkorahaa.

Koulutukselliset tekijät käsitelimme viidellä strukturoidulla väittämällä (Taulukko 5) ja kuudella avoimella kysymyksellä (Liite 5).

Taulukko 5. Koulutukselliset tekijät vanhempien kyselyssä (n=4)

	Kyllä f	Ei f
1. Lapsemme on käynyt koulua ennen Suomeen tuloa	2	2
2. Lapseni tykkää olla koulussa	4	
3. Lapseni saa tarvittaessa apua luokanopettajalta	4	
4. Lapseni koulunkäynti on tärkeää	4	
5. Lapseni pärjää hyvin koulussa	4	

Kahden vastaajan lapsi oli käynyt koulua ennen Suomeen tuloa ja kahden ei. Kaikki vanhemmat kokivat lastensa viihtyvän sekä pärjäävän hyvin koulussa. Jokaisen vanhemman mielestä heidän lastensa koulunkäynti oli tärkeää ja heidän lapsensa saivat tarvittaessa apua luokanopettajalta. Seuraavassa kappaleessa käsittelemme tämän kategorian avoimia kysymyksiä.

Kaikki vanhemmat auttoivat lastansa opiskelussa, esimerkiksi auttamalla kotitehtävissä ja selittämällä asioita, joita lapsi ei tiedä. Eräs vanhemmista yritti auttaa lastaan opiskelussa, mutta koki sen vaikeaksi heikon suomen kielen taitonsa vuoksi. Vanhemmat saivat tietoa lastensa opiskelusta koulussa kokeiden, kotitehtävien, reissuviikon ja opettajan kautta. Vanhemmat uskoivat, ettei heidän lapsillaan ole koulussa minkäänlaisia vaikeuksia lukuun ottamatta kieleen liittyviä ongelmia. Yhteyttä opettajaan vanhemmat ottivat lähinnä kysellessään lastensa opiskelun edistymisestä. Kahden vanhemman vastauksista näkyi, ettei edellistä kysymystä oltu ymmärretty oikein. Vanhempien mielestä lasten sopeutumista koululuokkaan helpotti suomen kielen opiskeleminen, opettajan opetusmenetelmät ja valmentavan luokan käynti. Yksi vanhemmista ei vastauksensa perusteella ymmärtänyt kysymystä. Sopeutumista vaikeuttavaksi tekijäksi koettiin lapsen heikko kielitaito. Yhden vanhemman vastauksesta jäi epäselväksi, oliko hän ymmärtänyt kysymyksen vastatessaan tähän liikunta vai kokiko hän lapsensa sopeutumisvaikeuden syyksi liikunnan ja mahdollisen pärjäämättömyyden siinä. Yksi vanhemmista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

7.4 Yhteenveto vanhempien kyselyiden tuloksista

Suurin osa vanhemmista oli sitä mieltä, että heidän lapsellaan oli suomalaisia kavereita ja lapset tapasivat luokkakavereitaan koulun ulkopuolella. Yhteistyö luokanopettajan kanssa sujui hyvin. Vanhemmat kävivät heille järjestettävissä tapaamisissa. Vanhemmat eivät saaneet minkäänlaista apua sukulaisiltaan, koska he asuivat ulkomailla. Vain yksi vanhemmista piti sukulaisiinsa yhteyttä.

Enemmistö vanhemmista koki heidän lastensa uskonnon opetuksen koulussa olevan hyvin järjestetty. Lasten oma uskonto huomioitiin koulussa. Suurimmassa osassa perheistä vietettiin oman uskonnon juhlapäiviä kotona, mutta ei suomalaisia juhlapäiviä. Lapset osallistuivat myös suomalaisiin juhlapäiviin koulussa.

Vanhemmat kokivat, että heidän lastensa omaa kulttuuria huomioitiin koulussa. Kaikki vanhemmat halusivat heidän lastensa oppivan suomalaisia arvoja ja elämäntapoja. Maahanmuuttajalasten perheille tärkeitä asioita olivat uskonto, lapsen koulunkäynti, perheen yhdessäolo ja suomenkielen oppiminen.

Enemmistö vanhemmista koki taloudellisen tilanteensa hyväksi. Perheissä pääasiassa isät kävivät töissä, vain yksi äiti oli työelämässä. Kaikki vanhemmat saivat taloudellista tukea kunnalta tai valtiolta.

Kaikkien vanhempien mielestä heidän lapsensa viihtyivät ja pärjäsivät hyvin koulussa. Vanhemmat pitivät lasten koulunkäyntiä tärkeänä ja kokivat lasten saavan tarpeeksi apua luokanopettajalta. Vanhemmat auttoivat lapsiaan opiskelussa omien taitojensa ja kykyjensä mukaan. Tietoa lastensa opiskelusta vanhemmat saivat kokeiden, kotitehtävien, reissuvihon ja opettajan kautta. Vanhempien mukaan heidän lapsillaan ei ollut vaikeuksia koulussa kieliongelman lisäksi. Vanhemmat kokivat lasten sopeutumista koululuokkaan helpottavan suomen kielen opiskeleminen, opettajan opetusmenetelmät ja valmentavan luokan käynti. Sopeutumista vaikeutti lapsen riittämätön kielitaito.

7.5 Opettajien kyselyiden tulokset

Kyselyyn vastasi neljä maahanmuuttajalapsen luokanopettajaa. Otos oli sen verran pieni, että emme käyttäneet prosenttilukuja käydessämme läpi tuloksia. Tässä työssä käytetyt ”Täysin samaa mieltä” ja ”Osittain samaa mieltä” sekä ”Osittain eri mieltä” ja

”Täysin eri mieltä” -vastaukset ovat yhdistetty samaan luokkaan. Päädyttiin tähän tulosten selkeämmän analysoinnin vuoksi. Tulokset ilmoitettiin lukuina ja avointen kysymysten suorina lainauksina.

Sukulaisuus ja sosiaaliset tekijät –kohdassa käsitelimme aihetta 11 strukturoidulla väittämällä (Taulukko 6) ja kuudella avoimella kysymyksellä (Liite 6).

Taulukko 6. Sukulaisuus ja sosiaaliset tekijät opettajien kyselyissä (n=4)

	Täysin samaa mieltä f	Osittain samaa mieltä f	En osaa sanoa f	Osittain eri mieltä f	Täysin eri mieltä f
1. Suomalaisilla ja maahanmuuttajalapsilla on keskenään hyvät suhteet	1	3			
2. Lapset otetaan helposti mukaan toimintaan esim. ryhmätyöt, välitunnit	2	1		1	
3. Luokan/koulun muut oppilaat kiusaavat maahanmuuttajalapsia				2	2
4. Lapset viihtyvät luokassa	2	2			
5. Lapset viihtyvät koulussa	2	1	1		
6. Lapset käyttäytyvät luokassa hyvin	2	2			
7. Lapsilla on vähän poissaoloja koulussa	1	3			
8. Yhteistyö lasten vanhempien kanssa on helppoa		2		2	
9. Vanhempien kanssa yhteistyössä joudutaan käyttämään usein tulkin apua	1	1	1	1	
10. Vanhemmat osallistuvat koulun tilaisuuksiin		1	1	2	
11. Vanhemmat ovat kiinnostuneita lastensa koulunkäynnistä		3		1	

Kaikkien opettajien mukaan suomalaisilla ja maahanmuuttajalapsilla oli keskenään hyvät suhteet. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että lapset otettiin helposti mukaan yhteiseen toimintaan koulussa. Yleisesti oltiin sitä mieltä, että maahanmuuttajalapsia ei kiusattu luokassa tai koulussa. Suurin osa lapsista viihtyi hyvin koulussa ja luokassa. Kaikki opettajat kokivat, että lapset käyttäytyivät hyvin luokassa ja heillä oli vähän poissaoloja. Yhteistyö lasten vanhempien kanssa koettiin sekä helpoksi että vaikeaksi. Puolet opettajista joutui turvautumaan tulkkien apuun. Kahden opettajan mukaan vanhemmat eivät osallistuneet koulun tilaisuuksiin. Suurin osa opettajista oli sitä mieltä,

että vanhemmat olivat kiinnostuneita lastensa koulunkäynnistä. Seuraavassa kappaleessa käsittelemme avointen kysymysten vastauksia.

Opettajat olivat ottaneet yhteyttä kotiin oppilaan käyttäytymiseen liittyvissä asioissa, jälki-istunnoissa ja sovittaessa tapaamisista vanhempien kanssa. Yksi opettajista ei ollut ottanut yhteyttä kotiin. Vanhemmat olivat olleet yhteydessä kouluun lukujärjestykseen ja koulunkäyntiin liittyvissä asioissa sekä poissaoloselvityksissä. Lapset reagoivat kiusaamiseen kertomalla siitä opettajilleen. Kiusaamiseen on puututtu koulun käytäntöjen mukaisella tavalla sekä ottamalla asianomaiset välittömästi selvittelyyn. Opettajien mielestä maahanmuuttajalapsia kiusataan pääsääntöisesti haukkumalla ja eräs opettaja kokee kiusaaminen johtuvan kiusaajista itsestään. Yksi opettajista jätti vastaamatta kiusaamista koskeviin avoimiin kysymyksiin, koska hänen mielestään maahanmuuttajaoppilaita ei kiusata koulussa.

”Kinaa jostakin -> kiusaaja hiiltyy.”

Uskonnolliset tekijät kohdassa käsitelimme aihetta neljällä strukturoidulla kysymyksellä (Taulukko 7) ja yhdellä avoimella kysymyksellä (Liite 6).

Taulukko 7. Uskonnolliset tekijät opettajien kyselyssä (n=4)

	Täysin samaa mieltä f	Osittain samaa mieltä f	En osaa sanoa f	Osittain eri mieltä f	Täysin eri mieltä f
1. Lasten vanhemmat ottavat yhteyttä kouluun jos heidän mielestään koulun toiminta on ristiriidassa oman uskonnon kanssa	1	1	2		
2. Lapsille on järjestetty oman uskonnon opetusta koulussa	2				2
3. Koulu huomioi lasten uskonnon (esim. ruoka, liikuntatunnit)	4				
4. Uskonto vaikuttaa lasten osallistumiseen koulun juhliin (esim. joulukuukauspäivä)		2		2	

Kahden opettajan mielestä lasten vanhemmat ottivat yhteyttä kouluun, jos heidän mielestään koulun toiminta oli ristiriidassa oman uskonnon kanssa. Opettajien vastaukset jakautuivat tasaisesti kysyttäessä lapsille järjestetystä uskonnon opetuksesta koulussa. Kaikki olivat täysin samaa mieltä, että koulu huomioi lasten uskonnon esimerkiksi

ruokailuissa ja liikuntatunneilla. Opettajien mielestä uskonto sekä vaikutti, että ei vaikuttanut lasten osallistumiseen koulun uskonnollisiin juhliin.

Tässä kategoriassa viides kysymys oli avoin, johon vastaajat vastasivat uskonnon vaikutuksesta lapsen koulupäivään. Maahanmuuttajalasten uskonto ei vaikuttanut opettajien mielestä lasten koulupäivään muuten kuin järjestämällä uskontotunnit eri ryhmiin.

Kulttuuriset arvot ja elämäntavat kysyimme kolmella strukturoidulla kysymyksellä (Taulukko 8).

Taulukko 8. Kulttuuriset arvot ja elämäntavat.opettajien kyselyssä (n=4)

	Täysin samaa mieltä f	Osittain samaa mieltä f	En osaa sanoa f	Osittain eri mieltä f	Täysin eri mieltä f
1. Lasten on helppo omaksua suomalaiset kulttuuriset arvot ja elämäntavat		2		2	
2. Koulun tehtävänä on edesauttaa suomalaisten arvojen ja elämäntapojen omaksumista	3	1			
3. Lapset ovat kiinnostuneita suomalaisesta kulttuurista ja elämäntavoista	1	2	1		

Kysyttäessä lasten sopeutumisesta suomalaiseen kulttuuriin opettajien vastaukset jakautuivat tasaisesti. Kaikkien opettajien mielestä koulun tehtävänä oli edesauttaa lasten sopeutumista suomalaiseen kulttuuriin. Lähes kaikki opettajat kokivat lasten olevan kiinnostuneita suomalaisesta kulttuurista ja elämäntavoista.

Taloudelliset tekijät kysyimme kahdella strukturoidulla kysymyksellä (Taulukko 9).

Taulukko 9. Taloudelliset tekijät opettajien kyselyssä (n=4)

	Täysin samaa mieltä f	Osittain samaa mieltä f	En osaa sanoa f	Osittain eri mieltä f	Täysin eri mieltä f
1. Yhteiskunta tukee lapsen sopeutumista luokkaan/kouluun taloudellisesti		1	1	1	1
2. Lasten perheillä on hyvä taloudellinen tilanne			4		

Kahden opettajan mielestä yhteiskunta ei tue lapsen sopeutumista luokkaan/kouluun taloudellisesti. Opettajat eivät osanneet sanoa lasten perheiden taloudellisesta tilanteesta.

Koulutukselliset tekijät käsitelimme seitsemällä strukturoidulla kysymyksellä (Taulukko 10) ja viidellä avoimella kysymyksellä (Liite 6).

Taulukko 10. Koulutukselliset tekijät opettajien kyselyssä (n=4)

	Täysin samaa mieltä f	Osittain samaa mieltä f	En osaa sanoa f	Osittain eri mieltä f	Täysin eri mieltä f
1. Olen saanut tarpeeksi koulutusta monikulttuurisen lapsen opettamisessa		2	1	1	
2. Vieraista kulttuureista tulleiden lasten opetus on hyvin järjestetty omassa koulussa			1	3	
3. Monikulttuurisuutta on hyödynnetty luokkani toiminnassa ja opetuksessa		3	1		
4. Lapset saavat riittävän kielellisen opetuksen valmentavalla luokalla				2	2
5. Lapset ovat aktiivisia koulutunneilla	1	3			
6. Lapset pärjäävät hyvin koulussa		2	1	1	
7. Lapset tarvitsevat paljon tukiopetusta		3		1	

Puolet opettajista koki saaneensa koulutusta monikulttuuriseen lapsen opettamisessa. Suurin osa oli kuitenkin sitä mieltä, että maahanmuuttajalapsen opetus ei ole järjestetty hyvin omassa koulussa. Enemmistö opettajista uskoi hyödyntäneensä monikulttuurisuutta luokkansa toiminnassa ja opetuksessa. Kaikkien opettajien mukaan lapset eivät saaneet riittävää suomenkielen opetusta valmentavalla luokalla. Lapsien kerrottiin olevan aktiivisia koulutunneilla. Kahden opettajan mielestä lapset pärjäsivät koulussa. Suurimman osan mielestä maahanmuuttajalapset tarvitsivat tukiopetusta. Tämän kategorian viisi avointa kysymystä käsitellään seuraavassa kappaleessa.

Opettajat huomioivat maahanmuuttajalapset opetuksessaan eriyttämällä oppimateriaalia, huomioimalla kulttuuria ja kielellisiä vaikeuksia sekä toimimalla mahdollisuuksien mukaan.

”Jos on heikko kielitaito niin istuvat lähellä opettajaa -> voi seurata ja auttaa paremmin, istuvat ryhmissä -> kielikylpy.”

Opettajien mukaan lasten sopeutumista suomalaiseen kouluun edesauttoivat koulutovereiden kanssa toimiminen myös vapaa-ajalla ja yhteiset leikit sekä valmentavan opetuksen järkevä yhdistäminen yleisopetukseen.

”Oppilaita pitäisi sijoittaa tasaisemmin eri Kotkan kouluihin, eikä vain muutama koulun, muuten oppilaiden määrä voi kasvaa joissakin luokissa liian suureksi kuten nyt on käynyt.”

Kaikkien opettajien mukaan lapset olivat sopeutuneet koulun sääntöihin ja tapoihin hyvin. Suomen kielen oppiminen ja tavat olivat tärkeimpiä asioita, jotta lapset pärjäisivät hyvin Suomessa. Vaikuttavat tekijät lasten sopeutumisessa luokkaan olivat opettajien mielestä kieli, sosiaaliset taidot, motivaatio opiskeluun ja halu sulautua joukkoon. Lasten sopeutumista vaikeutti oppilaiden liian suuri määrä luokissa sekä tuntiresurssien riittämättömyys.

”Integrointi sopivalla ”tasolla” – ei liikaa oppilaita liian isoihin ryhmiin...”

”Koulujen, joissa on maahanmuuttajaoppilaita pitäisi saada enemmän tuntikehystä, jotta luokat eivät kasvaisi liian isoiksi ja oppilaat voitaisiin huomioida paremmin opetuksessa. Maahanmuuttajaoppilaan pitää tuoda luokkaan myös tuntiresursseja. Tällä hetkellä tämä ei toteudu.”

7.6 Yhteenveto opettajien kyselyiden tuloksista

Opettajien mielestä suurin osa lapsista viihtyi hyvin koulussa ja luokassa. Suomalaisilla ja maahanmuuttajalapsilla oli keskenään hyvät suhteet ja lapset otettiin helposti mukaan yhteiseen toimintaan koulussa. Opettajat olivat sitä mieltä, että maahanmuuttajalapsia ei kiusata luokassa tai koulussa. Tarvittaessa lapset kertoivat kiusaamisesta opettajilleen. Koulukiusaamiseen oli puututtu koulun käytäntöjen mukaisella tavalla sekä ottamalla asianomaiset välittömästi selvittelyyn. Lapset käyttäytyivät hyvin luokassa ja heillä oli vähän poissaoloja. Yhteistyö lasten vanhempien kanssa koettiin sekä helpoksi että vaikeaksi. Suurin osa opettajista oli sitä mieltä, että vanhemmat olivat kiinnostuneita lastensa koulunkäynnistä. Opettajat olivat ottaneet yhteyttä kotiin oppi-

laan käyttäytymiseen liittyvissä asioissa, jälki-istunnoissa ja sovittaessa vanhempien tapaamisia. Vanhemmat olivat ottaneet yhteyttä kouluun lukujärjestykseen ja koulunkäyntiin liittyvissä asioissa sekä poissaoloselvityksissä.

Kaikkien opettajien mielestä koulu huomioi lasten uskonnon esimerkiksi ruokailuissa ja liikuntatunneilla. Maahanmuuttajalasten uskonto ei vaikuta opettajien mielestä lasten koulupäivään muuten kuin järjestämällä uskontotunnit eri ryhmissä.

Opettajien mukaan koulun tehtävänä on edesauttaa lasten sopeutumista suomalaiseen kulttuuriin. Suurin osa opettajista koki lasten olevan kiinnostuneita suomalaisesta kulttuurista ja elämäntavoista.

Osa opettajista oli sitä mieltä, että yhteiskunta ei tue lapsen sopeutumista luokkaan tai kouluun taloudellisesti. Perheiden taloudellisista tilanteista opettajilla ei ole tietoa.

Puolet opettajista koki saaneensa koulutusta monikulttuuriseen lapsen opettamiseen. Suurin osa oli sitä mieltä, että maahanmuuttajalapsen opetus ei ole järjestetty hyvin omassa koulussa, lapset eivät saa riittävästi suomenkielen opetusta valmentavalla luokalla. Osa opettajista oli sitä mieltä, että lapset pärjäsivät koulussa ja olivat aktiivisia koulutunneilla, mutta tarvitsivat tukiopetusta. Enemmistö opettajista hyödynsi monikulttuurisuutta luokkansa toiminnassa ja opetuksessa. Opettajat huomioivat maahanmuuttajalapsen opetuksessaan eriyttämällä oppimateriaalia, huomioimalla kulttuuria ja kielellisiä vaikeuksia sekä opettamalla mahdollisuuksien mukaan.

Kaikkien opettajien mielestä lapset olivat sopeutuneet koulun sääntöihin ja tapoihin hyvin. Opettajien mukaan lasten sopeutumista suomalaiseen kouluun ja luokkaan edesauttoivat koulutovereiden kanssa toimiminen myös vapaa-ajalla, yhteiset leikit, valmentavan opetuksen järkevä niveltäminen yleisopetukseen, kieli, suomalaiset tavat, sosiaaliset taidot, halu oppia ja halu sulautua joukkoon. Lasten sopeutumista vaikeutti oppilaiden liian suuri määrä luokissa.

8 POHDINTA

8.1 Johtopäätökset

Tässä osassa tarkastelemme yhteenvedojen pohjalta eri osapuolten tulosten yhtenevyyksiä ja eroavaisuuksia suhteessa tutkimusongelmiin.

Sukulaisuus ja sosiaalisilla tekijöillä oli suuri merkitys lasten sopeutumisprosessissa. Lasten sopeutumista yleisluokkaan edisti suomalaiset kaverit niin koulussa kuin vapaa-ajalla sekä luokanopettajan asenne ja tarjoama apu. Edellä mainitut tekijät vaikuttivat lasten viihtyvyyteen koulussa ja motivoivat lapsia opiskelussa. Tärkeänä tekijänä voitiin myös pitää vanhempien kiinnostusta lapsensa koulunkäyntiin ja yhteistyötä luokanopettajan kanssa. Integraatiota hidastavana tekijänä voitiin pitää kiusatuksi tulemistä ulkomaalaisuuden vuoksi sekä sukulaistukiverkoston puuttumista.

Uskonnollisten tekijöiden vaikutus lapsen sopeutumisessa luokkaan oli odotettua vähäisempi. Uskonnon merkitys korostui joissakin perheissä toisia enemmän. Se ei kuitenkaan vaikuttanut lapsen koulupäivään muuten kuin käymällä oman uskonnon opetuksessa.

Kulttuurisilla arvoilla ja elämäntavoilla oli merkitystä lasten sopeutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Oman kulttuurin säilyttäminen sekä kiinnostus suomalaiseen kulttuuriin edesauttoivat integraatiota. Vanhempien positiivinen asenne lasten omaksumisessa suomalaiset arvot ja elämäntavat tukivat sopeutumista.

Taloudellisilla tekijöillä meidän työssämme oli positiivinen merkitys lasten sopeutumiseen. Perheet kokivat taloudellisen tilanteensa hyväksi, vaikka pääsääntöisesti vain yksi vanhemmista oli työelämässä. Lapsilla oli harrastuksia, ja he pukeutuivat kuin suomalaiset ikätoverinsa. Yhteiskunnan vähäinen taloudellinen tuki vaikeutti koulujen osuutta lapsen sopeutumisprosessissa.

Koulutuksellisilla tekijöillä oli sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia sopeutumisessa. Sopeutumista edesauttoi suomen kielen taito, oman äidinkielen oppiminen, valmentavan luokan käynti, luokanopettajan opetusmenetelmät ja tuki, suomalaiset tavat, sosiaaliset taidot, halu oppia ja halu sulautua joukkoon. Merkittävä tekijä oli myös se, että vanhemmat pitivät lapsensa koulunkäyntiä tärkeänä ja autoivat opiskelussa

taitojensa ja kykyjensä mukaan. Sopeutumista hidasti tuntiresurssien vähäisyys, luokkien liian suuri koko, luokka-avustajan puuttuminen sekä valmentavan luokan riittämättömän suomenkielen opetus.

Maahanmuuttajalapsen sopeutumisprosessi on pitkä ja monen tekijän summa. Lapsen on kykyjensä ja taitojensa mukaan yritettävä omaksua vierasta kulttuuria pärjätäkseen koulussa ja saadakseen ystäviä. Perheen oma kulttuuri luo myös omat vaatimuksensa lapsen sopeutumiseen, mutta antaa juuret oman identiteetin kehittymiseen. Sopeutumisen onnistumiseksi tarvitaan kaikkien osapuolten tuki huomioiden lapsen yksilöllinen kehitys.

8.2 Tulosten tarkastelua

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata, miten erilaiset tekijät vaikuttavat maahanmuuttajalasten sopeutumiseen yleisluokkaan. Tavoitteena oli saada tietoa eri näkökulmista. Saatua tietoa voisi käyttää kouluissa maahanmuuttajataustaisen lapsen sopeutumiseen.

Lankisen (2005) mukaan sosiaalisista suhteista, kuten perheeltä, etniseltä yhteisöltä ja valtaväestöltä, voidaan saada monipuolista emotionaalista ja välineellistä tukea helpottamaan sopeutumista ja arkea. Eristyminen etnisen yhteisöön voi hidastaa sosio-kulttuurista sopeutumista. Riski henkisellevä hyvinvoinnille voi olla myös kokemus sosiaalisen tuen puutteesta, kuten yksinäisyydestä. Tässä opinnäytetyössä kävi ilmi, että yhteydenpito ja avunsaanti sukulaisilta oli vähäistä, koska he asuivat ulkomailla. Perheet viettivät paljon aikaa yhdessä arkena ja viikonloppuisin, lapset saivat apua ja tukea perheiltään ongelmia kohdatessaan. Lapset meidän työssä eivät kokeneet yksinäisyyttä vaan heillä oli sekä suomalaisia että maahanmuuttajataustaisia kavereita.

Heleniuksen (1997) pro gradu -tutkielmasta käy ilmi, että sopeutumisessa keskeisiä tekijöitä ovat kielitaito, maassaoloaika ja se, minkä ikäisenä maahanmuuttajaoppilas on tullut Suomeen. Sopeutumista suomalaiseen kouluun helpottaa myös se, että useimmat vanhemmat suhtautuvat myönteisesti koulunkäyntiin ja arvostavat sitä. Alkuperäisen kulttuurin ja kielen säilyttämisessä näyttää vanhempien asenteilla olevan ensisijainen merkitys. Nummela (2005) on pro gradussaan todennut suurimmaksi erityisongelmaksi maahanmuuttajalasten vähäisen tai heikon suomenkielen taidon, joka ratkaisevasti on vaikuttanut lasten oppimiseen, ystävyys-suhteisiin ja sosiaaliseen

kompetenssiin. Työmme tuloksista ilmeni, että vaikka opettajien ja vanhempien mielestä lasten kielitaito ei ole riittävä, lapset kuitenkin pärjäsivät koulussa hyvin, olivat aktiivisia tunneilla ja heillä oli kavereita. Vanhemmat kokivat lastensa koulunkäynnin tärkeäksi ja yhteistyön luokanopettajan kanssa yleisesti helpoksi. Yhteydenotot opettajien ja perheiden välillä liittyivät normaaleihin asioihin esimerkiksi koulunkäyntiin ja käyttäytymiseen liittyvissä asioissa.

Opettaja -lehden lukijakyselyn mukaan (2/2011) opettajien mukaan keskeisintä maahanmuuttajien koulutuksessa on suomenkielen opetus, jota on nykyisellään liian vähän. Tavalliseen opetukseen lapset tulisi siirtää vasta kun kieli on hallinnassa. Opettajat ovat sitä mieltä, että maahanmuuttajien koulutusta tulisi selvittää aiempaa paremmin. Lisää aikaa tarvittaisiin valmistavaan opetukseen ja asennekasvatukseen. Opettajat kokevat saamaansa koulutusta maahanmuuttajien opetukseen täysin riittämättömänä. Vastaavanlaisia kokemuksia selvisi myös meidän työssämme. Opettajien mielestä lapset eivät saaneet riittävää suomenkielen opetusta valmentavalla luokalla ja tarvitsevat tukiopetusta. Puolet opettajista koki saaneensa koulutusta monikulttuuriseen lapsen opettamisessa. Suurin osa oli sitä mieltä, että maahanmuuttajalapsen opetus ei ole järjestetty hyvin omassa koulussa. Enemmistö opettajista koki hyödyntävänsä monikulttuurisuutta luokkansa toiminnassa ja opetuksessa.

Viikin (2007) pro gradun mukaan uskonnon oppimisympäristöllä tarkoitetaan uskonnollisten yhteisöjen lisäksi myös arjen yhteisöjä, jotka eivät toimi pääsääntöisesti uskonnollisista lähtökohdista käsin. Tällaisia oppimisympäristöjä ovat esimerkiksi perhe, ystäväpiiri ja koulu. Viikin tutkimuksessa osalla haastateltavista perhe ja suku olivat merkittäviä uskonnollisten vaikutteiden välittäjiä. Vanhemmista etenkin äiti koettiin tärkeäksi uskonnollisen kasvatuksen antajaksi. Kotona oli saatu ensikosketus uskonnollisiin asioihin. Meidän työssämme uskonnollisilla tekijöillä oli vähemmän merkitystä lasten koulunkäyntiin. Uskonto korostui joissakin perheissä toisia enemmän. Omia uskonnollisia juhlia vietettiin kotona, mutta lapset osallistuivat myös suomalaisiin uskonnollisiin juhliin koulussa.

Mannerheimin lastensuojeluliiton kesällä 2010 IRC-galleriassa tehdyn kyselyn mukaan perheen taloudellinen tilanne vaikuttaa nuorten sosiaaliseen elämään ja kaverisuhteisiin. Huono taloudellinen tilanne voi näkyä vaatteista ja ulkonäöstä. Nuoria voidaan tästä syystä kiusata tai jättää porukan ulkopuolelle. Terveiden ja hyvinvoin-

nin laitoksen artikkelin mukaan (2011) köyhyys voi ilmetä lapselle monin tavoin. Lapset osallistuvat muita lapsia harvemmin säännölliseen harrastukseen, uusien vaatteiden ja ulkoiluvarusteiden hankkiminen voi olla hankalaa. Opinnäytetyömme tuloksissa kävi ilmi, että perheet kokivat taloudellisen tilanteensa hyväksi, lapset käyttivät samanlaisia vaatteita kuin ikätoverinsa ja lapset myös harrastivat. Nämä asiat tukivat lapsen sopeutumista yhteiskuntaan.

Tervo (2007) on tutkinut pro gradussaan maahanmuuttajataustaisten oppilaiden koulunkäyntiä ja sopeutumista kouluun, sekä mitkä asiat ovat olleet merkittäviä heidän sopeutumisprosessinsa kannalta. Tuloksissa ilmeni, että opettajat ja sosiaaliset suhteet olivat olleet merkittävässä, mutta ristiriitaisessa roolissa oppilaiden koulunsopeutumisprosessissa. Joidenkin kohdalla opettajien tuki tai ystävyysuhteet olivat tukeneet sopeutumista. Toisilla kokemukset opettajien epäoikeudenmukaisuudesta tai yksinäisyydestä ja kiusaamisesta olivat vaikuttaneet hyvin kielteisellä tavalla. Työssämme ilmeni, että lapset saivat luokanopettajalta tarvittaessa apua kouluongelmiin ja kiusaamiseen. Sukulaisuus ja sosiaalisilla tekijöillä oli suurin merkitys lasten sopeutumiseen. Luokassa viihtyminen, suhde opettajaan, kaverit, kiusaamiseen puuttuminen asiallisesti vaikuttivat positiivisesti lasten kokemukseen sopeutumisesta.

Lumpeen (1999) pro gradun mukaan opettajien mielestä suurin vaikuttava tekijä integraatiossa yleisopetukseen oli oma asenne ja käyttäytyminen sekä henkilökohtaiset kontaktit maahanmuuttajaan. Opettajan oma pedagogiikka ja oppilaiden erilaiset luonteet ja maahanmuuttajan sopeutumisprosessi olivat väistämättömiä osatekijöitä integraation onnistumisessa ja toteutumisessa. Ongelmia integraation toteutumiseen toi koulun käytössä olevien resurssien vähyys (kouluavustajien, koulukuraattorin, selkokielen oppimateriaalin saatavuus). Mutta vaikka ulkonaiset puitteet olisivat kunnossa ja resursseja olisi käytettävissä riittävästi, se ei tutkimuksen mukaan takaa onnistunutta integraatiota. Työmme kyselyiden vastauksista ilmenee, että resurssien riittämättömyys, suuret luokat ja luokanavustajan puuttuminen vaikeuttaa sopeutumista.

8.3 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyömme aihe tuli Lasten ja nuorten terveys- ja tapakasvatushankkeesta talvella 2008. Valitsimme hankkeesta aiheeksemme maahanmuuttajalapset. Aihe vahvistettiin marraskuussa 2008. Aiheena oli tuolloin maahanmuuttajalasten koulukiusaaminen. Koulussa terveyden edistämisen jaksolla käsitelimme alakouluikäisten lasten

terveyttä ja hyvinvointia. Kiinnostuksemme koulumaailmaan heräsi ja halusimme perehtyä aiheeseen myös opinnäytetyössämme.

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa tietoa peruskoululaisten ja heidän perheidensä terveydentilasta, terveystarpeista ja riskitekijöistä sekä menetelmistä, joilla terveystarpeisiin vastataan. (Lasten ja nuorten terveys- ja tapakasvatus.) Hankkeeseen kuului Kotkan ja sen lähikuntien ala- ja yläkouluja. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu oli yhteistyössä hankkeen kanssa.

Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin keväällä 2010, jolloin aloitimme kattavan tietohaun ja tutustumisen maahanmuuttajalasten koulukiusaamiseen. Ohjaajiemme kanssa kävimme tapaamassa kohdekoulujemme rehtoreita ja maahanmuuttajalasten kuraattoria. Aihe muokkautui maahanmuuttajalasten kiusaamisesta myönteisemmäksi. Opinnäytetyömme aiheeksi tuli Maahanmuuttajalasten sopeutuminen suomalaiseen yleisluokkaan.

Aiheen muututtua teimme uuden tietohaun loppukevästä 2010. Aikaisempien tutkimusten taulukko tehtiin tuolloin (Liite 1). Materiaalia löytyi paljon. Kesällä 2010 tehtiin teoreettista taustaa. Jokainen keräsi itsekseen teoritietoa aiheesta ja yhdessä katsattiin materiaalia. Kesän aikana tavattiin useaan kertaan ja kirjoitettiin teoriaa. Ideaseminaari oli syyskuussa 2010. Sen jälkeen hahmottelimme kyselyitä lapsille, vanhemmille ja opettajille. Seminaarin jälkeen aloitettiin tiiviimpi yhteistyö tutkimuskoulujen kanssa. Molempien koulujen rehtoreilta saatiin suullinen tutkimuslupa. Vanhemmille lähetettiin opettajien ja oppilaiden välityksellä lupa-anomukset tutkimukseen osallistumisesta.

Suunnitelmaseminaari pidettiin lokakuussa 2010. Seminaarin jälkeen kyselylomakkeet muokkautuivat sekä teimme lapsille teemahaastattelurungon (Liite 4). Samalla jatkettiin kirjoittamista teoria- ja menetelmäosista. Loppuvuodesta kävimme kouluilla ja sovimme teemahaastattelun suorittamisajankohdan, saimme myös vanhemmilta palautuneet lupa-anomukset takaisin.

Esihaastattelu ja -kyselyt tehtiin tammikuussa 2011. Saatujen tulosten myötä kyselyitä muokattiin. Lapset haastateltiin tammikuun lopussa. Toisen koulun vähäisen osallistujamäärän vuoksi laitoimme opettajien välityksellä vanhemmille uudet lupa-anomukset tutkimukseen osallistumisesta.

Helmikuussa 2011 lapsille annettiin kotiin vietäviksi vanhemmille tarkoitetut kyselyt. Annettiin myös kyselyt opettajille. Uudet lupa-anomukset palautuivat, mutta osallistujien määrä ei kuitenkaan lisääntynyt. Laadittiin muuttujataulukko, jonka myötä muokautui tutkimusongelmat ja opinnäytetyön nimi. Aineiston analysointi aloitettiin maaliskuussa 2011.

Vaikka meitä oli kolme tekijää, kenelläkään ei ollut aikaisempaa kokemusta tieteellisen tutkimuksen teosta. Työn tekeminen on ollut uutta ja haastavaa. Aikataulujen soveltaminen kolmen hengen ryhmässä on ollut vaikeaa, koska olemme erilaisissa elämäntilanteissa. Haastavinta opinnäytetyössä on ollut aikataulussa pysyminen. Alkuperäisen aiheen muuttuminen aiheutti meissä pettymyksen tunteen ja vaati uutta energiaa lähteä tarkastelemaan uutta aihetta. Aikaisempi työ tuntui hukkaan menetetyltä ajalta.

Ryhmätyöskentelyn etuna koimme, että yhden väsyessä toiset veivät työtä eteenpäin. Toistemme mielipiteiden kuunteleminen ja arvostaminen auttoi vuorovaikutustaidoissa, joka on tärkeää sairaanhoitajan ammatissa. Opinnäytetyön tekemisessä auttoi toistemme hyvä tunteminen. Koko opiskelun aikana olemme tehneet useita ryhmätöitä yhdessä. Yhteistyö prosessin aikana sujui hyvin, koska olemme samanhenkisiä luonteeltamme. Jälkeenpäin opinnäytetyöprosessia ajatellen olisimme luultavasti tehneet erilaisia valintoja. Työn tarkoitus on kuitenkin myös olla oppimisprosessina opiskelijoille. Olemmekin oppineet paljon uusia asioita työn eri vaiheissa.

9 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA ETIIKKA

9.1 Luotettavuus

Tutkimuksessa pitää pyrkiä välttämään virheiden syntymistä. Sen takia tutkimuksissa arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida reliabiliuksen ja validiuksen avulla. Reliabiliuksella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta. Reliabelius todetaan usealla tavalla. Esimerkiksi jos eri tutkimuskerroilla tutkitaan samaa henkilöä ja saadaan sama tulos tai jos muutama arvioija päätyy samanlaiseen tulokseen, jälleen voidaan todeta tulokset reliabeleiksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 226.) Toistettavuus tässä työssä toisi todennäköisesti samat tulokset samalla otoksella. Tuloksiin kuitenkin vaikuttaa suuresti otannan taustatekijät, esimerkiksi minkä uskontoryhmän edustajia otantaan tulee. Jos esimerkiksi lapsi on islaminuskoinen, saattaa tämä näkyä hänen pukeutumisessa tai ruokailutottumuksissa.

(vrt. Kuntsi, 1999). Otos oli sen verran pieni, ettei työssämme tullut esiin uskontoja, jotka näkyisivät esim. ruokailussa tai vaatetuksessa.

Validiuksella eli tutkimuksen pätevyydellä tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä selvittää sitä, mitä on tarkoitus selvittää. Tutkija on esimerkiksi saanut vastaukset kyselylomakkeiden kysymyksiin, mutta tutkittavat henkilöt käsittävät kysymykset toisin kuin tutkija ajatellut. Näitä tuloksia ei voida pitää pätevinä ja tosina. (Hirsjärvi, ym. 2007, 226 - 227.) Tutkijan pitää tarkistaa, vastaavatko hänen tulkintansa ja käsityksensä tutkittavien käsityksiä (Eskola & Suoranta 2001, 211). Joissain vanhempien vastauksissa näkyi, ettei kysymystä oltu ymmärretty oikein. Kielen ongelmat näkyivät erityisesti avointen kysymysten vastauksissa. Emme myöskään voi olla täysin varmoja olivatko lapset tai vanhemmat ymmärtäneet täysin kysymiämme asioita. Se heikentää luotettavuutta. Jos meillä olisi ollut tulkin apu, tämä olisi voinut nostaa luotettavuutta. Tulkkeja ei kuitenkaan ollut käytettävissä, koska peruskoulut eivät olleet valmiita niitä maksamaan.

Tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta kohentaa tutkimuksen luotettavuutta. Aineiston analyysissa on tärkeää tuloksien luokittelu. (Hirsjärvi, ym. 2007, 227.) Sisällönanalyysia tässä työssä vaikeutti tutkimusjoukon pienuus, jonka vuoksi tuloksia oli haastava yleistää ja ryhmitellä. Vastauksia oli käytettävissä enintään neljä tai viisi kysymystä kohden ja vastaajien samanlaiset vastaukset toistuivat usein.

Ensin varsinaista haastattelua ja vanhempien kyselyä oli tehty esitestaukset. Esitestauksen avulla pyrimme selvittämään antoivatko kysymykset vastauksia tutkimusongelmiin ja olivatko kysymykset helposti ymmärrettävissä ja vastattavissa. Samalla havainnoimme esihaastattelussa käytetyn ajan. Lasten teemahaastattelurunko ei muuttunut. Vanhempien esitestauksen jälkeen kysymyksiä ja asteikkoa muokattiin yksinkertaisemmiksi.

Opinnäytetyön teoriaosassa käytettiin mahdollisimman luotettavista lähteistä saatua tietoa, kuten kirjallisuudesta, aikaisemmista tutkimuksista, opetushallituksen ja lakien nettisivuilta. Lähteenä oli käytetty pääasiassa alle 10 vuotta vanhaa materiaalia. Opinnäytetyömme reliabiliteettia lisää se, että oli käytetty kahta erilaista tutkimusmenetelmää ja kolmea eri kohderyhmää ja näistä saatu tieto oli yhdenmukaista ja toisiaan täydentävää. Luotettavuutta heikentävänä tekijänä voidaan pitää liian pientä otosta ja

osalla kohderyhmistä riittämätöntä kielitaitoa. Otoksen pienuuden vuoksi tuloksia ei voida yleistää.

Lasten haastattelussa käytettiin nauhuria, johon perehdyttiin etukäteen. Tämä lisäsi työn luotettavuutta. Lasten haastatteluissa otettiin huomioon heidän ikätaso ja mahdolliset kieliongelmat. Haastattelupaikat ja ajat sovimme etukäteen. Haastateltavat lapset tapasimme ennen varsinaisia haastatteluja. Näin lasten oli helpompi tulla haastateltavaksi, koska haastattelijat olivat entuudestaan tuttuja.

Opettajien kohdalla päädyimme kyselyyn. Opettajia ei haastateltu, koska heiltä itseltään tuli toive lyhyestä ja nopeasta kyselystä. Kyselyiden vaihtoehto ”en osaa sanoa” on ehkä turhan houkutteleva, jolloin vastaaja ei vaivaudu miettimään asiaa vaan valitsee kyseisen vaihtoehdon (Karjalainen 2010, 22). Jälkeenpäin ajatellen olisi pitänyt jättää opettajien kyselyistä ”en osaa sanoa” -kohta pois, koska työssämme opettajat käyttivät tätä usein. Haettu informaatio aiheeseen jäi silloin saamatta.

9.2 Etiikka

Eettiset kysymykset ovat kysymykset oikeasta ja väärästä, hyvästä ja pahasta. Tutkijan on otettava huomioon monia eettisiä kysymyksiä, jotka liittyvät tutkimuksen tekoon. Eettisesti hyvässä tutkimuksessa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. (Hirsjärvi, ym. 2007, 23.)

Lupa tutkimukseen osallistumisesta pitää saada sekä viranomaisilta että tutkittavilta (Eskola & Suoranta 2001, 52). Koulujen rehtoreille laadimme työtämme varten kirjallisen lupa-anomuksen. Opettajien kanssa sovimme lupa-anomuksen lähettämisestä vanhemmille. Lupa-anomuksessa kysyimme vanhempien ja lasten halukkuudesta osallistua opinnäytetyöhömmme.

Tutkimuksen lähtökohta on ihmisten itsemääräämisoikeuden ja ihmisarvon kunnioittaminen. Ihmiselle pitää antaa mahdollisuus päättää, haluaako hän osallistua tutkimukseen. Yleensä tutkittavilta edellytetään asiaan perehtyneesti annettu suostumus, joka pitää olla vapaaehtoista ja pakotuksesta vapaata. (Hirsjärvi, ym. 2007, 25.) Tutkimukseen osallistuville henkilöille annetaan riittävä informaatio tutkimuksen tavoitteesta ja luonteesta sekä korostetaan vapaaehtoisuutta vastaamiseen (Eskola & Suoranta 2001, 55 - 56). Opinnäytetyöhön osallistuminen oli vapaaehtoista. Vanhemmille

lähetetyissä lupa-anomuksissa selvitimme työn tarkoituksen ja tavoitteet sekä pyysimme lupaa osallistua siihen. Vastausprosentin maksimoimiseksi lupa-anomuksen palauttamisen pyrimme tekemään yksinkertaiseksi eli vanhemmat palauttivat anomukset lastensa mukana koululle, josta opettajat antoivat ne edelleen meille.

Tietojen käsittelyssä ja julkistettaessa tutkijan pitää muistaa anonymiteettisuoja ja luottamuksellisuuden säilyttäminen. Henkilöllisyyden paljastuminen pitää tehdä mahdollisimman vaikeaksi. Anonymiteetin pitää olla sitä tiukemmin suojattu, mitä arkaluontoisemmasta aiheesta on kysymys. Tutkimuksen teossa ei riitä pelkästään tietojen salassapitäminen, tärkeää on myös, että ei aiheuteta vahinkoa tai loukata tutkittavaa. (Eskola & Suoranta 2001, 56 - 58.) Teemahaastattelurungon ja kyselylomakkeen laadimme niin, ettei niiden perusteella voida osoittaa vastaajan henkilöllisyyttä tai loukata osallistujaa. Opinnäytetyön tulokset raportoimme niin, että osallistujat pysyivät anonymyminä, eikä raportissa julkaistu sellaisia tietoja, joista voisi olla haittaa osallistuneille. Otoksemme ollessa pieni, emme halunneet kertoa maahanmuuttajien kansalaisuuksia mahdollisen paljastumisen vuoksi.

9.3 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyömme tuloksia voidaan hyödyntää kouluissa, joissa on maahanmuuttajataustaisia lapsia. Tietoa sopeutumiseen vaikuttavista tekijöistä on saatu lapsilta, vanhemmilta ja opettajilta. Saatujen tulosten avulla opettajat saavat näkökulmia tekijöihin, jotka vaikuttavat maahanmuuttajataustaisten lasten sopeutumiseen. Opettajat saavat tietoa kouluun liittyvistä ajatuksista ja miten lapset ja vanhemmat kokevat koulun ja kodin yhteistyön. Työmme on suunniteltu 5. luokkalaisille lapsille, mutta työ on hyödynnettävissä koskemaan kaikkia luokkia, joissa on maahanmuuttajataustaisia lapsia.

Työmme tuloksista kävi ilmi kielitaidon tärkeys lasten sopeutumisen kannalta. Oman kielen tärkeyttä ei voi vähätellä. Oman kielen avulla ilmaistaan tunteita ja ajatuksia. Tästä syystä olisikin mielestämme tärkeää saada mahdollisuus tulkin käyttöön terveydenhoidossa entistä enemmän lähtien asiakkaan eikä työntekijän tarpeista. Tulkin saaminen vaatii enemmän järjestelyjä työntekijältä, mutta on asiakkaan näkökulmasta tärkeää.

Meille tulevina sairaanhoitajina työmme on avannut ymmärtämään laajemmin maahanmuuttajataustaisen henkilön elämään vaikuttavia tekijöitä. Näiden tekijöiden ymmärtämisen kautta voidaan ihmistä hoitaa kokonaisvaltaisemmin ja yksilöllisemmin.

Jatkotutkimuksissa olisi mielenkiintoista saada tietoa miten suomalaiset lapset kokee maahanmuuttajataustaiset lapset luokassaan sekä millä keinoin suomalaiset lapset voisivat edesauttaa sopeutumista. Tärkeimmäksi sopeutumista edesauttavaksi tekijäksi nousi työssämme suomenkielen osaaminen. Toisena jatkotutkimusehdotuksena voisi tutkia valmentavan luokan lasten ja vanhempien sekä opettajien kokemuksia suomenkielen riittävydestä siirryttäessä valmentavalta luokalta yleisluokkaan.

LÄHTEET

Abdelhamid, P., Juntunen, A. & Koskinen, A. 2009. Monikulttuurinen hoitotyö. 1. painos. WSOYpro Oy, s. 75 - 76.

Apajalahti, J. & Lehto, M. 2002. Maahanmuuttajaoppilaan suomen kielen taidot perusopetuksen kuudennen vuosiluokan päättövaiheessa: tapaustutkimus kahdesta kurditytöstä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Bardy M., Salmi M. & Heino T. 2001. Mikä lapsiamme uhkaa? Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Raportteja 263. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy. s. 37 - 38.

Best Countries in the World. Newsweek -lehti 16.8.2010. Saatavissa: ><http://www.newsweek.com/feature/2010/the-world-s-best-countries.html>>. [Viitattu: 10.1.2011].

Bröcker L. & Hautaniemi P. 2001. Maahanmuuttajien erityisopetuksen palvelut ja niiden lähtökohdat. Sivut 215 - 225. Teoksessa Jahnukainen M. (toim.) Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. Juva: WS Bookwell Oy.

Berry, J.W., Kim, U., Minde, T. & Mork, D. 1987. Comparative Studies of acculturative stress, international Migration. Review, p. 3, 21, 491 - 511.

Eskola, J. 2007. (Teema) haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Sivu 33. Teoksessa Viinamäki, S., Saari, E. 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. s. 52, 55 - 58, 211.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Sivut 26 - 29, 33 - 34, 41 - 42. Teoksessa Aaltola, J., Valli, R. 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Etelä-Kymenlaakson maahanmuutto-ohjelma 2007 - 2012. Saatavissa:
>www.kotka.fi/showattachment.asp?ID=8628&DocID=1395>. [Viitattu: 13.4.2010].

Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma. Työhallinnon julkaisu 2006. Saatavissa:

>[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/620a7bb47a3b1008c22573b60050a16c/\\$file/thj371_mamupol_ohjelma.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/620a7bb47a3b1008c22573b60050a16c/$file/thj371_mamupol_ohjelma.pdf)>. [Viitattu: 16.10.2010].

Heikkilä, T 2010. Tilastollinen tutkimus. 7.-8. painos. Helsinki: Edita Prima Oy. s. 47, 51, 53.

Heikkinen, L.T., Rovio, E., Syrjälä, L. 2007. Toiminnasta tietoon. 2. painos. Vantaa: Dark Oy. s. 110.

Helenius, J. 1997. Oppilas kahden kulttuurin välissä. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino. s. 48, 72 - 75, 83, 92, 135 - 136.

Hirsjärvi, H., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy. s. 23, 25, 136, 157, 160, 188 - 199, 226 - 227.

Hämäläinen, K., Sava, I. 1989. Koulun ihmissuhteet ja niiden kehittäminen. Jyväskylä: Gummerus. s.19 - 20.

Kankkunen P. & Vehviläinen- Julkunen K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. WSOYpro Oy, s. 134 - 135.

Karjalainen, L. 2010. Tilastotieteen perusteet. Keuruu : Otavan Kirjapaino Oy. s. 22, 31 - 32, 38 - 39.

Kotouttaminen. Sisäasiainministeriön internetsivut. Saatavissa:
><http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/4B352409EF53530FC22575E1001F5DA2?opendocument>>. [Viitattu: 28.4.2010].

Kuntsi, T. 1999. Muslimioppilas suomalaisessa peruskoulussa -Tapaustutkimus kahden muslimitytön sopeutumisesta suomalaiseen peruskoululuokkaan. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Laaksonen, A. 2008 Maahanmuuttajaoppilaat erityiskouluissa. Väitöskirja. Turun yliopisto.

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 9.4.1999/493. Saatavissa: ><http://www.edilex.fi/kela/fi/lainsaadanto/19990493?toc=1>>. [Viitattu: 15.4.2010].

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta 493/1999. Saatavissa: >www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>. [Viitattu: 15.4.2010].

Lankinen, M. 2005. "Ja yksin ei kukaan jaksa" - Maahanmuuttajien kokemuksia sosiaalisesta tuesta ja sosiaalisista suhteista sopeutumisessaan ja elämässään Suomessa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto

Lapsiköyhyys on Suomessa kasvussa. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen internet sivut. Saatavissa: >http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/stop_koyhyys/nakokulmia/lapsikoyhyys_on_suomessa_kasvussa>. [Viitattu: 20.1.2011].

Lasten ja nuorten terveys- ja tapakasvatus. 2008. Kymenlaakson AMK. Viestintäpalvelut. Posterit.

Latvala, E. & Vanhanen – Nuutinen, L. 2003. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: Sisällönanalyysi. Sivut 21, 23 - 29. Teoksessa: Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. WSOY.

Lehtinen, T. 2002. Oppia kieli kaikki - Maahanmuuttajalasten suomen kielen kehitys ja kaksikielisyys peruskoulun ensimmäisellä luokalla. Väitöskirja. Turun yliopisto.

Liebkind, K. 1994. Maahanmuuttajat ja kulttuurien kohtaaminen. Sivut 21 - 44. Teoksessa (toim.) Liebling, K. Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Liukkonen, S. 2010. Kulttuuri kodin ja koulun kohtaamisessa maahanmuuttajavanhempien kokemusten kautta tarkasteltuna. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Lumme, P. 1999. Tavoitteena maahanmuuttajaoppilaan integraatio yleisopetukseen. Akkulturaatioasenteiden yhteys maahanmuuttajien opetuksessa esiintyvien ongelmien ratkaisutapoihin. Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto.

Maahanmuuttajan koulutusopas. 1993. Opetushallitus. Helsinki, s.32.

Maahanmuuttajat ovat kouluille rikkaus ja rasite. Opettaja –lehti 25.2.2011.

Maahanmuuttajat. Väestöliiton internet sivut. Saatavissa: >http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/tietoa_ja_linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/>. [Viitattu: 8.10.2010].

Maahanmuuttajien kotouttaminen. Kunnat.netin internetsivut. Saatavissa: >http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;121;43719;89755>. [Viitattu: 15.4.2010].

Marriner-Tomey, A. 1994. Hoitotyön teoreetikot ja heidän työnsä. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy, s. 414, 416 - 417, 420.

Mikkola. 2001. Kahden kulttuurin taitajaksi. Maahanmuuttajaoppilaan monikulttuurinen identiteetti, tavoitteet ja toiminta. Turun yliopiston julkaisuja. Painosalama Oy. Turku, s. 230.

Moberg, S. 2001. Opettajien näkemyksen inklusiivisesta opetuksesta. Teoksessa (toim.) Murto, P., Naukkarinen, A., Saloviita, T. Inklusion haaste koululle. Jyväskylä: Gummerus. s.82 - 95.

Moisio, P. 2007. Köyhyys Suomessa. Tietoisku ja suomalaisesta köyhyydestä. Terveys ja hyvinvoinnin laitoksen internet sivut. Saatavissa: ><http://dialogi.stakes.fi/FI/dialogin+arkisto/2007/1/sivu/35.htm>>. [Viitattu: 4.1.2011].

Murto, P.(toim.)1999. Yhteinen koulu kaikille - onko inklusio tarua vai totta? Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisu 2. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. s.31 - 42.

Murto, P. 2001. Vammaisuuden raameista osallisuuden kokemiseen. Teoksessa (toim.) Murto, P., Naukkarinen, A., Saloviita, T. Inklusion haaste koululle. Jyväskylä: Gummerus. s. 30 - 53.

Nummela, M-L. 2005. "Ohjataan lapsia kädestä pitäen" : erikielisten ja -kulttuuritaustaisten maahanmuuttajalasten erityistarpeisiin vastaaminen päiväkotien isoissa lapsiryhmissä. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Nummenmaa, L. 2009. Tilastolliset menetelmät. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy. s.40.

Nuoret ovat huolissaan perheen rahojen riittävydestä. 2010. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Saatavissa: http://www.mll.fi/ajankohtaista/tiedotteet_ja_uutiset/?x41088=13132032. [Viitattu: 20.1.2011].

Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Saatavissa: >http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf>. [Viitattu: 20.5.2010].

Pietilä, I. 2010. Intercultural Adaptation as a Dialogical Learning Process. Motivational factors among the short-term and long-term migrants (Kulttuurienvälinen sopeutuminen dialogisena oppimisprosessina. Motivaation merkitys lyhyen ja pitkän aikaa maassa olleilla). Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Poussu-Olli, H.-S. 2003. Kuulovammaisuus. Arviointi ja interventio. Turku: Painosalama Oy. s. 111 - 114.

Rauhalan koulun perusopetuksen opetussuunnitelma. Saatavissa: >http://www.kotkankoulut.fi/Rauhalan_koulu/Opetus/Opetussuunnitelma>. [Viitattu: 18.5.2010].

Räty, M., 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammi, s. 42 - 43, 55 - 57.

Salmivalli, C. 1998. Koulukiusaaminen ryhmäilmiönä. Tampere: Tammer-Paino Oy. s.12 - 14, 24.

Soilamo, A. 2006 Maahanmuuttajaoppilaan osallisuus koulukiusaamisessa. Väitöskirja. Turun yliopisto.

Takala, M. 2010. Erityispedagogiikka ja kouluikä. Helsinki: Hakapaino. s. 15 - 17.

Tedder, J. 2005. Maahanmuuttajaoppilaat herättävät koulumaailmaa; Opettaja - lehdestä sisällönanalyysin kautta välittyvä kuva opettajien ja muun kouluhenkilöstön reagoinnista maahanmuuttajaoppilaisiin vuosina 1970 - 2003. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Tervo, S. 2007. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kokemukset kouluun sopeutumisestaan ja erityisopetuksen roolista koulunkäynnissään. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Toivo Pekkasen koulun perusopetuksen opetussuunnitelma. Tiivistelmä 2006. Saatavissa:

>http://www.kotkankoulut.fi/Toivo_Pekkasen_koulu/Opetus/Opetussuunnitelma>.

[Viitattu: 20.5.2010].

Valli, R. 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. s. 35, 107.

Viikki, S. 2007. Uskontoa opitaan elämän poluilla arjen keskellä. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto.

Viinamäki, S. & Saari, E. 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. s. 90.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu : Otavan Kirjapaino Oy. s. 101 - 102.

Tutkimus	Tutkimuskohde, tutkimuksen tarkoitus	Aineisto	Menetelmät	Keskeiset tulokset
Apajalahti, Jenni & Lehto, Maria. 2002: Maahanmuuttajaoppilaan suomen kielen taidot perusopetuksen kuudennen vuosiluokan päättövaiheessa: tapaustutkimus kahdesta kurdityöstä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.	Tarkoituksena oli selvittää, minkälaiset suomen kielen taidot kahdella koko kouluaikeansa Suomessa asuneella kurdityöllä oli peruskoulun kuudennen luokan päättövaiheessa.	Kurdityttöjen kielitaitoa tarkasteltiin suhteessa 13 suomea äidinkielenään puhuvan vertaisryhmään kuuluvan 6-luokkalaisen tytön taitoihin.	Tutkimusaineisto koostui kielitaitotesteistä, ryhmätilanteista, kurdityttöjen sekä heidän opettajiensa haastatteluista, oppilaiden tekemistä itsearvioinneista ja oppilasrekisterin tiedoista. Aineiston analyysissä käytettiin sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä.	Toimivan kaksikielisyyden tavoite ei ole kurdityttöjen kohdalla toteutunut. He eivät selviytyneet kielitaitotesteistä ikätasonsa mukaisesti. Toisella kurdityöistä on ollut suomen kielen oppimisessa ongelmia, joiden syitä ei ole pystytty selvittämään. Toista työistä on pidetty kielellisesti lahjakkaana ja sosiaalisten taitojensa ja sujuvan puhekielen vuoksi hän on jäänyt tukitoimien ulkopuolelle varhaisessa kielenoppimisen vaiheessa. Maahanmuuttajaopetuksen resurssit riittävät nykyisellään ainoastaan heikoimpien oppilaiden tukemiseen.
Helenius, Johanna. 1997: Oppilas kahden kulttuurin välissä. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.	Selvittää maahanmuuttajaoppilaan tilannetta kahden kulttuurin välissä.	Tutkimushenkilöinä on kaksitoista 13-17-vuotiasta maahanmuuttajaoppilasta (vietnamilaisia, somalialaisia ja venäläisiä). Tutkittavista oppilaista osa on pakolaisia ja osa siirtolaisia.	Teemahaastattelu.	Maahanmuuttajaoppilaan sopeutuminen on yksilöllinen prosessi, joka vaatii aikaa. Sopeutumisessa keskeisiä tekijöitä ovat kielitaito, maassaoloaika ja se, minkä ikäisenä maahanmuuttajaoppilas on tullut Suomeen. Maahanmuuttajaoppilaissa ilmeni paljon voimavaroja, jotka auttavat heidän sopeutumisessaan vaikeuksista huolimatta. He ovat innokkaita ja yritteliäitä oppimaan koulussa, ja heillä on kova pyrkimys päästä eteenpäin. Sopeutumista suomalaiseen kouluun helpottaa myös se, että useimmat vanhemmat suhtautuvat myönteisesti koulunkäyntiin ja arvostavat sitä. Alkuperäisen kulttuurin ja kielen säilyttämisessä näyttää vanhempien asenteilla olevan ensisijainen merkitys.

Tutkimus	Tutkimuskohde, tutkimuksen tarkoitus	Aineisto	Menetelmät	Keskeiset tulokset
Kuntsi, Teija. 1999: Muslimioppilas suomalaisessa peruskoulussa - Tapaustutkimus kahden muslimityön sopeutumisesta suomalaiseen peruskoululuokkaan. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.	Kuvata ja ymmärtää muslimityttöjen olemassaolon vaikutusta luokan arkipäivään luokan eri osapuolien kannalta. Miten opettaja ja luokan muut oppilaat suhtautuivat muslimityttöihin ja millaisia olivat muslimityttöjen omat kokemukset luokan elämästä ja miten heidän uskontonsa, islam, näkyi koulupäivän aikana.	Tutkimuskohteena eräs pääkaupunkiseudun peruskoulun neljäs luokka. Luokalla oli 24 oppilasta, joista kaksi oli somalialaisia muslimityttöjä.	Tapaustutkimus. Aineistonkeruumenetelmät olivat osallistuva havainnointi, teemahaastattelut, keskustelut ja luokan oppilaiden kirjoittamat kirjoitelmat.	Islam näkyi mm. pukeutumisessa ja ruokailussa. Muslimityttöjä oli kiusattu enemmän kuin luokan muita oppilaita, mutta kiusaaminen oli vähentynyt ajan kuluessa. Muutamilla luokan pojilla oli halveksiva tai vihamielinen suhtautuminen muslimityttöihin. Muslimityttöjen koulunkäyntiin liittyi joitakin vaikeuksia, kuten oppimisvaikeudet muutamissa aineissa ja vaikeudet sopeutua tiettyihin koulun sääntöihin. Luokanopettaja koki yhteistyön muslimityttöjen vanhempien kanssa vaikeaksi.

Tutkimus	Tutkimuskohde, tutkimuksen tarkoitus	Aineisto	Menetelmät	Keskeiset tulokset
<p>Laaksonen, Annele. 2008: Maahanmuuttajaoppilaat erityiskouluissa. Väitöskirja. Turun yliopisto.</p>	<p>Tutkimuksessa selvitettiin Turun kaupungin neljän erityiskoulun perusopetuksen 1.–9.-luokkalaisten erityistä tukea tarvitsevien maahanmuuttajaoppilaiden käsityksiä 1. koulunkäyntiin liittyvistä vaikeuksistaan yleisopetuksessa ennen erityiskouluun siirtoa, 2. maahanmuuttajaoppilaiden käsityksiä erityisopetussiirtoprosessista ja niistä muutoksista, joita koulunkäynnissä ilmeni erityisopetussiirron jälkeen, 3. maahanmuuttajaoppilaiden kokemuksia koulunkäynnistään ja kouluviihtyvyydestään erityiskouluissa.</p>	<p>Tutkimukseen valittujen maahanmuuttajaoppilaiden kieliryhmät olivat arabia, albania, somali, venäjä ja vietnam. Kyseisiin kieliryhmiin kuuluvia maahanmuuttajaoppilaita oli neljässä erityiskouluissa (2004) yhteensä 104 ja kyselylomakkeeseen vastasi 89 oppilasta eli 86 %</p>	<p>Kyselylomake, mutta osittain haastattelumetodia, koska kyselylomakkeet olivat suomenkielisiä ja niiden ymmärtäminen tuotti vaikeuksia joillekin maahanmuuttajaoppilaille.</p>	<p>Maahanmuuttajien suurimmat vaikeudet olivat suomen kielen osaamattomuus ja keskittymisvaikeudet. He viihtyivät erityiskouluissa hyvin, he kokivat oman oppimisensa ja keskittymiskyynsä parantuneen erityiskoulun pienissä opetusryhmissä. Maahanmuuttajaoppilaat hyötyivät siitä yksilöllisestä tuesta, jota he olivat saaneet erityiskouluissa. Alaluokkalaisten maahanmuuttajaoppilaiden suhtautuminen erityiskouluun oli myönteisempää kuin yläluokkien maahanmuuttajaoppilaiden.</p>

Tutkimus	Tutkimuskohde, tutkimuksen tarkoitus	Aineisto	Menetelmät	Keskeiset tulokset
<p>Lankinen, Maarit. 2005: "Ja yksin ei kukaan jaksa" - Maahanmuuttajien kokemuksia sosiaalisesta tuesta ja sosiaalisista suhteista sopeutumisessaan ja elämässään Suomessa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto</p>	<p>Työssä tarkasteltiin maahanmuuttajien kokemuksia sosiaalisesta tuesta ja sosiaalisista suhteista liittyen heidän sopeutumiseensa ja elämäänsä Suomessa. Tarkoituksena oli kuvata maahanmuuton kontekstissa kokemuksia tuen ja suhteiden monipuolisesta roolista.</p>	<p>Haastateltu 11 setlementtien maahanmuuttajatoimintan osallistunutta aikuista maahanmuuttajaa.</p>	<p>Tutkimuksessa käytetty laadullisia menetelmiä. Aineisto kerättiin teemahaastatteluilla. Aineiston analyysissä sovellettu teoriasidonnaista sisällönanalyysiä.</p>	<p>Sosiaalisten suhteiden solmiminen voi olla haastavaa uudessa ympäristössä, erityisesti suhteessa valtaväestöön. Sosiaalisista suhteista, kuten perheeltä, etniseltä yhteisöltä ja valtaväestöltä, voidaan saada monipuolista emotionaalista ja välineellistä tukea helpottamaan sopeutumista ja arkea. Sosiaalisen tuen lähteenä saatetaan itse toimia aktiivisesti. Sosiaalisilla suhteilla koetaan kuitenkin olevan myös huonot puolensa. Esimerkiksi eristyminen etnisen yhteisöön voi hidastaa sosiokulttuurista sopeutumista. Psykologista sopeutumista voi uhata liialliset vaatimukset sosiaalisissa suhteissa. Riski henkiselle hyvinvoinnille voi olla myös kokemus sosiaalisen tuen puutteesta, kuten yksinäisyydestä. Tutkimuksen mukaan sosiaalinen tuki ja sosiaaliset suhteet saavat monenlaisia ilmenemismuotoja maahanmuuttajien elämässä ja sopeutumisessa.</p>

Tutkimus	Tutkimuskohde, tutkimuksen tarkoitus	Aineisto	Menetelmät	Keskeiset tulokset
<p>Lehtinen, Tuija. 2002: Oppia kieli kaikki - Maahanmuuttajalasten suomen kielen kehitys ja kaksikielisyys peruskoulun ensimmäisellä luokalla. Väitöskirja. Turun yliopisto.</p>	<p>Pyrittiin kartoittamaan, miten ensiluokkalaisten, suomea toisena kielenä puhuvien lasten kielitaito ja kaksikielisyys kehittyy ensimmäisen kouluvuoden aikana.</p>	<p>Seurattiin 21:tä maahanmuuttajaperheestä tulevaa ensiluokkalaista heidän ensimmäisen kouluvuotensa aikana 2000-2001.</p>	<p>Kvalitatiivinen toimintatutkimus. Lapsia testattiin viikottain suomen kielen eri osa-alueilla, heitä tarkkailtiin ja heidät haastateltiin kolme kertaa vuoden aikana. Lisäksi niin luokanopettajat, erityisopettajat kuin oman äidinkielen opettajat arvioivat kukin osaltaan lasten kielitaidon kehittymistä. Aineisto käsiteltiin laadullisesti.</p>	<p>Maahanmuuttajalapset kehittyivät kaikilla kielellisillä osa-alueilla varsin voimakkaasti ensimmäisen kouluvuotensa aikana. Tämä ilmeni eri opettajien arvioissa ja testituloksissa varsin yhdenmukaisesti.</p>

Tutkimus	Tutkimuskohde, tutkimuksen tarkoitus	Aineisto	Menetelmät	Keskeiset tulokset
Liukkonen, Sari. 2010: Kulttuuri kodin ja koulun kohtaamisessa maahanmuuttajavanhempien kokemusten kautta tarkasteltuna. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto.	Tavoitteena on tarkastella kulttuurin merkitystä maahanmuuttajavanhempien kokemuksissa suomalaisesta koulusta.	Tutkimuksessa haastateltiin neljän maahanmuuttajaperheen vanhempia.	Teemahaastattelu.	Maahanmuuttajavanhemmat olivat enimmäkseen tyytyväisiä ja luottivat suomalaiseen kouluun ja opettajiin, mutta kaipasivat parempia mahdollisuuksia lapsensa koulumenestyksen jatkuvaan seurantaan. He olivat tyytymättömiä koululta tuleviin suomenkielisiin tiedotteisiin, mutta kiittivät opettajien henkilökohtaisia yhteydenottoja, keskusteluja koululla ja nopeaa tavoitettavuutta sähköpostilla. Maahanmuuttajalasten huomiointi, sydämellä työskentely, nostettiin opettajan tärkeimmäksi ominaisuudeksi. Suomalaisten negatiiviseksi kohteliaisuudeksi nimitettävä tapa jättää ihmiset omaan rauhaansa aiheutti maahanmuuttajille väärinymmärryksiä ja mielipahaa kanssakäymisessään suomalaisten kanssa, ollen selvästi eniten sopeutumisongelmia aiheuttava tekijä. Opettajan henkinen pääoma, viestintätaidot sekä työympäristön suomat resurssit vaikuttavat hänen mahdollisuuksiinsa työskennellä hedelmällisesti maahanmuuttajaperheiden kanssa.

Tutkimus	Tutkimuskohde, tutkimuksen tarkoitus	Aineisto	Menetelmät	Keskeiset tulokset
<p>Lumme, Pia. 1999: Tavoitteena maahanmuuttajaoppilaan integraatio yleisopetukseen. Akkulturaatioasenteiden yhteys maahanmuuttajien opetuksessa esiintyvien ongelmien ratkaisutapoihin. Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto.</p>	<p>Selvittää yleisopetusluokkien opettajien maahanmuuttajiin kohdistumia akkulturaatioasenteita osana maahanmuuttajaopetuksessa esiintyviä ongelmia ja niiden käsittelytapoja.</p>	<p>Helsingiläisen ala-asteen rehtorin, 17 luokanopettajan, 6 aineen opettajan ja 2 kouluavustajan haastattelut.</p>	<p>Strukturoimaton teemahaastattelu.</p>	<p>Suurin vaikuttava tekijä opettajien mielestä oli oma asenne ja käyttäytyminen sekä henkilökohtaiset kontaktit maahanmuuttajaan. Myös oma pedagogiikka ja oppilaiden erilaiset luonteet ja maahanmuuttajan sopeutumisprosessi ovat väistämättömiä osatekijöitä integraation onnistumisessa ja toteutumisessa. Ongelmia intgraation toteutumiseen tuo koulun käytössä olevien resurssien vähyys (kouluavustajien, koulukuraattorin, selkokielisen oppimateriaalin saatavuus). Mutta vaikka ulkonaiset puitteet olisi kunnossa ja resursseja olisi käytettävissä riittävästi, se ei tutkimuksen mukaan takaa onnistunutta integraatiota.</p>
<p>Nummela, Marja-Leena. 2005: "Ohjataan lapsia kädestä pitäen" : erikielisten ja - kulttuuritaustaisten maahanmuuttajalasten erityistarpeisiin vastaaminen päiväkotien isoissa lapsiryhmissä. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto.</p>	<p>Tutkia erikielisten ja –kulttuuritaustaisten maahanmuuttajalasten erityistarpeita päiväkotien isoissa lapsiryhmissä. Lisäksi miten maahanmuuttajalapsia tuettiin päiväkodeissa ja millaisia arjen toimintamallit olivat erikielisten ja –kulttuuritaustaisten lasten kanssa, ja oliko varhaiskasvattajien mahdollista hyödyntää kulttuurien rikkautta työssään.</p>	<p>Aineisto koostui 50 kyselystä ja kahdesta haastattelusta.</p>	<p>Aineiston hankintamenetelmänä käytettiin kyselymenetelmää ja teemahaastattelua.</p>	<p>Suurin erityisongelma oli maahanmuuttajalasten vähäinen tai heikko suomenkielen taito, joka ratkaisevasti vaikutti lasten oppimiseen, ystävyyssuhteisiin ja sosiaaliseen kompetenssiin.</p>

Tutkimus	Tutkimuskohde, tutkimuksen tarkoitus	Aineisto	Menetelmät	Keskeiset tulokset
<p>Pietilä, Irja. 2010: Intercultural Adaptation as a Dialogical Learning Process. Motivational factors among the short-term and long-term migrants (Kulttuurienvälinen sopeutuminen dialogisena oppimisprosessina. Motivaation merkitys lyhyen ja pitkän aikaa maassa olleilla). Väitöskirja. Tampereen yliopisto.</p>	<p>Verrataan kahta Suomeen tullutta ryhmää – väliaikaisesti vain muutamaksi kuukaudeksi tulleita sekä täällä useita vuosia asuneita. Keskiössä on motivaatio ja siihen vaikuttavat tekijät sopeutumisprosessissa.</p>	<p>Sopeutumisprosessia tutkittiin kahdella eri ryhmällä. Toinen ryhmä koostui haastateltavista, jotka olivat olleet Suomessa vähemmän kuin 14 kuukautta. Toisen ryhmän haastateltavat olivat asuneet Suomessa enemmän kuin 5 vuotta. Kummassakin ryhmässä oli kymmenen henkilöä.</p>	<p>Kaksi tutkimusmenetelmää: haastateltavat piirsivät koko sopeutumisprosessiaan kuvaavan motivaatioviivan, minkä jälkeen tehtiin syvähaastattelu heidän sopeutumiskokemuksistaan.</p>	<p>Lyhytaikaisesti Suomeen tulleilla oli vähäinen motivaatio opiskella suomea ennen maahantuloaan. Suomeen saavuttuaan heillä oli aluksi halu oppia suomea ja suomalaista kulttuuria, mutta heidän motivaationsa laski nopeasti, kun he eivät löytäneet tarpeeksi suomalaisia, joiden kanssa olisivat voineet kommunikoida ja tuntea itsensä suomalaiseen yhteiskuntaan mukaan otetuiksi. Pitkäaikaisten ryhmä tutkittavat olivat motivoituneita oppimaan suomea ja he hakivat tietoa suomalaisesta kulttuurista jo ennen tuloaan suomeen. Heillä oli myös paljon kontakteja suomalaisiin. Huono kielitaito varsinkin oleskelun alkuaikana oli kulttuuriin sopeutumisessa suurin este.</p>

Tutkimus	Tutkimuskohde, tutkimuksen tarkoitus	Aineisto	Menetelmät	Keskeiset tulokset
Soilamo, Arto. 2006: Maahanmuuttajaoppilaan osallisuus koulukiusaamisessa. Väitöskirja. Turun yliopisto.	Selvittää maahanmuuttajaoppilaan osallisuutta koulukiusaamisessa. Teoriaosuudessa tarkasteltavana on toisaalta maahanmuuttajaoppilas ja toisaalta koulukiusaamisilmiö. Empiriaosuus pyrkii selvittämään, minkälaisia yhteyksiä näillä kahdella asialla on keskenään.	Kuuden turkulaisen alakoulun kaikki kolmas ja viidesluokkalaiset oppilaat (N=633) yhteensä 26 koululuokasta. Oros muodostui 526 suomalaisesta ja 107 maahanmuuttajataustaisesta oppilaasta.	Aineisto kerättiin survey-tutkimukselle tyypilliseen tapaan kyselylomaketta käyttäen.	Kiusaamista tapahtuu erityisen paljon välituntien aikana. Suomalaiset ja maahanmuuttajaoppilaat olivat yksimielisiä välituntiin liittyvästä uhkatekijöistä ja siitä, että samat kiusaajat toistuvasti suorittavat ryhmänä väkivaltaisia tekojaan. Joka neljäs maahanmuuttajaoppilas ja joka seitsemäs suomalainen pelkää joutuvansa kiusatuksi välitunnilla.
Tedder, Joanna. 2005: Maahanmuuttajaoppilaat herättävät koulumaailmaa; Opettaja-lehdestä sisällönanalyysin kautta välittyvä kuva opettajien ja muun kouluhenkilöstön reagoinnista maahanmuuttajaoppilaisiin vuosina 1970 - 2003. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.	Miten koulujen opettajat ja muu henkilökunta reagoivat maahanmuuttajaoppilaisiin vuosina 1970 - 2003.	Tutkimuksen kohteena olivat Opettaja -lehden maahanmuuttajaoppilaita varsinaisesti ja sivuavasti käsittelevät kirjoitukset vuosilta 1970 - 2003. Kirjoituksia sisältyi tutkimukseen yhteensä 167 kappaletta.	Tutkimusmenetelmänä sisällönanalyysi.	Opettajien ja muun kouluhenkilöstön reagointi maahanmuuttajaoppilaisiin on muuttunut tutkittavalla ajanjaksolla ongelmia korostavasta asennoitumisesta myönteiseksi. Vuosien 2000-2003 kirjoituksissa ongelmista tuli myönteisiä haasteita, ja maahanmuuttajaoppilaiden nähtiin rikastuttavan koulumaailmaa.

Tutkimus	Tutkimuskohde, tutkimuksen tarkoitus	Aineisto	Menetelmät	Keskeiset tulokset
Tervo, Saara. 2007: Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kokemukset kouluun sopeutumisestaan ja erityisopetuksen roolista koulunkäynnissään. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto.	Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kuvaus koulunkäynnistään ja sopeutumisesta kouluun, sekä mitkä asiat ovat olleet merkittäviä heidän sopeutumisprosessinsa kannalta.	11 peruskoulun 3.-6.-luokalla opiskelevaa maahanmuuttajataustaista lasta.	Aineisto kerättiin teemahaastattelujen avulla ja analysoitiin laadullisin menetelmin.	Haastateltujen kokemukset koulunkäynnistä vaihtelivat pärjäämisen tunteesta ja korkeasta motivaatiosta uupumukseen ja luovutusmielialaan. Opettajat ja sosiaaliset suhteet olivat olleet merkittävässä, mutta ristiriitaisessa roolissa oppilaiden koulunsopeutumisprosessissa. Joidenkin kohdalla opettajien tuki tai ystävyysuhteet olivat tukeneet sopeutumista. Toisilla kokemukset opettajien epäoikeudenmukaisuudesta tai yksinäisyydestä ja kiusaamisesta olivat vaikuttaneet hyvin kielteisellä tavalla.
Sari Viikki. Uskontoa opitaan elämän poluilla arjen keskellä. pro gradu –tutkielma. Joensuun yliopisto 2007.	Tavoitteenani oli tutkia mistä nuori ammentaa vaikutteita omaan uskonnolliseen ajatteluun ja toimintaansa sekä miten nuoren uskonnollinen identiteetti rakentuu.	Viisi nuorta.	Aineisto kerätty kyselyin ja haastatteluin. Kyselyaineiston vastaajien joukosta poimittu viisi haastateltavaa.	Nuoret aikuiset omaksuivat uskonnollisia käsityksiä ja uskonnonharjoittamisen tapoja tyypillisissä uskonnon oppimisen yhteisöissä kuten kotona ja seurakunnassa. Lisäksi uskontoa opittiin ympäristöissä, jotka olivat luonteeltaan ennalta arvaamattomia. Ne tekivät uskonnon opinpoluista yksilöllisiä. Uskonnollisia vaikutteita oli saatu esimerkiksi vaihto-oppilasperheeltä ja vanhojentanssien pyönteissä. Eri oppimisympäristöistä omaksuttiin erilaisia uskonnollisia käsityksiä sekä yksityisiä ja julkisia uskonnonharjoittamisen muotoja. Näitä olivat esimerkiksi rukoilu ja seurakunnan toimintaan osallistuminen. Samankaltaisia vaikutteita oli saatu varsin erilaisista oppimistilanteista, ja opittu kertautui eri oppimisympäristöissä.

Tutkimusongelmat	Teoria osa (sivut)	Kysymykset
1.Miten sukulaisuus ja sosiaaliset tekijät vaikuttavat lapsen sopeutumiseen yleisluokassa?	10-11, 14-15	Liite 4. A. 1.-3. Liite 5. A. 1.-8. Liite 6. A. 1.-17.
2. Miten uskonnolliset tekijät vaikuttavat lapsen sopeutumiseen yleisluokassa?	12-13	Liite 4. B. 1.-2. Liite 5. B. 1.-5. Liite 6. B. 1.-5.
3. Miten kulttuuriset arvot ja elämäntavat vaikuttavat lapsen sopeutumiseen yleisluokassa?	12-14, 16, 21, 25	Liite 4. C. 1.-2. Liite 5. C. 1.-4. Liite 6. C. 1.-3.
4. Miten taloudelliset tekijät vaikuttavat lapsen sopeutumiseen yleisluokassa?	13-14	Liite 5. D. 1.-6. Liite 6. D. 1.-2.
5. Miten koulutukselliset tekijät vaikuttavat lapsen sopeutumiseen yleisluokassa?	10-11, 13-17, 22-23, 25	Liite 4. D. 1.-3. Liite 5. E. 1.-11. Liite 6. E. 1.-12.

Haastattelupyyntö vanhemmille

Hei!

Olemme kolme opiskelijaa Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta. Valmistumme keväällä 2011 sairaanhoitajiksi. Teemme opinnäytetyötämme maahanmuuttajalasten sopeutumisesta suomalaiseen koululuokkaan. Tutkimukseemme osallistuu Toivo Pekkasen peruskoulun sekä Rauhalan peruskoulun 5. luokan maahanmuuttaja oppilaat. Pyydämme lupaa saada haastatella lastanne. Toivoisimme, että saisimme tietoa myös teiltä vanhemmilta kyselylomakkeen avulla.

Tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa maahanmuuttajalapsen sopeutumiseen vaikuttavista asioista. Käsittelemme kaikki tiedot luottamuksellisesti ja nimettöminä. Pyydämme teitä palauttamaan paperin alaosan lapsenne opettajalle. Toivomme teidän ottavan yhteyttä, mikäli haluatte lisätietoa tutkimuksestamme. Lasten haastattelut suoritetaan koulussa kouluaikana. Kyselylomakkeet toimitetaan teille myöhemmin luokanopettajan välityksellä. Kiitos avustanne.

Terveisin, Annika Asplund, Nelly Järvinen ja Olga Krasnova

annika.asplund@student.kyamk.fi

Ohjaavat opettajat:

nelly.jarvinen@student.kyamk.fi

anna-maija.uusoksa@kyamk.fi

olga.krasnova@student.kyamk.fi

eeva-liisa.frilander-paavilainen@kyamk.fi

Valitse sopiva vaihtoehto ja palauta opettajalle 4.2.2011 mennessä.

Oppilaan nimi _____

Opettajan nimi _____

Osallistun vanhemmille tarkoitettuun kyselyyn: Kyllä Ei

Annan luvan lapseni haastatteluun: Kyllä Ei

vanhemman nimi

allekirjoitus

Teemahaastattelurunko lapsille

A. Sukulaisuus ja sosiaaliset tekijät

1. Koulu
 - Koulussa viihtyminen
 - Koulussa viihtyminen
 - Luokassa viihtyminen
 - Kivointa koulussa
 - Kaveripiiri
 - Kaverit koulussa
 - Suomalaiset kaverit
 - Välitunnit
 - Kiusaaminen
 - Koulussa kiusaaminen
 - Syyt kiusaamiseen
 - Itse kiusaajana
 - Luokanopettaja
 - Suhtautuminen luokanopettajaan
 - Opettajan reagointi kiusaamiseen
 - Opettajan ja vanhempien yhteistyö
 - Negatiiviset asiat koulussa
 - Jännittäminen
 - Pelon kokeminen
 - Ongelmista kertominen
2. Vapaa-aika
 - Kaveripiiri
 - Luokkakavereiden tapaaminen vapaa-ajalla
 - Kaverit vapaa-ajalla
 - Harrastukset
 - Harrastukset
 - Toiminta koulupäivän jälkeen
3. Sukulaiset
 - Kommunikointi
 - Yhteydenpito sukulaisiin
 - Sukulaiset
 - Kiinnostus yhteydenpidon lisäämiseen
 - Apu sukulaisilta

B. Uskonnolliset tekijät

1. Uskonto koulussa
 - Uskontotunnit
 - Osallistuminen suomalaisiin uskonnollisiin juhliin koulussa
2. Uskonto kotona
 - Uskonnolliset juhlat kotona
 - Uskonto ja kirkko

C. Kulttuuriset arvot ja elämäntavat

1. Kulttuuri
 - Luokkatovereiden kiinnostus lapsen kulttuurista
 - Oman kulttuurin huomiointi koulussa
 - Kiinnostus suomalaisesta kulttuurista
 - Oman kulttuurin säilyttäminen

2. Elämäntavat
 - Viikonloput
 - Tekeminen viikonloppuisin
 - Tekeminen perheen kanssa
 - Ruoka
 - Terveellinen ruoka kotona
 - Suomalainen ruoka kotona
 - Juhlaruoka
 - Pukeutuminen

D. Koulutukselliset tekijät

1. Kieli
 - Oma äidinkieli
 - Oman äidinkielen opetus koulussa
 - Kotona puhuttu kieli
 - Suomenkielen taso
 - Suomenkielen ymmärtäminen tunnilla
 - Toimet, jos ei ymmärrä
2. Koulussa pärjääminen
 - Oppiaineet
 - Lempiaineet
 - Kouluaineet, joista ei pidä
 - Koetulokset
 - Ongelmat koulussa
 - Ongelmat koulunkäynnissä
 - Apu ongelmissa
 - Kotitehtävät
 - Kotiläksyjen määrä
 - Kotiläksyjen tekeminen
 - Läksyjenteko aika
 - Jälki-istunto
3. Apu opiskelussa/kotitehtävissä
 - Perheen apu
 - Luokanopettajan apu
 - Apu, jos ei ymmärrä
 - Avun riittävyys
 - Koulunkäyntiavustaja luokassa

Kysely vanhemmille lapsen koulunkäynnistä

Valitse vastausvaihtoehto, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi lapsesi koulunkäynnistä ja vastaa avoimiin kysymyksiin

A. Sukulaisuus ja sosiaaliset tekijät

	Kyllä	Ei
1. Lapsellani on suomalaisia kavereita		
2. Lapseni tapaa luokkakavereita koulun ulkopuolella		
3. Osallistumme koulussa vanhemmille järjestettäviin tapahtumiin		
4. Olen käynyt lapseni luokassa		
5. Yhteistyö luokanopettajan kanssa on helppoa		
6. Sukulaisiani asuu Suomessa		
7. Olen yhteydessä sukulaisiini		

8. Saatko apua muilta sukulaisilta, mitä apua?

B. Uskonnolliset tekijät

	Kyllä	Ei
1. Lapseni uskonto huomioidaan koulussa		
2. Lapseni uskonnon opetus on järjestetty koulussa hyvin		
3. Juhlimme oman uskontomme juhlapäiviä		
4. Osallistumme suomalaisiin juhlapäiviin		
5. Lapsemme osallistuu suomalaisiin juhlapäiviin koulussa		

C. Kulttuuriset arvot ja elämäntavat

	Kyllä	Ei
1. Lapsemme oma kulttuuri huomioidaan koulussa		
2. Haluan, että lapseni oppii suomalaiset arvot ja elämäntavat		
3. Suomalaisille tärkeät asiat ovat mielestäni erilaisia kuin meillä		

4. Mikä on sinulle ja perheellesi tärkeää?

D. Taloudelliset tekijät

	Kyllä	Ei
1. Äiti käy töissä		
2. Isä käy töissä		
3. Perheemme taloudellinen tilanne on hyvä		
4. Perheemme taloudellinen tilanne on huono		
5. Lapsemme saa viikkorahaa		
6. Saamme rahaa kunnalta/valtiolta		

E. Koulutukselliset tekijät

	Kyllä	Ei
1. Lapsemme on käynyt koulua ennen Suomeen tuloa		
2. Lapseni tykkää olla koulussa		
3. Lapseni saa tarvittaessa apua luokanopettajalta		
4. Lapseni koulunkäynti on tärkeää		
5. Lapseni pärjää hyvin koulussa		

6. Miten autat lastasi opiskelussa?

7. Miten saat tietoa lapsesi opiskelusta koulussa?

8. Onko lapsellasi vaikeuksia koulussa? Jos on, niin millaisia?

9. Missä asioissa otat yhteyttä opettajaan?

10. Mitkä asiat helpottavat lapsesi sopeutumista koululuokkaan mielestäsi?

11. Mitkä asiat vaikeuttavat lapsesi sopeutumista koululuokkaan mielestäsi?

Kiitos vastauksistanne!

Kysely luokanopettajille maahanmuuttajalasten sopeutumisesta luokkaan

Ympyröi vastausvaihtoehto, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi maahanmuuttajataustaisten lasten sopeutumisesta suomalaiseen luokkaan ja vastaa avoimiin kysymyksiin

A. Sukulaisuus ja sosiaaliset tekijät

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
1. Suomalaisilla ja maahanmuuttajalapsilla on keskenään hyvät suhteet	1	2	3	4	5
2. Lapset otetaan helposti mukaan toimintaan esim. ryhmätyöt, välitunnit	1	2	3	4	5
3. Luokan/koulun muut oppilaat kiusaavat maahanmuuttajalapsia	1	2	3	4	5
4. Lapset viihtyvät luokassa	1	2	3	4	5
5. Lapset viihtyvät koulussa	1	2	3	4	5
6. Lapset käyttäytyvät luokassa hyvin	1	2	3	4	5
7. Lapsilla on vähän poissaoloja koulussa	1	2	3	4	5
8. Yhteistyö lasten vanhempien kanssa on helppoa	1	2	3	4	5
9. Vanhempien kanssa yhteistyössä joudutaan käyttämään usein tulkin apua	1	2	3	4	5
10. Vanhemmat osallistuvat koulun tilaisuuksiin	1	2	3	4	5
11. Vanhemmat ovat kiinnostuneita lastensa koulunkäynnistä	1	2	3	4	5

Avoimet kysymykset

12. Minkälaisissa asioissa on otettu yhteyttä kotiin?

13. Millaisissa asioissa vanhemmat ovat ottaneet yhteyttä kouluun?

14. Miten lapset reagoivat kiusaamiseen?

15. Miten kiusaamiseen on mielestänne puututtu?

16. Miten lapsia kiusataan?

17. Mistä kiusaaminen johtuu?

B. Uskonnolliset tekijät

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
1. Lasten vanhemmat ottavat yhteyttä kouluun jos heidän mielestään koulun toiminta on ristiriidassa oman uskonnon kanssa	1	2	3	4	5
2. Lapsille on järjestetty oman uskonnon opetusta koulussa	1	2	3	4	5
3. Koulu huomioi lasten uskonnon (esim. ruoka, liikuntatunnit)	1	2	3	4	5
4. Uskonto vaikuttaa lasten osallistumiseen koulun juhliin (esim. joulukuukokous, pääsiäinen)	1	2	3	4	5

Avoimet kysymykset

5. Miten uskonto vaikuttaa lapsen koulupäivään?

C. Kulttuuriset arvot ja elämäntavat

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
1. Lasten on helppo omaksua suomalaiset kulttuuriset arvot ja elämäntavat	1	2	3	4	5
2. Koulun tehtävänä on edesauttaa suomalaisten arvojen ja elämäntapojen omaksumista	1	2	3	4	5
3. Lapset ovat kiinnostuneita suomalaisesta kulttuurista ja elämäntavoista	1	2	3	4	5

D. Taloudelliset tekijät

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
1. Yhteiskunta tukee lapsen sopeutumista luokkaan/kouluun taloudellisesti	1	2	3	4	5
2. Lasten perheillä on hyvä taloudellinen tilanne	1	2	3	4	5

E. Koulutukselliset tekijät

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
1. Olen saanut tarpeeksi koulutusta monikulttuurisen lapsen opettamisessa	1	2	3	4	5
2. Vieraista kulttuureista tulleiden lasten opetus on hyvin järjestetty omassa koulussa	1	2	3	4	5
3. Monikulttuurisuutta on hyödynnetty luokkani toiminnassa ja opetuksessa	1	2	3	4	5
4. Lapset saavat riittävän kielellisen opetuksen valmentavalla luokalla	1	2	3	4	5
5. Lapset ovat aktiivisia koulutunneilla	1	2	3	4	5
6. Lapset pärjäävät hyvin koulussa	1	2	3	4	5
7. Lapset tarvitsevat paljon tukiopetusta	1	2	3	4	5

Avoimet kysymykset

8. Miten huomioit lapset omassa opetuksessasi?

9. Millaiset asiat edesauttavat lasten sopeutumista suomalaiseen kouluun?

10. Miten lapset ovat sopeutuneet koulun sääntöihin ja tapoihin?

11. Minkä asioiden oppiminen on mielestäsi tärkeintä, jotta lapset pärjäävät hyvin Suomessa?

12. Mitkä tekijät vaikuttavat lapsen sopeutumiseen suomalaiseen luokkaan?

Kiitos vastauksistanne!

Keskustelu- teema	Keskustelualueet	Vastaukset	Ryhmittely	Tulokset
Koulu	Koulussa viihtyminen 1. Koulussa viihtyminen 2. Luokassa viihtyminen 3. Kivointa koulussa	1. "Tykkään olla koulussa." (H1) "Viihdyn normaalisti." (H2) "Hyvin viihdyn." (H3) "No hyvin." (H4) "Joo." (H5) 2. "Tykkään luokasta." (H1) "Viihdyn normaalisti." (H2) "Viihdyn hyvin." (H3) "No hyvin." (H4) "Joo, on mul siin pari kaveria." (H5) 3. "Liikunta on mukavaa. Tykkään pelata." (H1) "Liikunta, historia, matikka." (H2) "Kavereiden kanssa, mukava opettaja." (H3) "Mm.. no.. biologia" (H4) "Kaikkee, kaverit, matematiikka, puukäsityöt, liikunta ja historia." (H5)	1. Kaikki viisi lasta viihtyvät koulussa. 2. Kaikki viisi lasta viihtyvät luokassa. 3. Neljän lapsen mielestä oppiaineet on kivointa koulussa. Kahden mielestä kaverit ja luokanopettaja on kivointa koulussa.	Kaikki lapset viihtyvät sekä koulussa että luokassa. Kivointa koulussa lasten mielestä on erilaiset oppiaineet sekä kaverit.
	Kaveripiiri 1. Kaverit koulussa 2. Suomalaiset kaverit 3. Välitunnit	1. "Minulla suomalaisia kavereita. Kaksi afganilaista kaveria. Jalkapallojoukkueessa on yksi luokkakaveri." (H1) "Minulla kaikki ulkomaiset kaverit." (H2) "Joo, minulla on suomalaisia kavereita, koska asun koulun lähellä ja yksi ulkomaalainen kaveri." (H3) "On. Jotkut on. (omalta luokalta). No suomalaisiakin on ja maahanmuuttajiakin on." (H4) "On sellasii kunnan kavereita ja sellasia sivukavereita, aika monta." (H5) 2. "Haluaisin enemmänkin suomalaisia kavereita." (H1)	1. Kaikilla lapsilla on kavereita koulussa. Kolmella lapsella oli sekä suomalaisia että ulkolaisia kavereita. Yhdellä lapsella on ainoastaan ulkomaalaisia kavereita ja yhdellä ainoastaan suomalaisia kavereita. 2. Kolme lasta haluaisivat enemmän suomalaisia	Kaikilla lapsilla on kavereita koulussa. Suurin osa lapsista viettää välitunnit kavereiden kanssa. Lapsista 3/5 haluaisi enemmän suomalaisia kavereita.

		<p>"En tiedä." (H2) "Haluan enemmän suomalaisia kavereita." (H3) "Mmm" (myöntävästi) (H4) "Kaikki on suomalaiset kyllä." (H5)</p> <p>3. "Kesällä pelaan jalkapalloa, talvella leikin lumivalleilla." (H1) "Piirtäminen luokassa, teen läksyjä." (H2) "Kavereiden kanssa, juttelemme, leikimme." (H3) " No menemme vallille, hyppäämme voltteja tai sellasii. Kesällä on sitten jalkapalloa tai jotain sellasta. (H4) "Yleensä heittelen koreihin tai tuun johokin leikkiin mukaan, mutta en oo ikinä yksin." (H5)</p>	<p>kavereita, yksi ei tiedä. Yhdellä lapsista on pelkästään suomalaisia kavereita.</p> <p>3. Neljä lapsista viettävät välitunnit kavereiden kanssa leikkien tai pelaten. Yksi lapsista viettää välituntisin aikaa luokassa.</p>	
	<p>Kiusaaminen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Koulussa kiusaaminen 2. Syyt kiusaamiseen 3. Itse kiusaajana 	<ol style="list-style-type: none"> 1. "Minua on kiusattu vähän, jotkut ovat sanoneet jotain." (H1) "Kiusataan vähän." (H2) "Ei minua kiusataan. Kaikki on hyvin." (H3) " Joo. Ne niinku lyö minua.. tollee.. No välitunnilla, koulun jälkeen. Noo tarkkisluokkalaiset." (kiusaavat) (H4) "Ei." (H5) 2. "Koska olen ulkomaalainen." (H2) " Syy on se että ehkä kun on ulkomaalainen." (H4) 3. "En kiusaa ketään." (H1) "Kiusaan vähän." (H2) "En kiusaa ketään. (H3) " Ei. Miä niinku.. kiusaaminen ei oo se mie vaan niinku puolustan jos joku iso hakkaa pientä nii silloi niinku mie menen auttamaan sitä pientä. Mut muuten niinku mä en tee mitään. (H4) " En." (H5) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kahta lapsista ei kiusata koulussa. Kolmea lapsista kiusataan jonkin verran. 2. Kahden lapsen mielestä kiusaamisen syynä on ulkomaalaisuus. 3. Neljä lapsista ei kiusaa ketään, yksi lapsista kiusaa vähän. 	<p>Kolmea lasta kiusataan koulussa jonkin verran. Kiusaamisen syyksi koetaan ulkomaalaisuus. Suurin osa vastaajista ei itse kiusaa ketään.</p>

	<p>Luokanopettaja</p> <ol style="list-style-type: none"> Suhtautuminen luokanopettajaan Opettajan reagointi kiusaamiseen Opettajan ja vanhempien yhteistyö 	<ol style="list-style-type: none"> "Tykkään kovasti luokanopettajasta. On vaan kiva." (H1) "Tykkään opettajasta." (H2) "Tykkään opettajasta paljon, koska opettaja hyvin." (H3) "Joo tosi paljon. Koska se on hauska. On kivaa kun hän ei niinku oo vihainen. Joskus hän on myös vihainen mutta yleensä hän ei oo vihainen. Sit se tekee hauskoja juttuja." (H4) "Jotenkuten, joskus se on kyllä sillee ärsyttävä, joskus se on ihan kiva." (H5) "Opettaja antaa rangaistukset tai huutaa." (H2) "No se menee puhumaan niille ja sit ne pyytää minulta anteeksi ja sit ne taas jatkaa kiusaamista. Ne pilkkaa opettajaa." (H4) "Opettaja on kutsunut äidin koululle keskustelemaan, oli jotain kysyttävää äidiltä." (H1) "Vanhempieniltaan." (H2) "Kerran vuodessa, koska on pakko." (H3) "Ei kutsu, mutta joskus on ollut vaikka vanhempieniltaan niin silloin ne on tullut." (H4) "No siis ei mistään huonosta asiasta oo vielä kertaakaan, mut sillee jos joku tapaus.. ei puhuttelu mut sillee et miten vuosi on menny. Jotenki sillee. (huoltajantapaaminen) (H5) 	<ol style="list-style-type: none"> Neljä lasta tykkää opettajasta, yksi jotenkuten. Opettaja reagoi kiusaamiseen puhumalla, huutamalla tai antamalla rangaistus. Kaikkien lasten vanhemmat käyvät koululla vähintään pakollisissa tapaamisissa. 	<p>Suurin osa lapsista pitää luokanopettajastaan. Opettaja reagoi kiusaamiseen tarvittaessa. Lasten mielestä opettajat ja vanhemmat tapaavat pakollisissa tilanteissa vähintään kerran vuodessa.</p>
	<p>Negatiiviset asiat koulussa</p> <ol style="list-style-type: none"> Jännittäminen Pelon kokeminen Ongelmista kertominen 	<ol style="list-style-type: none"> "En jännitä mitään." (H1) "Vähän jännitän ennen tenttiä." (H2) "En jännitä, kaikki on hyvä." (H3) "Ei oikeastaan." (H4) "En. Ei mua jännitä missään. Ei ainakaan koulussa." (H5) 	<ol style="list-style-type: none"> Neljä lasta ei jännitä koulussa mitään. Yksi lapsista jännittää vähän ennen tenttiä. 	<p>Suurin osa lapsista ei jännitä eikä pelkää mitään koulussa. Lapset kertovat ongelmistaan koulussa opettajalle, vanhemmilleen tai</p>

		<p>2. "En ole pelännyt mitään.." (H1) "Pelkään vähän jos joku haluaa hakata minua." (H2) "En ole pelännyt koulussa." (H3) " En ole. En minä niinku pelkää mut minusta ei ole hauskaa et kaikki näkee et minua kiusataan. Sit ne tulee ja nauraa mulle. Muuten en minä pelkää mie voin hakata niitä." (H4) "En." (H5)</p> <p>3. "Jos mulla on ongelmia puhuisin opettajalle tai äidille." (H1) "Ongelmista puhun opettajille tai vanhemmille." (H2) "Kaverille." (H3) "Mie sanon vanhemmille. Opettajalle mie sanon, mutta opettajat ei tee.. Ne kyl.. Kimmo menee sanoo ja sit ne pyytää anteeks, mutta se jatkuu kokoajan." (H4) "Yleensä opettajalle." (Puhuu ongelmista koulussa) (H5)</p>	<p>2. Neljä lasta ei ole pelännyt koulussa mitään. Yksi lapsista pelkää naurunalaiseksi tulemista kiusaamisen vuoksi.</p> <p>3. Kolme lapsista puhuu ongelmistaan sekä opettajalle että vanhemmille. Yksi lapsista vain opettajalle. Yksi lapsista vain kaverille.</p>	kavereille.
Vapaa-aika	<p>Kaveripiiri</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Luokkakavereiden tapaaminen vapaa-ajalla 2. Kaverit vapaa-ajalla 	<p>1. "En tapaa luokkakavereita." (H1) "Kyllä tapaan." (H2) "Joo, tänään esimerkiksi me menemme uimahalliin." (H3) "Joo." (H4) " Joo, silloin kun on vapaa." (H5)</p> <p>2. "Leikin afganilaisten kavereiden kanssa." (H1) "Leikin pikkuveljen ja pikkusiskon kanssa ulkona ja kotona. Ja kahden ulkomaalaisen kavereiden kanssa." (H2) "Joskus leikin äidin ja isän kanssa, mutta joskus kavereiden kanssa." (H3) "Vapaa-ajalla mie meen kavereitten luo vaikka. Luokkakavereitten tai painikavereitten. Yleensä me ollaan kotona. Joskus me mennään ulos." (H4)</p>	<p>1. Neljä lasta tapaa luokkatovereita vapaa-ajalla. Yksi ei tapaa.</p> <p>2. Kaikki lapset leikkivät vapaa-ajalla kavereiden kanssa. Kaksi lapsista lisäksi perheenjäsenten kanssa.</p>	Suurin osa lapsista tapaa luokkatovereitaan vapaa-ajalla. Lapset leikkivät vapaa-ajallaan kavereiden ja perheenjäsenten kanssa.

		"Luokkakavereitten ja harjotuksista kavereitten kaa myös." (H5)		
	Harrastukset <ol style="list-style-type: none"> Harrastukset Toiminta koulupäivän jälkeen 	<ol style="list-style-type: none"> "Harrastan jalkapalloa neljä kertaa viikossa." (H1) "En harrasta mitään." (H2) "En harrasta mitään, mutta tykkään jalkapallosta." (H3) "Painia, kaks vuotta." (H4) "Koripalloa." (H5) "Menen kotiin, syön, katson tv:tä, teen läksyjä, harrastan jalkapalloa." (H1) "Menen kotiin, katson televisiota, teen läksyjä ja pelaan tietokoneella." (H2) "Kirjoitan tehtäviä, katson televisiota ja kavereiden kanssa." (H3) "Meen kotiin, syön jotain, teen läksyt, sit valmistaudun lenkkiin tai painiin tai semmosta." (H4) "Joskus mä meen suoraan ulos, joskus mä teen läksyt, joskus mä meen harjotuksiin. Viikossa kolme kertaa ja jos laskettaa turnaukset voi olla neljä tai viis." (H5) 	<ol style="list-style-type: none"> Kaksi lasta ei harrasta mitään. Kolme lapsista harrastaa urheilua. Kaikki lapset menevät koulusta kotiin ja tekevät läksyjä. 	Koulupäivän jälkeen lasten toimintaan kuuluivat mm. leikkiminen, ulkoilu, harrastukset, läksyjen tekeminen ja tv:n katselu.
Sukulaiset	Kommunikointi <ol style="list-style-type: none"> Yhteydenpito sukulaisiin Sukulaiset Kiinnostus yhteydenpidon lisäämiseen 	<ol style="list-style-type: none"> "Soitan noin kerran viikossa isälleni." (H1) "Tosi vähän, kaksi-kolme kertaa vuodessa kun ajamme..." (H2) "En pidä." (H3) "En mie tiiä mun sukulaisista mitää ku ne on siellä.. En mä tiiä mitä niille on käynyt." (H4) "Mummon kaa puhun nettiyhteyden kautta, ja äidin siskon kans joskus puhun myös tietsikan kautta. Muut mä en oo nähny ku pari kertaa yhet mun sukulaiset. En oo nähny montaa kertaa mun kaukaisii sukulaisii. Sellasii läheisii oon." (H5) "Isäni asuu Ruandassa." (H1) "Kaikki asuvat Venäjällä. Joku yksi asuu 	<ol style="list-style-type: none"> Kolme lapsista pitää jonkin verran yhteyttä sukulaisiin. Kaksi ei pidä. Kaikki lasten sukulaiset asuvat kotimaassa. 	Kaikkien lasten sukulaiset asuvat ulkomailla. Lasten yhteydenpito sukulaisiin on vähäistä. Kaikki lapset haluaisivat lisätä yhteydenpitoa sukulaisiin.

		<p>Helsingissä.” (H2) ”Suomessa ei ole ketään, kaikki Kiinassa.” (H3) ”Ossetiassa asuu kaikki.” (H4) ”Mummi ja kaks veljee asuu Venäjällä.” (H5) 3. ”Kyllä haluaisin tavata useammin.” (H1) ”Joo varmaan haluaisin useammin.” (H2) ”Joo esimerkiksi kesälomalle me mennään Kiinaan.” (H3) ”Joo.” (H4) ”Joo ne on aika kivoja.”(H5)</p>	<p>3. Kaikki lapset haluaisivat tavata enemmän sukulaisiaan.</p>	
	Apu sukulaisilta	<p>”Äiti auttaa läksyissä.” (H1) ”Läksyjen apu.” (H2) ”Ei mitään apua.” (H3) ”En oikeastaan.” (H5)</p>	<p>Kukaan lapsista ei saa apua sukulaisiltaan.</p>	<p>Lapset eivät saa apua sukulaisiltaan, koska he asuvat ulkomailla.</p>
Uskonto koulussa	Uskontotunnit	<p>”Osallistun uskontotunneille.” (H1) ”En osallistu, koska olemme Jehova todistajat.” (H2) ”En osallistu, koska en usko mitään.” (H3) ”Mie olin ennen ortodoksi, mä menin tonne Hakalan koululle. Mutta sitte kun meillä alkoi liikunta, uinti ja kaikkee semmosta. Nii sitte mie menin tonne meiän luokkaan. Koska jos minun pitää mennä kaheksalta sinne niin me mennää kaheksalta aina uimahallii tai jonnekin. Nii mie en sitte kerkiä. Sit mä vaihdoin suomen uskonnon, kristinuskontoon.” (H4) ”Joo osallistun, mut joskus mä en tajuu siit mitään. Ei siitä et mul on huono lukutaito tai mitään. Mä en vaan tajuu jostain uskonnost. Ortodoksi oon.” (H5)</p>	<p>Kolme lapsista osallistuu luokan uskontotunneille. Kaksi ei osallistu.</p>	<p>Kolme lasta osallistuu luokan uskontotunneille, kaksi ei osallistu.</p>
	Osallistuminen suomalaisiin uskonnollisiin juhliin koulussa	<p>”Osallistun suomalaisiin juhliin.” (H1) ”En osallistu.” (H2) ”Osallistun kaikkiin juhliin.” (H3) ” Joo.” (Osallistuu suomalaisiin juhliin koulussa) (H4)</p>	<p>Neljä osallistuu suomalaisiin uskonnollisiin juhliin koulussa. Yksi ei osallistu.</p>	<p>Suurin osa lapsista osallistuu suomalaisiin uskonnollisiin juhliin koulussa.</p>

		"Joo osallistun kaikkiin, koska ei se liikuta mitenkään minua." (H5)		
Uskonto kotona	Uskonnolliset juhlat kotona	"Ei ole oman uskonnon juhlapäiviä, paitsi kirkossa. En tiedä, äiti tietää paremmin." (H1) "En osaa sanoa. En tiedä. Juhlimme tavallisia juhlapäiviä." (H2) "Juhlimme Kiinan uusivuosi. Kiinassa on oikein paljon juhlia. En tiedä kaikki. En muista." (H3) "Joo." (viettävät kotona ortodoksisia juhlia) Yleensä joulun on meillä tosi kivaa. Me pidetään tosi iso joulun, pääsiäinen Niinku meille on kaikki ne jeesuksen jutut tärkeitä (H4) "Oikeastaan ei. Me juhlimme vaan jotain uutta vuotta, joulun ja sitten vaikkapa syntymäpäiviä, mutta ei me juhlimme mitään sellast kirkollist." (H5)	Viiden lapsen kotona juhlimme oman uskonnon juhlapäiviä.	Kaikki lapset juhlimme oman uskonnon juhlapäiviä kotona tai kirkossa, mutta eivät osaa selittää tarkemmin millaisia.
	Uskonto ja kirkko	"Käyn afrikkalais-suomalaisessa kirkossa kolme kertaa viikossa. Tapaamme siellä muita tuttuja." (H1) "Ei kirkossa, muu paikka. Kaksi kertaa viikossa." (H2) "Emme käy kirkossa, koska en usko." (H3) "Joo käydään me, luterilaisessa kirkossa. Joo käydään usein." (H4) "Harvoin, mutta joskus käydään jostain orkesterista ollaan käyty ja jouluna ollaan käyty aika monta kertaa joulun siin kaikissa.." (H5)	Neljä käy kirkossa tai muissa uskonnollisissa tapaamisissa. Yksi ei käy lainkaan.	Suurin osa lapsista käy kirkossa tai muissa uskonnollisissa tapaamisissa.
Kulttuuri	Luokkatovereiden kiinnostus lapsen kulttuurista	"Kaverit on vähän kiinnostuneita." (H1) "Ei kiinnosta." (H2) "Luokkakaverit aina kysyvät kiinalaiset asiat." (H3) "On ne kysellyt. (kotimaasta) Jotkut on. (kiinnostuneita tietään enemmän) Ja jotkut haluaisikin mennä sinne. Mitä eläimiä, kuinka iso talo, piha, tommosta. (kiinnostuneita tietään) (H4)	Neljän lapsen luokkatoverit ovat kiinnostuneita heidän kulttuuristaan. Yhden lapsen luokkatoverit eivät ole kiinnostuneita.	Suurin osa lapsista kokee luokkatovereiden olevan kiinnostuneita heidän kulttuuristaan.

		"Jotkut et hyi venäläinen ja sit haukkuu mut mä en välitä siitä, jollain ei oo mitää väliä, Harvoin kyselleet mitään, Joskus kyselleet mitä ruokaa siel on ja mitä tapoja." (H5)		
	Oman kulttuurin huomiointi koulussa	"Olen kristitty, saan syödä kaikkea ruokaa. En tykkää juustosta." (H1) "En tiedä." (H2) "Kaikki on suomalainen. Ei eroa." (H3) "Ei." (H4) "Ei huomioida." (H5)	Kolmen lapsen mielestä heidän kulttuuriaan ei huomioida koulussa. Kaksi ei osaa vastata.	Lasten mielestä heidän kulttuuriaan ei huomioida koulussa.
	Kiinnostus suomalaisesta kulttuurista	"Olen kiinnostunut suomalaisesta kulttuurista. Haluan oppia lisää." (H1) "Kiinnostan vähän." (H2) "Joo olen kiinnostunut, minusta kaikki on hyvin. Tavallinen." (H3) "En oikeastaan." (H4) "Mulle on ihan sama." (H5)	Kolmea kiinnostaa ainakin vähän. Kahta lasta ei kiinnosta.	Lasten kiinnostus suomalaiseen kulttuuriin on vähäistä.
	Oman kulttuurin säilyttäminen	"Haluan säilyttää." (H1) "En tiedä." (H2) "Kiinassa minä en usko mitään. Olen tavallinen ihminen." (H3) "Joo." (H4) "Ei ole mitään merkitystä." (H5)	Kaksi haluaa säilyttää omaa kulttuuriaan. Kolme ei osaa sanoa.	Osa lapsista haluaa säilyttää omaa kulttuuriaan.
Elämäntavat	Viikonloput 1. Tekeminen viikonloppuisin 2. Tekeminen perheen kanssa	1. "Viikonloppuna tulee kavereita, käymme ulkona ja pelaamme tietokonepelejä." (H1) "Kotona, vähän ulkona." (H2) "Kavereiden kanssa, vanhempien kanssa, kotona, pihalla, uimahallissa." (H3) "Viikonloppuisin vaikka uimahalliin menen, lenkille tai olen kotona." (H4) "Yleensä vietän ulkona, kesäl olen kavereitten kaa, talvel myös, jään joskus kotii jos pitää auttaa äitiä tai jotai." (H5)	1. Kolme kavereiden kanssa, kaksi perheen kanssa. 2. Neljä lasta viettävät	Lapset viettävät viikonloppuisin aikaa kavereiden ja perheen kanssa. Suurin osa lapsista viettää aikaa perheen kanssa arkisten asioiden parissa.

		<p>2. "Äidin kanssa käyn kirkossa, kaupassa. Autan kotitöissä." (H1) "Syödään yhdessä, katsomme televisiota, pelataan joku peli, käymme joskus puistossa tai saunassa." (H2) "Me juttelemme, katsomme televisiota ja käymme kaupassa." (H3) "Ei tehä mitää semmosta." (H4) "Joskus käydään pienel matkal tai kävelemäs jossai, siivotaan yhes." (H5)</p>	<p>aikaa perheen kanssa arkisten asioiden parissa, yksi ei osannut vastata.</p>	
	<p>Ruoka</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Terveellinen ruoka kotona 2. Suomalainen ruoka kotona 3. Juhlaruoka 	<ol style="list-style-type: none"> 1. "Syön terveellistä ruokaa." (H1) "Joo kotona on terveellistä ruokaa." (H2) "Me syödään kotona joka päivä vihanneksia." (H3) "Joo-o. Salaattia, lihaa." (H4) "Joo, ei me syödä mitää pakasteruokaa jota mikros lämmitettäs. Me tehää ihan omaa ruokaa." (H5) 2. "Syödään kotona vähän suomalaista ruokaa." (H1) "Syödään jotain suomalaista ruokaa." (H2) "Joo kaikki." (H3) "Ei. Ossetialaista." (H4) "Oikeastaa ei kumpaakaa, syödää sellast mitä äiti tekee, se tykkää paistetuista vihanneksist, sitte joskus se tekee lihalettuja, joskus se tekee aika hyvää lasagnee, makaronijauhelihaatikkoo. Mummo tekee kanakeittoa tai borskeittoa, mut se on venäjän taktiikalla." (H5) 3. "Juhlaruoka on kalkkuna." (H1) "Joskus kun vieraat." (H2) "Esimerkiksi uusi vuosi. Me syödään sellainen leipä ja sisällä liha. Äiti tekee itse." (H3) "Pääsiäisenä on semmosta paistettua.. jotai kasvipaistettua, sitte keitettyä riisi ja keitetty rusinoita sekoitettu ja kananmunia sipulinkuorilla keitetty." (H4) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kaikki lapset syövät kotona mielestään terveellistä ruokaa. 2. Kolme lapsista syövät suomalaista ruokaa, yksi oman kulttuurin ja yksi ei kumpaakaan. 3. Kaikki syövät kotona joskus juhlaruokaa. 	<p>Kaikki lapset kokevat syövänsä kotona terveellistä ruokaa. Osa lapsista syö kotona suomalaista ruokaa. Juhlaruokaa syödään jokaisessa perheessä.</p>

		"Ei, paitsi jouluna oli kalkkunaa. Sellast paistettuu." (H5)		
	Pukeutuminen	"Pukeudun kuin suomalaiset, kesällä oman kulttuurin mukaisiin vaatteisiin." (H1) "Pukeudun kuin suomalaiset." (H2) "Tavalliset vaatteet kuin muilla." (H3) "Ei. Ihan normaalia. (näkykö pukeutumisessa oma kulttuuri) (H4) "Ei, pukeudun tälle tavallisesti" (H5)	Kaikki pukeutuvat kuten suomalaiset lapset, yksi lapsista pukeutuu lisäksi välillä oman kulttuurin mukaisiin vaatteisiin.	Lasten pukeutuminen ei eroa suomalaisten lasten pukeutumisesta.
Kieli	Oma äidinkieli 1. Oman äidinkielen opetus koulussa 2. Kotona puhuttu kieli	1. "Ei opeteta missään." (H1) "Ei täällä, toisessa koulussa. Kaksi tuntia kerran viikossa." (H2) "Ei ole." (H3) "En. Ei tässä oo." (H4) "Joo, mä käyn oma kieli venäjä ja sitten.. öö.. mun äiti sano et mun kannattaa mennä ihan sinne opiskelu venäjää. Niinku suomalaisille. Mä menin. Se oli aika tylsää mulle, koska mä tiesin kaiken mutta äiti sano että kuitenkin meet. Mä autan yleensä siinä. Mä en melkein tee mitään." (H5) 2. "Puhun kotona ruandaa." (H1) "Venäjää." (H2) "Kiina." (H3) "Armenia." (H4) "Venäjää." (H5)	1. Kaksi lasta saa oman äidinkielen opetusta. 2. Kaikkien lasten kotona puhutaan omaa äidinkieltä.	Kaikkien lasten kotona puhutaan omaa äidinkieltä. Osa lapsista saa oman äidinkielen opetusta koulussa.
	Suomenkielen taso 1. Suomen kielen ymmärtäminen tunnilla 2. Toimet, jos ei ymmärrä	1. "Yleensä ymmärrän,..."" (H1) "Joskus en ymmärrä pitkiä sanoja." (H2) "Joskus en ymmärrä, mutta opettaja selittää ja kaverit." (H3) "Joo (Ymmärtää aina mitä opettaja sanoo) (H4) "Joskus se sanoo sanoja mitä en oo ikinä kuullu, sit vaan mietin mitä se vois puhuu sitten joskus tajuun joskus en. Ihan tavallista kieltä ymmärrän	1. Neljä lasta ymmärtää yleensä mitä opettaja sanoo. Yksi lapsi ymmärtää aina.	Suurimmalla osalla lapsista on mielestään riittävä suomen kielen taito. Tarvittaessa lapset pyytävät opettajan apua.

		<p>hyvin.” (H5)</p> <p>2. ”...jos en niin kysyn opettajalta.” (H1) ”Voin kysyä tai opettaja itse sanoo mitä se tarkoittaa.” (H2) ”Kysyn.” (H3) ”Yritän aina miettiä itse, en ihan viittis kysyä. Se on joskus pari sanaa viikossa, mutta ei enempää.” (H5)</p>	<p>2. Kolme lasta kysyy opettajalta, yksi yrittää miettiä itse.</p>	
<p>Koulussa pärjääminen</p>	<p>Oppiaineet</p> <ol style="list-style-type: none"> Lempiaineet Kouluaineet, joista ei pidä Koetulokset 	<ol style="list-style-type: none"> ”Tykkään englannin kielestä, helpompi kieli.” (H1) ”Historia, matematiikka. Matematiikassa kiva laskea, historiassa kivoja tekstejä. Mielenkiintoista.” (H2) ”Matematiikka, tekstiili, fysiikka, melkein kaikki.” (H3) ”Biologia. Siks koska minä kun me olimme kotimaassa niin siellä oli kaikki melkein sama biologia. Kaikki asiat mie tiän biologista. Mä tiän kaikki eläimistä, kasveista, mitä eläimet syö.. Mie tiän siitä niin minusta on kiva biologia.” (H4) ”Liikunta, matematiikka, historia, englanti ja puukäsityö.” (H5) ”En tykkää fysiikasta, koska on vaikea oppiaine.” (H1) ”Vähän fysiikasta ja vähän äidinkielestä, koska on vaikeita.” (H2) ”Historiasta en tykkää paljon, koska vaikeita tekstejä, joskus en ymmärrä.” (H3) ”Ehkä se on historia tai äidinkieli. Historia on vähä tylsää ku tyhmii sanoja on siinä et ei pysty.. Kokeissa ei muista tai tulee huonoja numeroita. Siks mä en tykkää siitä.” (H4) ”Musiikista mä en tykkää melkein yhtään. Mää en oo mikään laulu enkä soittomies. Kyl mä joskus tykkään soittaa jotain, mutta en aina.” (H5) 	<ol style="list-style-type: none"> Historia x2 Matematiikka x3 Fysiikka x1 Tekstiilityö x1 Puukäsityö x1 Englanti x2 Liikunta x1 Biologia x1 Historia x2 Fysiikka x2 Äidinkieli x2 Musiikki x1 	<p>Lasten lempiaineet vaihtelevat pärjäämisen ja mielenkiinnon mukaan. Suurin osa lapsista saa hyviä koetuloksia.</p>

		<p>3. "En saa kovin hyviä koetuloksia." (H1) "Normaalit koetulokset." (H2) "Minä sain kaikki normaalit koetulokset, kahdeksan tai yhdeksän." (H3) "En miä oikeastaan historiasta niin hyviä mutta jotkut on aika hyviä." (H4) "Joskus menee kyl päin mäntyä, mutta yleensä saan. Mul on yleinen numero kasi. Ja todistuksissa saan kaseja tai ysejä." (H5)</p>	<p>3. Neljä lasta saa hyviä koetuloksia, yksi ei saa kovin hyviä.</p>	
	<p>Ongelmat koulussa</p> <ol style="list-style-type: none"> Ongelmat koulunkäynnissä Apu ongelmissa 	<ol style="list-style-type: none"> "Ei ole ongelmia." (H1) "Ei ole ongelmia, en tiedä." (H2) "Ei minulla ongelmia." (H3) "Ei." (H4) "Ei." (H5) "Kavereilta, opettajalta, luokkatovereilta, vanhemmilta." (H2) "Jos minä en ymmärrä jotain historiassa, kaverit auttavat." (H3) 	<ol style="list-style-type: none"> Kellään lapsista ei ole ongelmia koulunkäynnissä. Kahta lasta auttaa ongelmissa kaverit, toista auttaa lisäksi opettaja ja vanhemmat. 	<p>Lapset kokevat ettei heillä ole ongelmia koulussa, mutta tarvittaessa he saavat apua kavereilta, opettajalta tai vanhemmilta.</p>
	<p>Kotitehtävät</p> <ol style="list-style-type: none"> Kotiläksyjen määrä Kotiläksyjen tekeminen Läksyjenteko aika 	<ol style="list-style-type: none"> "Ei ole paljoa kotiläksyjä." (H1) "Voi olla, että tosi paljon, voi olla vähän tai normaalisti." (H2) "Ei ole paljon läksyjä." (H3) "Ei." (Ei tule paljoa kotiläksyjä) (H4) "En." (H5) "Jaksan aina tehdä kotitehtävät." (H1) "En jaksaa aina." (H2) "Jaksan tehdä aina, koska niitä on vähän." (H3) "Joo." (Tekee aina kotitehtävät) (H4) "Kyllä." (H5) "Aikaa menee 45 minuuttia." (H1) "Voi olla, että koko päivä. Jos on helppo voi tehdä 10 tai 15 minuuttia." (H2) 	<ol style="list-style-type: none"> Neljän lapsen mielestä kotiläksyjä ei ole paljoa. Yhden lapsen mielestä läksyjen määrä vaihtelee. Neljä lasta jaksaa aina tehdä kotiläksyt. Yksi ei jaksaa aina tehdä. Läksyjentekoon kolme lasta käyttää aikaa alle tunnin, yksi lapsi 1-2 	<p>Suurin osa lapsista kokee läksyjen määrän sopivaksi ja jaksavat tehdä läksyt päivittäin. Läksyjenteko aika vaihtelee tehtävien määrästä riippuen.</p>

		<p>"45 minuuttia." (H3) "Tunti, pari tuntia." (H4) "Mä ehin tekeen kaikki puoles tunnis." (H5)</p>	tuntia ja yhden lapsen ajat vaihtelee suuresti.	
	Jälki-istunto	<p>"En ole saanut jälki-istuntoa." (H1) "En saanut." (H2) "En ole saanut." (H3) "Oon miä kaks kertaa. Mie en muista.. Odota.. Aa nyt miä.. Eka kerta minä ja mun kaveri viivoittimilla tappelimme. Mutta ei lyöty. Vaan niinku miekkailimme. Siitä syystä olimme jälkässä. Ja toinen mie en muista." (H4) "Kaks kertaa olen saanut. Yks puolen tunnin ja toinen kahen tunnin. En ihan viitti sanoo syytä, ne on aika tyhmät syyt." (H5)</p>	Kolme lapsista ei ole saanut kertaakaan jälki-istuntoa, kaksi lapsista on saanut kaksi kertaa.	Osa lapsista ei ole saanut jälki-istuntoa, osa on saanut muutaman kerran.
Apu opiskelussa/ kotitehtävissä	Perheen apu	<p>"Äiti auttaa kotitehtävissä." (H1) "Useammin auttaa isä, selittää mitä pitää tehdä." (H2) "Vanhemmat ei koskaan auttavat, koska he eivät ymmärrä suomen kieltä. Minä osaan kaikki." (H3) "Noo matikka on pikkusen vaikeaa ja mun kaikki sisko ja isä ja kaikki osaa hyvin niin ne pikkusen.. Ne ei auta vaan ne antaa jonku toisen esimerkin. Näyttää mulle." (H4) "Jos jotain en tajuu matskas. Yleensä mä teen ne ihan yksin." (H5)</p>	Neljä lapsista saa apua kotitehtävissä perheenjäseniltä, yksi lapsista ei tarvitse apua.	Suurin osa lapsista saa apua kotitehtävissä perheenjäseniltä.
	Luokanopettajan apu 1. Apu, jos ei ymmärrä 2. Avun riittävyys 3. Koulunkäyntiavustaja luokassa	<p>1. "Opettaja auttaa tehtävissä, tulee viereen neuvomaan." (H1) "Opettaja kertoo mitä pitää tehdä." (H2) "Opettaja auttaa aina." (H3) "Joo. Näyttää vaikka taululle sen, piirtää, selittää." (H4) "Jotkut opettajat auttaa, mut Seppo on aika semmonen se kokoajan, ihan ku ei haluis auttaa, sanoo kokoajan eti ite,ei auta mitää ainakaa minuu, jotai se auttaa." (H5)</p>	1. Neljä lapsista saa opettajalta apua tarvittaessa, yhtä lasta opettaja ei auta.	Suurin osa lapsista saa tarvittaessa apua opettajalta ja kokevat avun riittäväksi. Lasten luokilla ei ole koulunkäyntiavustajaa.

		<p>2. "Saan tarpeeksi apua opettajalta." (H1) "Haluan enemmän apua oppiaineissa, jotka minä ymmärrän huonosti." (H2) "En halua enemmän apua. Nyt kaikki on hyvin ja riittää." (H3) "Ei tarvii enempää." (H4) "Ei oikeastaa tarvetta ku pitää opetella selvittää ite, joskus kysyn apua parilta tai joltain." (H5)</p> <p>3. "Ei ole koulunkäyntiavustajaa." (H1) "Ei ole." (H2) "Ei ole, koska yksi opettaja riittää." (H3) "Ennen oli. Nyt ei o." (H4) "Ei." (H5)</p>	<p>2. Neljä lasta saa riittävästi apua opettajalta, yksi lapsi haluaisi enemmän apua.</p> <p>3. Kenenkään lapsen luokalla ei ole koulunkäyntiavustajaa.</p>	
--	--	--	---	--

Sopeutumiseen vaikuttavat tekijät	Avoimet kysymykset	Vastaukset	Ryhmittely	Tulokset
Sukulaisuus ja sosiaaliset tekijät	Saatko apua muilta sukulaisilta, mitä apua?	"En" (H1) "En" (H3) "Ei" (H4)	Kolme vanhempaa ei saa apua sukulaisilta.	Kaikki vanhemmat kokivat, etteivät saa apua sukulaisiltaan.
Kulttuuriset arvot ja elämäntavat	Mikä on sinulle ja perheellesi tärkeää?	"Syö ja puhua keskenään." (H2) "Uskonomme ja lapsen opetus" (H3) "Nyt, tärkeä asia meille on ymmärtä ja puhua hyvin Suomea" (H4)	Yhteiset ruokahetket Keskusteleminen Uskonto Lapsen koulunkäynti Suomen kieli	Tärkeiksi asioiksi vanhemmat kokivat uskonnon, lapsen koulunkäynnin, perheen keskinäisen yhdessäolon sekä suomenkielen taidon oppimisen.
Koulutukselliset tekijät	<p>1. Miten autat lastasi opiskelussa?</p> <p>2. Miten saat tietoa lapsesi opiskelusta koulussa?</p> <p>3. Onko lapsellasi vaikeuksia koulussa? Jos on, niin millaisia?</p> <p>4. Missä asioissa</p>	<p>1. "Joskus selitän hänelle asioita jotka hän ei tiedä" (H1) "Kehottaa." (H2) "Autan kotitehtävässä" (H3) "Yritän, mutta se on vahan vaikea minulle koska en osaa tai ymmärrä hyvin Suomea" (H4)</p> <p>2. "Reissuvihkon tai opettajana kautta" (H1) "Opettajalta tai kokeilta" (H2) "Kokeestansa ja kotitehtävästänsä" (H3) "Kautta opettajasi" (H4)</p> <p>3. "Ei" (H1) "Ei ole" (H2) "Ei" (H3) "Ei mitään ilman Suomi kieli ymmärrys" (H4)</p>	<p>1. Asioiden selittäminen Kehottaminen Kotitehtävissä auttaminen Auttaminen kielitaidon mukaan</p> <p>2. Reissuvihosta Opettajalta x2 Kokeista Kotitehtävistä</p> <p>3. Ei ongelmia x3 Suomen kieli</p>	<p>1. Kaikki vanhemmat auttavat lastansa opiskelussa, mm. auttamalla kotitehtävissä ja selittämällä asioita, joita lapsi ei tiedä. Eräs vanhemmista yrittää auttaa lastaan opiskelussa, mutta kokee sen vaikeaksi heikon suomen kielen osaamisen ja ymmärtämisen takia.</p> <p>2. Vanhemmat saavat tietoa lastensa opiskelusta koulussa kokeiden, kotitehtävien, reissuvihon ja opettajan kautta.</p> <p>3. Vanhemmat kokevat, ettei heidän lapsillaan ole mitään vaikeuksia koulussa kieliongelman lisäksi.</p>

	<p>otat yhteyttä opettajaan?</p> <p>5. Mitkä asiat helpottavat lapsesi sopeutumista koululuokkaan mielestäsi?</p> <p>6. Mitkä asiat vaikeuttavat lapsesi sopeutumista koululuokkaan mielestäsi?</p>	<p>4. "Jos haluan tietää miten lapseni opiskelee" (H1) "Vanhemmat" (H2) "Lapsen edistys" (H3) "Koulussa" (H4)</p> <p>5. "Ennen auttoi VALU (1lk)" (H1) "Opettajan opetusmenetelmien." (H2) "Suomen kielen opiskeleminen" (H3) "Hän sanoi että joskus se on vaikeaa tai helppoa" (H4)</p> <p>6. "Kierimuuri" (H2) "Luulen että liikunta" (H3) "Iso ongelma on suomi kieli" (H4)</p>	<p>4. Lapsen edistymisessä ja pärjäämisessä</p> <p>5. Valmistavaluokka Opetusmenetelmät Kielitaito</p> <p>6. Kielitaito x2</p>	<p>4. Yhteyttä opettajaan vanhemmat ottavat lapsen edistymisessä ja opiskelussa.</p> <p>5. Vanhempien mielestä lasten sopeutumista koululuokkaan helpottaa suomen kielen opiskeleminen, opettajan opetusmenetelmät ja valmentavan luokan käynti.</p> <p>6. Sopeutumista vaikeuttaa lapsen kielitaito.</p>
--	---	--	--	---

Sopeutumiseen vaikuttavat tekijät	Avoimet kysymykset	Vastaukset	Ryhmittely	Tulokset
Sukulaisuus ja sosiaaliset tekijät	<ol style="list-style-type: none"> 1. Millaisissa asioissa on otettu yhteyttä kotiin? 2. Millaisissa asioissa vanhemmat ovat ottaneet yhteyttä kouluun? 3. Miten lapset reagoivat kiusaamiseen? 4. Miten kiusaamiseen on mielestänne puututtu? 5. Miten lapsia kiusataan? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ”Kaksi jälki-istuntoa” (H1) ”Ei ole otettu” (H2) ”Oppilaan käyttäytymiseen liittyvät asiat” (H3) ”Esim. sovitaan tapaamisista koululla” (H4) 2. ”Poissaoloselvityksiä” (H1) ”Poissaoloselvityksissä” (H2) ”Lukujärjestykseen liittyvät asiat” (H3) ”Normaalit poissaolot, kyselleet lapsen koulunkäynneistä” (H4) 3. ”Ovat kertoneet minulle” (H1) ”Lapset ovat kertoneet minulle” (H2) ”Normaalisti” –tulevat kertomaan pääsääntöisesti” (H4) 4. ”Asianomaiset otettu välittömästi selvittelyyn” (H1) ”Kiusatut ja kiusaajat otettu välittömästi käsittelyyn” (H2) ”Koulun käytäntöjen mukainen toiminta” (H4) 5. ”Haukkumista pääsääntöisesti” (H1) ”Enimmäkseen haukkumista” (H2) ”Ei erityisiä havaintoja” (H4) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jälki-istunto Käyttäytyminen Tapaamiset 2. Poissaolot x3 Lukujärjestys Koulunkäynti 3. Kertominen opettajalle x3 4. Selvittely x2 Koulun käytännöt 5. Haukkuminen x2 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opettajat ovat ottaneet yhteyttä kotiin oppilaan käyttäytymiseen liittyvissä asioissa, jälki-istunnoissa ja sovittaessa vanhempien tapaamisia. 2. Vanhemmat ovat ottaneet yhteyttä kouluun lukujärjestykseen ja koulunkäyntiin liittyvissä asioissa sekä poissaoloselvityksissä. 3. Lapset reagoivat kiusaamiseen kertomalla siitä opettajilleen. 4. Koulukiusaamiseen on puututtu koulun käytäntöjen mukaisella tavalla sekä ottamalla asianomaiset välittömästi selvittelyyn. 5. Opettajien mielestä maahanmuuttajalapsia kiusataan pääsääntöisesti haukkumalla.

	6. Mistä kiusaaminen johtuu?	6. "Kiusaajat yleensä "räkänokkia"" (H1) "Kinaa jostakin -> kiusaaja hiilttyy" (H2)	6. Kiusaajan persoona	6. Kiusaaminen johtuu kiusaajista itsestään.
Uskonnolliset tekijät	Miten uskonto vaikuttaa lapsen koulupäivään?	"Ei mitenkään" (H1) "Ei mitenkään" (H2) "Ei yleensä mitenkään" (H3) "Ei se normaalisti saisi vaikuttaa mitenkään. Uskontotunnin mahd. eri ryhmissä / eriyttäen" (H4)	Ei vaikutusta x3 Oman uskonnon opetus	Maahanmuuttajalasten uskonto ei vaikuta opettajien mielestä lasten koulupäivään muuten kuin järjestämällä uskontotunnit eri ryhmiin.
Koulutukselliset tekijät	1. Miten huomioit lapset omassa opetuksessasi? 2. Millaiset asiat edesauttavat lapsen sopeutumista suomalaiseen kouluun?	1. "Oppimateriaalin eriytyminen + kulttuurin huomioiminen, sanavarasto." (H1) "Jos on heikko kielitaito niin istuvat lähellä opettajaa -> voi seurata ja auttaa paremmin, istuvat ryhmissä -> kielikyly" (H2) "Tarvittaessa kielelliset vaikeudet" (H3) "Mahdollisuuksien mukaan (iso yhdysluokka!)" (H4) 2. "Vapaa-ajan toveruus ja yhteiset leikit." (H1) "Vapaa-ajan kaverit ja yhteiset leikit." (H2) "Oppilaita pitäisi sijoittaa tasaisemmin eri Kotkan kouluihin, eikä vain muutama kouluun, muuten oppilaiden määrä voi kasvaa joissakin luokissa liian suuriksi kuten nyt on käynyt." (3) "Koulutoverien kanssa toimiminen ja valmentavan opetuksen järkevä niveltäminen yleisopetukseen" (H4)	1. Oppimateriaali Kulttuuri Sanavarasto Sijainti luokassa Kielikyly 2. Kaverit x3 Yhteiset leikit x3 Oppilaiden sijoittelu Valmentava luokka	1. Opettajat huomioivat maahanmuuttajalapsen opetuksessaan eriyttämällä oppimateriaalia, huomioimalla kulttuuria ja kielellisiä vaikeuksia sekä mahdollisuuksien mukaan. 2. Opettajien mielestä lasten sopeutumista suomalaiseen kouluun edesauttavat koulukavereiden kanssa toimiminen myös vapaa-ajalla ja yhteiset leikit sekä valmentavan opetuksen järkevä niveltäminen yleisopetukseen.

	<p>3. Miten lapset ovat sopeutuneet koulun sääntöihin ja tapoihin?</p> <p>4. Minkä asioiden oppiminen on mielestäsi tärkeintä, jotta lapset pärjäävät hyvin Suomessa?</p> <p>5. Mitkä tekijät vaikuttavat lapsen sopeutumiseen suomalaiseen luokkaan?</p>	<p>3. "Hyvin" (H1) "Hyvin" (H2) "Melko hyvin" (H3) "Hyvin pääsääntöisesti" (H4)</p> <p>4. "Kieli" (H1) "Kieli" (H2) "Kieli, tavat" (H3) "Kielentaidot" (H4)</p> <p>5. "Kieli, sosiaaliset keinot" (H1) "Kieli ja sosiaaliset keinot + halu oppia ja halu sulautua joukkoon" (H2) "Vaikeuttaa oppilaiden liian suuri määrä luokissa. Koulujen, jossa on maahanmuuttajaoppilaita pitäisi saada enemmän tuntikehystä, jotta luokat eivät kasvaisi liian isoiksi ja oppilaat voitaisiin huomioida paremmin opetuksessa. Maahanmuuttajaoppilaan pitää tuoda luokkaan myös tuntiresursseja. Tällä hetkellä tämä ei toteudu." (H3) "Integrointi sopivalla tasolla –ei liikaa oppilaita liian isoihin ryhmiin..." (H4)</p>	<p>3. Hyvin x4</p> <p>4. Kieli x4</p> <p>5. Kieli Sosiaaliset keinot Halu oppia Oppilasmäärä x2 Tuntiresurssit</p>	<p>3. Kaikkien opettajien mielestä lapset ovat sopeutuneet koulun sääntöihin ja tapoihin hyvin.</p> <p>4. Suomen kielen oppiminen ja tavat ovat tärkeimpiä asioita, jotta lapset pärjäisivät hyvin Suomessa.</p> <p>5. Opettajien mielestä lapsen sopeutumista suomalaiseen luokkaan vaikuttavat kieli, sosiaaliset taidot, motivaatio opiskeluun ja halu sulautua joukkoon. Lasten sopeutumista vaikeuttaa oppilaiden liian suuri määrä luokissa sekä tuntiresurssien riittämättömyys.</p>
--	---	--	--	---